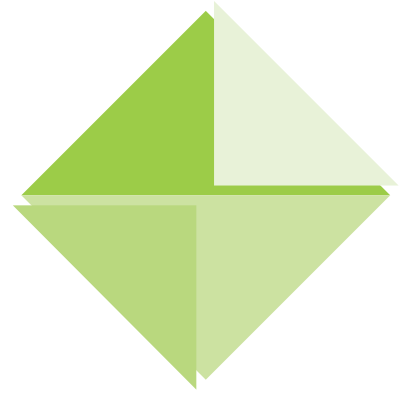

RAPORT

***për gjendjen në financimin kapital
të sigurimit pensional***

2018

Agjensioni për mbikëqyrje të financimit kapital të sigurimit pensional
Republika e Maqedonisë së Veriut

RAPORT

për gjendjen në financimin kapital
të sigurimit pensional 2018

Shkup, Maj 2019

Stiv Naumov 100, 1000 Shkup, Republika e Maqedonisë së Veriut

Tel/Fax: (+389-2) 3224 229; 3166 452

www.mapas.mk

Përmbajtja

Fjala hyrëse	3
MAPAS, misioni dhe vizioni	6
1 Një vështrim i shkurtër i situatave në botë dhe trendeve në sferën e pensioneve, me theks në sfinancimit kapital të sigurimit pensional	7
2 Struktura e financimit kapital të sigurimit pensional në Republikën e Maqedonisë	13
2.1 Përshkrimi i sistemit pensional	14
2.2 Roli i financimit kapital të sigurimit pensional	15
2.3 Infrastruktura ishtitucionale e financimit kapital të sigurimit pensional	16
3 Ndryshime dhe plotësime në ligjet dhe aktet nënligjore që rregullojnë sfinancimit kapital të sigurimit pensional	19
4 Të dhëna për punën financiare të shoqërive pensionale	22
4.1 Të ardhura dhe shpenzime të shoqërive pensionale për vitin 2018	23
4.2 Rezultati financiar i shoqërive pensionale	26
4.3 Kapitali, kapitali themeltar dhe mjetet individuale të shoqërive pensionale	26
4.4 Indikatorët	27
5 Informacione për fondet pensionale të detyruara	28
5.1 Anëtarësia në fondet pensionale të detyruara	29
5.2 Kontributet në fondet pensionale të detyruara	31
5.3 Kontributet në fondet pensionale të detyruara	32
5.4 Investimi dhe struktura e portofolit të fondeve pensionale të detyruara	34
5.5 Buxheti neto, njësia llogaritare dhe norma e kontributit të fondeve të detyruara pensionale	38
5.6 Kompensime tek fondet e detyruara pensionale	42
5.7 Pagesa e pensioneve nga sigurimi i detyruar i financimit kapital pensional	44
6 Informacione për fondet vullnetare pensionale	46
6.1 Qëllimi i sigurimit vullnetar financimit kapital pensional	47
6.2 Anëtarësia në fondet vullnetare pensionale	47
6.3 Transferimi i anëtarit nga një llogari në tjetrën në fondin e njëjtë pensional vullnetar ose në një tjetër	49
6.4 Kontributet në fondet vullnetare pensionale	50
6.5 Investimi dhe struktura e portofolit të fondeve pensionale vullnetare	50
6.6 Buxheti neto, njësia llogaritare dhe norma e kontributit të fondeve vullnetare pensionale	54
6.7 Kompensime tek fondet vullnetare pensionale	58
6.8 Pagesa e kompensimeve pensionale nga sigurimi vullnetar i financimit kapital pensional	59
7 Marketingu dhe agjentët e shoqërive pensionale	60

Fjala hyrëse

Me mbylljen e viti 2018 shënuam funksionimin 13-vjeçar të shtyllës së dytë dhe funksionimin 9-vjeçar të shtyllës së tretë. Në vitin 2018 financimi kapital i sigurimit pensional vazhdoi trendin e rritjes. Mjetet e përgjithshme të fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare arritën rreth 10% të prodhimit vendas bruto për vitin 2018, që e bën financimin kapital të sigurimit pensional një nga sistemet pensionale relativisht të reja, që bazohet në kursimet individuale, me potencial për zhvillim të mëtejshëm.

Me një nder të madh Ju prezantoj raportin e ri vjetor dhe të trembëdhjetë për gjendjen e financimit kapital të sigurimit pensional në Republikën e Maqedonisë së Veriut, raport ky i Agjencionit për mbikëqyrje të financimit kapital të sigurimit pensional - MAPAS, me të cilin janë përfshirë dhe përmbledhur performancat e funksionimit të financimit kapital të sigurimit pensional deri në fund të vitit 2018. Në mbështetje të Ligjit për financimin kapital të detyruar të sigurimit pensional, MAPAS ka për detyrë një herë në vit të përgatis dhe publikoj raport mbi gjendjen e financimit kapital të sigurimit pensional në RMV. Raporti përgatitet në Sektorin e hulumtimit dhe bashkëpunimit midis institucioneve dhe të njëjtin e miraton Këshilli i ekspertëve i MAPAS. Raportin e përbëjnë tetë kapituj dhe përmban përshkrimin e karakteristikave të financimit kapital të sigurimit pensional, të dhëna për financimin kapital të sigurimit pensional, vlerësim të zbatimit të rregullave në sferën e financimit kapital të sigurimit pensional dhe të dhëna të tjera me rëndësi për këtë sigurim.

Siguria ekonomike në moshën e pleqërisë është pjesë përbërëse e mirëqenies individuale. Sigurimi pensional ka për qëllim që individëve t'ua sigurojë këtë lloj sigurie gjatë viteve kur ato nuk do të jenë në gjendje të sigurojnë vetë të ardhura. Me qëllim lehtësimin e rreziqeve të plakjes së popullatës dhe rreziqeve që kanë të bëjnë me karakterin e ndryshueshëm të tregut të punës, por gjithnjë me një qëllim të fundit - sigurimin e sistemeve pensionale stabile dhe qasje adekuate për të siguruarit pas daljes në pension, kreatorët e politikave inkurajojnë vendet të diversifikojnë burimet e të ardhurave për dalje në pension me kombinimin e mënyrave të financimit dhe përlllogaritjes së pensioneve. Gjithashtu, në drejtim të sigurimit të të ardhurave të mjaftueshme pas daljes në pension, theksohet roli i financimit kapital dhe sigurimit pensional privat nëpërmjet hapjes së fondeve pensionale private ose nëpërmjet zhvillimit të aktiviteteve dhe masave për përmirësimin e funksionimit të tyre. Indikatorët kryesorë që reflektojnë rëndësinë e sistemeve pensionale, përfshirja e popullatës dhe shumë e mjeteve të pensioneve në sistemet pensionale edhe në vitin 2017 kanë shënuar një rritje të rëndësishme, që në fakt është një lloj konfirmimi se rëndësia e sistemeve pensionale është gjithnjë e më e madhe.

Forca shtytëse e sistemeve pensionale në nivel ndërkombëtar edhe më tej mbeten fondet pensionale, duke vijuar bankat dhe kompanitë e investimeve, kompanitë e sigurimeve dhe rezervat e punëdhënësve. Mjetet e përgjithshme

pensionale private në nivel ndërkombëtar në fund të vitit 2017 vazhduan të rriten dhe arritën shumë rekorder prej 45 bilionë USD nga të cilat rreth 2/3 ose 29,8 bilionë USD janë mjete në fondet pensionale.

Në drejtim të përmirësimit dhe saktësimit të procedurave të caktuara, në vitin 2018 u miratuan ndryshimet e rregulloreve që rregullojnë fushat e kompensimeve në shtyllën e dytë, raportet financiare, procedurat e zgjedhjes së anëtarëve të Bordit Drejtues dhe Bordit mbikëqyrës të shoqërive pensionale, vlerësimin e mjeteve të fondeve pensionale, subjekteve juridike vendase për realizimin e shërbimeve me letra me vlerë, anëtarësimin etj. Fundin e vitit 2018 e shënoi miratimi i ndryshimeve dhe plotësimeve të Ligjit për financimin e detyrueshëm kapital të sigurimit pensional, me të cilat u realizuan disa ndryshime thelbësore në aspektin e anëtarësimit në sigurimin e detyrueshëm pensional me financim kapital dhe me ndryshimet përkatëse u definuan edhe kriteret e pezullimit të anëtarësimit të anëtarëve të kategorive të caktuara.

Një nga ngjarjet që shënuan vitin 2018 është shitja e parë e aksioneve të një shoqërie pensionale në financimin kapital të sigurimit pensional. Më konkretisht në vitin 2018 u mbyll procesi i shitjes së NLB Nov penziski fond SHA Shkup dhe në këtë mënyrë u realizua transferimi i 100% të aksioneve të lëshuara nga NLB Nov penziski fond SHA Shkup në favor të Pozavarovalnica Sava d.d. nga Republika e Sllovenisë dhe u ndryshuan emrat e shoqërisë dhe ato të dy fondeve pensionale në Sava penzisko drushtvo sha Shkup, Sava penziski fond dhe Sava Penzija Plus. Gjithashtu, në vitin 2018 u realizua edhe ndryshimi i parë i një rojtari të pasurisë, më konkretisht KB Prvo penzisko drushtvo SHA Shkup lidhi kontratë me Shparkase Maqedoni SHA Shkup për ruajtjen e pasurisë së dy fondeve pensionale me të cilat administron Shparkase Maqedoni SHA Shkup.

Viti 2018 ishte edhe një vit i suksesshëm për të dy shoqëritë pensionale. Të dy shoqëritë pensionale shënojnë rritje të fitimit neto dhe siguruan fitim të përgjithshëm. Sava penzisko drushtvo sha Shkup siguroi një fitim të përgjithshëm në shumë prej rreth 99 milionë denarë dhe KB Prvo penzisko drushtvo SHA Shkup siguroi një fitim të përgjithshëm në shumë prej rreth 131 milionë denarë. Në vitin 2018 u rrit edhe përfshirja e popullatës në shtyllën e dytë, që konfirmohet me rritjen e numrit të anëtarëve në gjithsej 490.035 ose një rritje prej rreth 7% në raport me vitin 2017 dhe me rritjen e përfshirjes së të siguruarve në sigurimin e detyrueshëm pensional dhe invalidor në 85% të numrit të përgjithshëm të të siguruarve në Fondin e SPIM. Mosha mesatare e anëtarëve në shtyllën e dytë është 35 vjet. Gjithashtu, u rritën edhe kontributet e paguara, më saktësisht gjatë vitit 2018 në shtyllën e dytë u paguan rreth 7,1 miliardë denarë, të cilat së bashku me mjetet e akumuluar u investuan konform normave ligjore. Vlera e mjeteve të fondeve pensionale të detyruara më 31.12.2018, në raport me 31.12.2017, u rrit për 13% duke arritur në 64 miliardë denarë, që përbën rreth 9,75% të PVB të Republikës së Maqedonisë së Veriut. Struktura e portofolit investues të fondeve të detyruara pensionale nuk dallohet shumë krahasuar me vitin e kaluar dhe përbëhet nga investime vendase që përfshijnë letrat shtetërore me vlerë (57%), depozitat (11%) dhe aksionet (3%) dhe aksionet në fondet investuese (0,3%), si dhe investimet jashtë vendit që përfshijnë aksione të fondeve investuese (21%) dhe aksione (6%). Njësia llogaritëse e të dy fondeve pensionale të detyruara ka pësuar një rritje edhe gjatë vitit 2018. Si rezultat të punës së fondeve pensionale të detyruara gjatë periudhës shtatë vjeçare 2012 – 2018 u realizua një e arritur mesatare vjetore në shumë nominale prej 5,97%, përkatësisht 4,76% në shumë reale. Gjatë vitit 2018 u regjistruan rreth 314 pagesa të fondeve pensionale të detyruara.

Në vitin 2018 numri i anëtarëve të shtyllës së tretë shënoi një rritje modeste prej rreth 2,5% në raport me vitin 2017 dhe arriti në 24.388 anëtarë, prej të cilëve 61% janë pjesë e skemës pensionale me llogari profesionale. Anëtarët e shtyllës së tretë mesatarisht janë më të moshuar në raport me anëtarët e shtyllës së dytë, përkatësisht moshë mesatare e anëtarëve të shtyllës së tretë është 45 vjet. Gjatë vitit 2018 në shtyllën e tretë u paguan rreth 300 milionë denarë, që së bashku me mjetet e akumuluar u investuan konform normave

ligjore. Vlera e mjeteve të fondeve pensionale vullnetare më 31.12.2018 arriti rreth 1,6 miliardë denarë, që përbën rreth 0,24% të PVB të RMV. Struktura e portofolit investues të fondeve pensionale vullnetare, ashtu si portofoli i fondeve pensionale të detyruara, nuk dallohet shumë krahasuar me vitin e kaluar dhe përbëhet nga investime vendase që përfshijnë letra me vlerë (47%), depozita (15%) dhe aksione (8%) dhe aksione të fondeve investuese (0,8%), si dhe investime jashtë vendit që përfshijnë aksione të fondeve investuese (21%) dhe aksione (6%). Njësia llogaritare e të dy fondeve pensionale vullnetare ka shënuar një rritje gjatë vitit 2018. Si rezultat të punës së fondeve pensionale vullnetare gjatë periudhës shtatëvjeçare 2012 – 2018 u realizua një arritje vjetore në shumë nominale, në një volum prej 5,81%, përkatësisht arritje vjetore në shumë reale në një volum prej 4,60%. Në vitin 2018 u realizuan rreth 281 pagesa nga shtylla e tretë.

Për mbrojtjen e interesave të anëtarëve aktualë dhe të ardhshëm dhe të anëtarëve në pension të financimit kapital të sigurimit pensional dhe për shkak të sigurimit të informimit të drejtë dhe objektiv të opinionit, marketingu bëhet në një mjedis të rregulluar, sipas ligjeve dhe akteve nënligjore. Gjatë vitit 2018 u organizua dhe realizua provim për agjentët në dy sesione provimesh, ku 53% të kandidatëve prezentë morën provimin. Gjatë vitit 2018, vazhdimisht realizoheshin regjistrime dhe rinovim vjetor të regjistrimit të agjentëve. Një pjese e agjentëve humbën statusin e agjentit.

Në përgjithësi, planet pensionale që bazohen në kursimet individuale kanë efekte pozitive në drejtim të sigurimit të stabilitetit afatgjatë të sistemeve pensionale dhe mundësimin të sigurisë në aspektin e realizimit të të drejtave të sigurimit pensional, që pritet të arrihet me implementimin e sistemit pensional me shumë shtylla në RMV. Nga njëra anë kjo ka të bëjë me faktin që financimi kapital i sigurimit pensional është pozicionuar si pjesë e sistemit të sigurimit pensional, duke u mundësuar përmirësimi i cilësisë së jetës pas daljes në pension dhe mbulimin e rreziqeve të tjera gjatë viteve të punës, ndërsa nga ana tjetër ka të bëjë me kontributin e këtij lloji të sigurimit pensional në zhvillimin e tregut të kapitalit, inkurajimin e investimeve, formimin e instrumenteve të reja financiare dhe konsolidimin e investimeve afatgjate. Kursimi për vitet e pensionit është me karakter afatgjatë (nëse do të merret parasysh se një person punon 30 deri 40 vjet) dhe për këtë arsye është mirë që rezultatet e arritura nga ana e fondeve pensionale të vlerësohen në një afat më të gjatë. Megjithatë, situatat në sferën e pensioneve duhen ndjekur në vazhdimësi dhe të merren masa për avancimin e tyre, me qëllim përmirësimin e kursimeve individuale nëpërmjet inkurajimit të konkurrencës, promovimit të administrimit efikas dhe fleksibil të portfoleve dhe përmirësimin e mbulimit, duke pasur për qëllim mbrojtjen e interesave të anëtarëve dhe realizimin e një pensioni të sigurt gjatë pleqërisë.

Duke marrë për bazë misionin tonë dhe të motivuar me rezultatet e deritanishme, njësoj si gjatë viteve të kaluara, resurset tona do t'i investojmë në drejtim të përmirësimit dhe zhvillimit të funksionimit të shtyllës së dytë dhe shtyllës së tretë. Ne do të vazhdojmë përditë me aktivitetet e mbikëqyrjes së shoqërive pensionale, fondeve pensionale dhe subjekteve që ruajnë pasurinë. Njëkohësisht do të vazhdojmë të punojmë për promovimin dhe ritjen e vetëdijes së opinionit, lidhur me qëllimet dhe parimet e financimit kapital të sigurimit pensional. Njëkohësisht do të ndjekim gjendjen dhe trendet brenë vendit dhe në botë, që janë relevante për këtë lloj siguri dhe do të bashkëpunojmë me institucionet e përfshira në sigurimin pensional dhe me institucionet relevante të sferës financiare dhe tregut të kapitalit. Në rast nevojë do të ngremë iniciativë për ndryshimin e ligjeve dhe akteve nënligjore, me qëllim avancimin e financimit kapital të sigurimit pensional dhe mbrojtjen e interesave të anëtarëve dhe anëtarëve në pension të fondeve pensionale.

Kryetari i Këshillit të Ekspertëve

Maksud Ali

MAPAS, misioni dhe vizioni

Agjensioni i mbikëqyrjes së financimit kapital të sigurimit pensional–MAPAS është institucion rregullator dhe mbikëqyrës, i themeluar me qëllim që të kujdeset për interesat e anëtarëve dhe anëtarëve në pension të fondeve pensionale dhe të nxisë zhvillimin e financimit kapital të sigurimit pensional. I themeluar në korrik të vitit 2002, ai ka cilësinë e subjektit juridik me autorizime publike, të parapara me Ligjin për financimin kapital të sigurimit pensional të detyruar dhe me statutin.

MAPAS është përgjegjës për lëshimin, tërheqjen dhe marrjen e lejeve për themelimin e shoqërive pensionale, lejeve për ushtrimin e aktivitetit – menaxhimin e fondeve pensionale dhe lëshimin, tërheqjen dhe anulimin e lejeve për menaxhimin me fondet pensionale të detyruara dhe vullnetare. Agjensioni bën edhe mbikëqyrjen e punës së shoqërive pensionale, të fondeve pensionale të detyruara dhe vullnetare, si dhe të rojtarëve të pasurisë dhe të menaxherëve të huaj të mjeteve. MAPAS, po ashtu promovon, organizon dhe nxit zhvillimin e financimit kapital të sigurimit pensional në Republikën e Maqedonisë së Veriut, në bashkëpunim me Ministrinë e Punës dhe Politikës Sociale dhe e zhvillon ndërgjegjësimin e opinionit për qëllimet dhe parimet e shoqërive pensionale dhe të fondeve pensionale të detyruara dhe vullnetare, për përfitimet nga anëtarësimi në fondin pensional të detyruar dhe/ose vullnetar, duke përfshirë qëllimet, përfitimet dhe parimet nga pjesëmarrja në skemën pensionale profesionale, për të drejtat e anëtarëve të fondeve pensionale të detyruara dhe vullnetare dhe për çështje të tjera në lidhje me financimin kapital të sigurimit pensional. MAPAS miraton akte konform ligjeve në sferën e financimit kapital të sigurimit pensional dhe përgatit udhëzime profesionale, doracakë e të tjera, në lidhje me financimin kapital të sigurimit pensional dhe inicion miratimit e normave dhe akteve të tjera në lidhje me shoqëritë pensionale dhe me fondet pensionale, me të cilat menaxhojnë ata. Po ashtu, MAPAS bashkëpunon me institucione relevante të RMV dhe të huaja me qëllim që të sigurojë një kontroll efikas të financimit kapital të sigurimit pensional në Republikën e Maqedonisë së Veriut.

Deri më 27.06.2018 me Agjensionin e mbikëqyrjes së financimit kapital të sigurimit pensional menaxhonte Këshilli i Ekspertëve, i përbërë nga Kryetari i Këshillit dhe katër anëtarë, si më poshtë vijon:

Dr. Bulent Dervishi – kryetar

Mentor Jakupi – anëtar profesionalisht i angazhuar

Elizabeta Vidoviq – anëtare profesionalisht e angazhuar

Dr. Silvana Mojsovska – anëtare e jashtme

Dr. Tome Nenovski – anëtar i jashtëm

Me Vendimin për emërimin e Kryetarit dhe Anëtarëve të Këshillit të Ekspertëve të Agjensionit të mbikëqyrjes së financimit kapital të sigurimit pensional, vendim ky i publikuar në Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë Nr. 118, e datës 27.06.2018, Kuvendi i Republikës së Maqedonisë emëroi Këshillin e Ekspertëve të Agjensionit të mbikëqyrjes së financimit kapital të sigurimit pensional, me përbërjen më poshtë:

Maksud Ali – Kryetar

Mentor Jakupi – anëtar profesionalisht i angazhuar

Darko Sazdov – anëtar profesionalisht i angazhuar

Borçe Bozhinoski – Anëtar i jashtëm

Marina Makenaxhieva – Anëtare e jashtme

Misioni ynë është që të mbrojmë interesat e anëtarëve dhe anëtarëve në pension të fondeve pensionale dhe të nxisim zhvillimin e financimit kapital të sigurimit pensional, për ditë më të sigurta pensionale.

Vizioni ynë është që të identifikohemi si një institucion i pavarur, profesional dhe transparent, që mbron dhe zhvillon sistemin pensional në RMV.

Vështrim i shkurtër i situatave dhe trendëve
në botë në sferën e pensioneve, me theks tek
financimi kapital i sigurimit pensional

Siguria ekonomike në moshën e pleqërisë është pjesë përbërëse e mirëqenies personale. Sigurimi pensional ka për qëllim që individëve tua mundësojë këtë lloj sigurie gjatë viteve kur nuk do të jenë në gjendje të sigurojnë vetë të ardhura. Siguria e këtij lloji parimisht mund të sigurohet plotësisht me ndihmën e sektorit publik ose privat. Mund të financohet nga të ardhurat shtetërore ose nga kontributet e të siguruarve momentale ose mund të jetë me financim kapital, me pagimin e kontributeve individuale dhe akumulimin e tyre. Pensionet mund të definohen me një formulë të caktuar paraprakisht (parimi i pensioneve të definuara) ose mund të varen nga shumë e mjeteve individuale të akumuluar (parimi i kontributeve të definuara). Paralelisht me qëllimin kryesor të ekzistimit të sistemeve pensionale, siguria ekonomike në moshën e pleqërisë, sistemet pensionale kanë më shumë qëllime dhe shpesh qëllime konkurrense. Të njëjtat duhet të sigurojnë siguri financiare dhe të ardhura adekuate për pensionistët dhe duhet të jenë stabile në aspektin financiar. Sistemet përkatëse duhet t'u ofrojnë mekanizma personave që ato të kursejnë mjete të mjaftueshme me të cilat do të financojnë të ardhmen e tyre. Sistemet duhet të jenë fleksibile dhe në përputhje me ndryshimet dhe sfidat demografike dhe ekonomike afatgjate. Ato mund të përdoren për të siguruar tejkalimin e gjendjeve të caktuara sociale, siç është varfëria dhe për sigurimin e solidaritetit midis gjeneratave. Gjithashtu, sistemet pensionale duhet të mundësojnë siguri nga më shumë rreziqe. Kursimi për pension është kursim për të ardhmen. E ardhmja nuk është e sigurt dhe përfshin rreziqe. Rreziqet mund të jenë të përbashkëta për sistemin si një tërësi, siç janë rreziqet makroekonomike ose rreziqet e tregjeve financiare ose mund të jenë individuale dhe personale. Rreziqet operative ekzistojnë edhe në sistemet pensionale publike dhe private. Sigurimi pensional me financim të vazhdueshëm, financimi kapital i sigurimit pensional, parimi i pensioneve të definuara, parimi i kontributeve të definuara dhe sistemet pensionale publike dhe private luajnë role të ndryshme në adresimin e qëllimeve dhe rreziqeve të sistemeve pensionale.

Si rezultat të gjendjeve të ndryshme socio-ekonomike dhe demografike të vendeve dhe si rezultat të ndikimit të kulturës së popullatës dhe shprehive të tyre dhe perceptimit të kursimit për pension, në përgjithësi implementojnë struktura të ndryshme të sistemeve pensionale. Megjithatë, Kreatorët e politikave inkurajojnë vendet të diversifikojnë burimet e të ardhurave për pension, me ndihmën e kombinimit të mënyrave të financimit dhe përlogaritjes së pensioneve. Sistemet pensionale me financim publik të vazhdueshëm dhe sistemet pensionale private me financim kapital mund të plotësohen me njëri – tjetrin. Ato ofrojnë zgjidhje të ndryshme për plotësimin e qëllimeve konkurrense të sistemeve pensionale dhe kanë kapacitete të ndryshme për mbulimin e llojeve të ndryshme të rreziqeve, me të cilat ballafaqohen personat gjatë jetës së tyre, para dhe pas daljes në pension. Sfida kryesore është se si të kombinohen këto karakteristika të ndryshme në një sistem pensional gjithëpërfshirës, që do të jetë i qëndrueshëm dhe mjaft fer për të gjitha gjeneratat. Që të arrihen qëllimet e sistemeve pensionale – sigurimi në moshën e pleqërisë, nevojitet që sistemi pensional të jetë i pranueshëm nga aspekti fiskal afatshkurtër, i qëndrueshëm në afat të mesëm dhe në afat

të gjatë të sigurojë pensione adekuate. Përvojat tregojnë se nuk ka një zgjidhje të vetme ose një dizajn për sistemin pensional që mund të përputhet në të gjitha vendet sepse vendet e ndryshme përdorin kombinime të ndryshme elementesh (para së gjithash, në aspektin e mënyrave dhe parimeve të financimit të pensioneve dhe në aspektin e mënyrave të përlogaritjes dhe pagimit të tyre) që të ndërtojnë një sistem pensional efektiv, varësisht karakteristikave të tyre ekonomike dhe sociale. Megjithatë, zakonisht sistemet pensionale definohen si sisteme me shumë shtylla, me qëllim diversifikimin e rreziqeve të ndryshme që ndikojnë mbi sistemet pensionale. Kornizën e sistemit me shumë shtylla zakonisht e përbën kombinimi i tre shtyllave: pensioni elementar (si një mbrojtje minimale e të gjithë punonjësve ose të moshuarve), kursimi plotësues i detyrueshëm (me financim kapital shtetëror ose privat) dhe kursimi plotësues vullnetar (financimi kapital privat që përfshin kontrata në formë të ndryshme).

Dekadave të fundit, rreziqet e plakjes së popullatës dhe ato që kanë të bëjnë me karakterin e ndryshueshëm të tregut të punës, nxisin një spektër më të gjerë reformash në sistemet pensionale, që të lehtësohen, por me një qëllim të njëjtë – sigurimin e sistemeve pensionale stabile dhe sigurimin e të ardhurave adekuate për të siguruarit pas daljes në pension.

Në mbështetje të analizave të zhvilluara lidhur me reformat kryesore, të lejuara ose realizuara gjatë njëzetë e tre viteve të fundit ose nga viti 1995 e deri në dhjetor të vitit 2018, në programet kryesore *pay-as-you-go* (*pay-as-you-go*), si pjesë e sistemeve pensionale, me qëllim përmirësimin e stabilitetit financiar dhe fiskal, janë realizuar disa ndryshime. Një prej reformave është rritja e normave të kontributit në programet e tyre *pay-as-you-go* në gjithsej 78 vende (për shembull: Islanda, Kanada, Kosta Rika dhe Bullgaria në vitin 2018). Një tjetër reformë e rëndësishme është rritja e moshës së daljes në pension në 57 vende (Rusia, Kroacia, Holanda, Mbretëria e Bashkuar dhe Kazakistani në vitin 2018). Gjithashtu, një tjetër trend është përshtatja e formulave lidhur me pensionet e premtuara ose ulja graduale e pensioneve të premtuara ose ndryshimet në indeksacionin e pensioneve, si rezultat të uljes së shpenzimeve fiskale në 61 vende (Brazil, Vietnam dhe Danimarka në vitin 2018). Këto masa zbatohen njëkohësisht me inkurajimin e vazhdimin të kohës së punës, që do të ndikojë në rritjen e pensioneve. Gjithsesi, po aq të rëndësishme janë edhe përpjekjet për rritjen e përfshirjes në sistemin pensional dhe nxitjen e pagesave të rregullta të kontributeve pensionale.

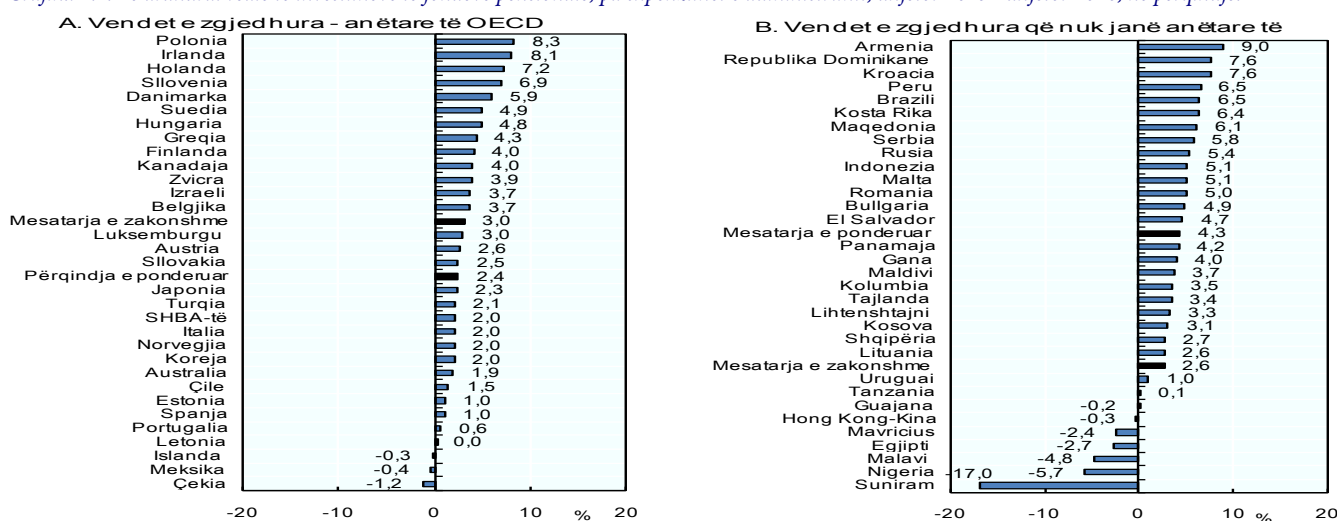
Po ashtu, në drejtim të sigurimit të të ardhurave adekuate pas pensionimit, si pjesë e reformave të realizuara, forcohet roli i financimit kapital privat të sigurimit pensional, përmes hapjes së fondeve private pensionale ose ndërmarrjen e aktiviteteve dhe masave për përmirësimin e punës së tyre. Në këtë kontekst, në vitin 2016 në 17 vende-anëtare të OECD ekzistojnë sisteme të detyruara ose pjesërisht të detyruara, sisteme pensionale private, ndërsa në 10 vende-anëtare të OECD ekzistojnë sisteme pensionale vullnetare private, që kanë një përfshirje të rëndësishme të popullsisë së aftë për punë (mbi 40%). Sipas analizave të IOPS dhe OECD në pjesën më të madhe të vendeve të analizuara funksionojnë bashkë plane profesionale dhe individuale, që mund të jenë me pensione të definuara ose me kontribute të definuara. Disa nga sistemet pensionale më të mëdha vazhdojnë të kenë një pjesë të rëndësishme të

¹Burimet e shfrytëzuara : Raporte nga OECD, EIOPA, Banka Botërore, FIAP dhe OBSP dhe analiza dhe këndvështrime personale.

mjeteve në planet me pensione të definuara, në vitin 2017 (në 7 nga 40 vendet e analizuar). Në Shtetet e Bashkuara të Amerikës (SHBA) planet pensionale profesionale me pensione të definuara përfshijnë 32% të mjeteve pensionale, përqindje kjo më e madhe krahasuar me planet pensionale profesionale me kontribute të definuara, që përbëjnë 26% të mjeteve pensionale. Në procesin e reformave regjistrohen edhe lëvizje në drejtime të ndryshme, që do të thotë se viteve të fundit disa vende implementuan ose vendosën të implementojnë plane pensionale me kontribute të definuara. Planet pensionale me kontribute të definuara dhe planet pensionale individuale fitojnë rëndësi gjithnjë e më të madhe edhe në vendet në të cilat gjatë gjithë kohës mjetet pensionale në planet pensionale me pensione të definuara kanë pjesëmarrje më të madhe (p.sh. Shtete të Bashkuara të Amerikës - SHBA). Gjithashtu, vazhdon kalimi nga skemat pensionale me pensione të definuara në skemat pensionale me kontribute të definuara (si për shembull, në Islandë me reformën e vitit 2016). Disa vende para pak kohësh implementuan lloje të reja planesh pensionale me kontribute të definuara. Për shembull, Gjermania implementoi plane të reja pensionale me kontribute të definuara në vitin 2018, me të cilat punëdhënësit janë subjekti i vetëm përgjegjës për pagimin e kontributeve në fondin pensional ose në kompaninë e sigurimeve. Punëdhënësit që sponsorizojnë planet e këtij lloji nuk do të mbajnë përgjegjësi për garantimin e një shume të caktuar pensioni. Skemat e pensioneve me kontribute të definuara dominojnë në vendet e Evropës Lindore, ndërsa skemat e pensioneve me pensione të definuara vazhdojnë të dominojnë në vendet me sektor të madh profesional pensional (Mbretëria e Bashkuar dhe Holanda). Gjithashtu, ka edhe vende (kryesisht vende të Evropës Qendrore dhe Lindore) që i reduktuan ose pothuajse i mbyllën planet e drejtuar privatisht me kontribute të definuara. Sfidat kryesore të të gjitha llojeve të skemave pensionale (me kontribute të definuara dhe me pensione të definuara) kanë të bëjnë me mënyrën e “ballafaqimit” me tregjet financiare volatile.

Indikatorët kryesorë që reflektojnë rëndësinë e sistemeve pensionale, përfshirja e popullatës dhe shuma e mjeteve pensionale të sistemeve pensionale edhe në vitin 2017 kanë shënuar një rritje të rëndësishme, që është një lloj konfirmimi se rëndësia e sistemeve pensionale është gjithnjë e më e madhe. Faktorët kryesorë të sistemeve pensionale në nivel ndërkombëtar mbeten fondet pensionale, vijnë bankat dhe kompanitë e investimeve, kompanitë e sigurimeve dhe rezervat e punëdhënësve. Mjetet e përgjithshme private të pensioneve në vendet anëtare të OECD vazhduan të rriten pothuajse çdo vit pas krizës financiare (me përjashtim të vitin 2015) dhe në fund të vitit 2017 arritën shumën rekorde prej 43,4 bilionë² USD nga të cilat rreth 2/3 ose 28,5 bilionë dollarë janë mjete në fondet pensionale. Shuma e mjeteve të pensioneve është shumë më e vogël në 47 vendet e zgjedhura që nuk janë anëtare të OECD-së dhe arrijnë në 1,6 bilionë dollarë në vitin 2017 nga të cilat pjesa më e madhe ose 1,3 bilionë dollarë janë mjete në fondet pensionale. Shuma e mjeteve të sistemeve pensionale private në të gjitha vendet është e ndryshme, që ka të bëjë me fillimet e ndryshme të implementimit të sistemeve, mënyrën e përfshirjes në planet pensionale - të detyrueshme ose vullnetare dhe me rezultatet e investimeve. Në 7 vende anëtare të OECD (Australia, Kanadaja, Japonia, Holanda, Zvicra, Mbretëria e Bashkuar dhe SHBA-të) mjetet e pensioneve kaluan mbi një bilion USD. Mjetet e pensioneve shënojnë rritje në vitin 2017 në shumicën e vendeve. Të gjitha vendet e analizuar kanë shënuar rritje të shumave reale, me përjashtim të Egjiptit, Japonisë dhe Malezisë, vende në të cilat mjetet e pensioneve kanë shënuar rritje vetëm në shumë nominale. Rritje më të madhe në vitin 2017 shënojnë mjetet e pensioneve në Armeni (63% në shumë reale) pas implementimit të planeve financiare me financim kapital në vitin 2014. Shuma e mjeteve të pensioneve rritet me përfshirjen e të siguruarve në planet e detyrueshme dhe me akumulimin e kontributeve. Djetë viteve të fundit fondet e pensioneve u rritën në shumë reale në 51 nga 53 vendet e zgjedhura, ndërsa rritja më e madhe u regjistrua në Republikën e Maqedonisë, në Rumani dhe Greqi. Në dy vendet e para pjesërisht arsye mund të jetë fillimi i funksionimit të

Grafiku 1.1. Të ardhurat reale të investimeve të fondeve pensionale, pa shpenzimet e administrimit, dhjetor 2015 - dhjetor 2016, në përqindje.

Burimi: OECD, Tregu i pensioneve në fokus, 2018

²bilionë=10¹²

sistemeve pensionale të detyrueshme me financim kapital, në vitin 2006 në Maqedoni dhe në vitin 2008 në Rumani. Në rastin e Greqisë, rritja e madhe e mjeteve të pensioneve ka të bëjë me transformimin e katër fondeve që kanë funksionuar si pay – as – you – go, në skema me financim kapital në vitin 2013.

Krahasimi i shumës së mjeteve të fondeve pensionale private në raport me kapacitetin e ekonomisë, i shprehur me prodhimin vendas bruto, mundëson një pamje më të mirë lidhur me rëndësinë relative të segmentit pensional privat. Mesatarisht mjetet e pensioneve në vendet anëtare të OECD arrijnë rreth 50,7% të PVB, ndërsa mjetet e pensioneve në vendet e zgjedhura që nuk janë anëtare të OECD arrijnë rreth 19,7% të PVB. Mesatarja e ponderuar ka qenë më e madhe dhe arriti 133,6% në vendet anëtare të OECD dhe 41,3% në vendet që nuk janë anëtare të OECD. Ndërkaq, në 8 vende anëtare të OECD mjetet e pensioneve kalojnë shumat e PVB. Midis këtyre vendeve dominon Danimarka me 208,4% të PVB, duke vijuar Holanda (184,2%) dhe Islanda (164,5%). Nga ana tjetër, shumat më të ulëta regjistrohen në Greqi (nga vendet anëtare të OECD) dhe Pakistan (nga vendet që nuk janë anëtare të OECD), me mjete nën 1% të PVB. Përqindja e mjeteve të pensioneve në raport me PVB në mbi 50 vende është më e vogël se 20%, por edhe më e vogël se 2% në 12 vende (përfshirë Kinën, Indinë dhe Indonezinë).

Një tjetër indikator që tregon rëndësinë e pensioneve private me financim kapital në një vend është shkalla e mbulimit. Shkalla e mbulimit mund të vlerësohet me numrin e anëtarëve aktivë të planeve pensionale (individë që kanë mjete në planet pensionale dhe që nuk kanë dalë në pension) në raport me popullatën e aftë për punë (individët e moshës 15-64 vjet). Të dhënat në dispozicion tregojnë se në vitin 2017 mbulimi ka qenë më i madh në vendet në të cilat përfshirja në sistemet e këtij lloji është e detyrueshme. Mbi 70% të popullatës së aftë për të punuar ka qenë e përfshirë në planet pensionale në vitin 2017, në shumicën e vendeve anëtare të OECD, ku përfshirja në planet pensionale është e detyrueshme (për shembull, Australi, Çile, Danimarkë, Estoni, Finlandë, Islandë, Izrael). Sidoqoftë, norma e mbulimit në planet e detyrueshme ka qenë relativisht e ulët në disa nga vendet anëtare të OECD dhe në disa nga vendet që nuk janë anëtare të OECD. Norma e mbulimit në Ermeni ishte 16% sepse planet e detyrueshme të pensioneve janë implementuar para pak kohësh. Norma e lartë e punës joformale në Meksikë dhe Peru sqaron normat relativisht të ulëta të mbulimit me planet e detyrueshme të pensioneve, në raport me vendet e tjera anëtare të OECD. Ndërkaq, në rastin e Sllovakisë, norma më e ulët e mbulimit mund të jetë rezultat e disa mundësive të ofruara për dalje nga sistemi.

Të ardhurat e investimeve reale të fondeve pensionale, me heqjen e shpenzimeve të administrimit, në vitin 2017 kanë qenë pozitive në 57 nga 60 vendet e analizuara dhe në 22 nga vendet e zgjedhura (12 vende anëtare të OECD dhe 10 vende që nuk janë anëtare të OECD) kaloi 5%. Të ardhurat reale neto mesatare të investimeve dhe të ardhurat reale neto të ponderuara (në raport me mjetet e pensioneve) arritën mbi 4% në vendet anëtare të OECD dhe në vendet që nuk janë anëtare të OECD. Rezultatet pozitive në bursat ndërkombëtare në vitin 2017 sipas të gjitha gjasave ndikuan në përmirësimin e rezultateve të investimeve të mjeteve pensionale në nivel ndërkombëtar. Të ardhurat më të mëdha në vitin 2017 u

arritën kryesisht në vendet në të cilat mjetet e pensioneve u investuan zakonisht në aksione, më saktësisht nga vendet anëtare të OECD në Poloni (14,5%), SHBA (7,5%) dhe Australi (7,3%), ndërsa nga vendet që nuk janë anëtare të OECD në Hong Kong, Kinë (20,2%) dhe Malavi (17,8%). Në këto 5 vende pjesëmarrja e aksioneve në investimet varion nga 30% deri në 85% (33% të mjeteve në SHBA, 70% në Hong Kong, Kinë dhe 35% në Poloni). Nga ana tjetër, në 3 vende mjetet e pensioneve nuk regjistruan rezultate pozitive nga investimet, më konkretisht në Republikën e Çekisë, Egjipt dhe Estoni, që mund të arsyetohet me politikën konservative të investimit, që rezultoi me të ardhura të vogla nën inflacionin (në Republikën e Çekisë) dhe inflacionin i lartë (mbi 20% në Egjipt). Me grafikun 1.1 janë paraqitur të ardhurat reale të investimeve të mjeteve pensionale, me përjashtim të shpenzimeve të administrimit për vitin 2017, në vendet e zgjedhura - anëtare të OECD dhe vendet e zgjedhura që nuk janë anëtare të OECD.

Kontributet për një periudhë më të gjatë janë indikator më relevant në raport me të ardhurat afatshkurtra, duke marrë parasysh natyrën afatgjatë të planeve pensionale. Të ardhurat vjetore nominale mesatare gjatë pesë viteve të fundit (dhjetor 2012 - dhjetor 2017) ishin pozitive në 48 vendet e analizuara, ndërsa të ardhurat vjetore reale mesatare reale për të njëjtën periudhë janë pozitive në të gjitha vendet, me përjashtim të Republikës së Çekisë, Nigerisë, Rusisë dhe Turqisë. Të ardhurat vjetore nominale mesatare gjatë dhjetë viteve të fundit (dhjetor 2007 - dhjetor 2017) ishin pozitive në të gjitha 37 vendet për të cilat u mundësua përlogaritja. Të ardhurat reale mesatare të investimeve neto gjatë dhjetë viteve të fundit ishin negative vetëm në katër vende, më saktësisht në Bullgari, Çeki, Estoni dhe Sllovaki. Të ardhurat vjetore nominale mesatare gjatë pesëmbëdhjetë viteve të fundit ishin pozitive në të gjitha 21 vendet për të cilat u mundësua përlogaritja. Të ardhura reale mesatare të investimeve neto gjatë pesëmbëdhjetë viteve të fundit realizuan fondet e pensioneve në Poloni (6,9%), në Kanada dhe Holandë mbi 5% dhe në Çile rreth 5%.

Rezultatet e investimit të mjeteve pensionale, në një masë të madhe, varen nga mënyra e shpërndarjes së mjeteve. Pothuajse në gjysmën e vendeve të analizuara (36 nga 79 vende) mjetet pensionale investohen drejtpërdrejtë në instrumente me të ardhura fikse, zakonisht obligacione ose aksione. Obligacionet dhe bonot në përgjithësi perceptohen si një burim i sigurt të ardhurash dhe për këtë arsye në shumicën e vendeve mjetet pensionale investohen në obligacione dhe bono. Në vitin 2017 në Republikën Dominikane pothuajse të gjitha mjetet pensionale u investuan në obligacione dhe bono, ndërsa në Shqipëri, Kosta Rika dhe Maldivi mbi 90% të mjeteve pensionale janë investuar në obligacione dhe bono. Një nga arsyet për përqindjen e lartë të investimeve në obligacione dhe bono mund të jetë mungesa e instrumenteve në tregjet vendase (si për shembull Shqipëria, Malavi dhe Serbia). Në pesë nga vendet e analizuara mbi 50% të mjeteve të tyre, fondet pensionale kanë investuar drejtpërdrejtë në aksione në vitin 2017 (Australia 58,2% dhe Polonia 85,2% nga vendet anëtare të OECD dhe Hong Kong, Kinë 63,4%, Namibi 65,1% dhe Muricius 56,0% nga vendet që nuk janë anëtare të OECD. Rregullativa e investimeve mund të parashikojnë edhe kufizime për investime në instrumente jotradicionale. Shumica e vendeve i kufizojnë ose ndalojnë plotësisht investimet në pasuri të paluajtshme (të paktën investimet direkte), fonde private dhe/ose hua. Gjithashtu,

rregullativa mund të parashikojë edhe pjesëmarrje minimale të mjeteve pensionale në instrumente të caktuara (për shembull, në Poloni fondet e pensione janë detyruar të investojnë të paktën 15% të mjeteve në aksione). Disa vende lehtësuan kufizimet e investimeve gjatë viteve të fundit dhe inkurajuan investimet në projekte afatgjate ose në kompani që marrin parasysh aspektet sociale, etike dhe ato të ambientit jetësor, siç është rasti me Meksikën. Në Kroaci, me ndryshimin e Ligjit në vitin 2014 u zgjeruan mundësitë e investimit për fondet e detyrueshme pensionale, për investime direkte në projekte infrastrukturale dhe në fondet alternative të investimeve. Gjithashtu, mjetet pensionale në tre vende në Afrikë (Afrika e Jugut (51,3%), Tanzania (51,3%) dhe Zambia (40,3%)) mbi 40% të mjeteve i investojnë në investime alternative. Në Tanzani, pjesa më e madhe e investimeve alternative ka të bëjë me investimet në toka dhe ndërtesa, si dhe në hua.

Drejtimesit e mjeteve pensionale kanë një rol social kryesor në financimin e të ardhurave pas daljes në pension dhe janë lojtarë me rëndësi të madhe në tregjet financiare, duke pasur parasysh menaxhimin e rreth 43,4 bilionë USD (në vitin 2017). Pikërisht për këtë arsye edhe këtë vit në fokusin e diskutimeve dhe analizave janë mënyra e përmirësimit të rezultateve të investimit të fondeve pensionale dhe njëkohësisht kujdesi për sigurinë e mjeteve pensionale me ndihmën e monitorimit, përmirësimit dhe avancimit të rregullativës përkatëse që ka të bëjë me kufizimet e investimeve. Sipas analizave të zhvilluara nga IOPS dhe OECD, rregullat dhe rregullativat në fuqi që kanë të bëjnë me kufizimet e investimeve mund të dallohen varësisht llojit të planeve (profesionale, personale, të detyrueshme, në bazë vullnetare, me pensione të definuara, me kontribute të definuara etj.). Në fund të vitit 2017 shumica e vendeve kanë kufizime kuantitative të investimeve të fondeve pensionale, megjithëse ekzistojnë edhe vende që nuk imponojnë kufizime investimi kuantitative konkrete për klasa të caktuara mjeteshe, por në një rast të tillë, në një pjesë të vendeve, administruesit e mjeteve duhet të analizojnë dhe të kenë parasysh diversifikimin gjatë shpërndarjes së mjeteve ose duhet të anashkalojnë konfliktet e interesave midis punëdhënësit dhe huadhënësit (kreditorit). Kufizime kuantitative ekzistojnë për shumicën e klasave të mjeteve, të definuara në përgjithësi varësisht shkallës së rrezikut të klasës së mjeteve dhe pranueshmërisë së rrezikut nga ana e fondot pensional. Gjithashtu, në disa vende, krahas kufizimeve maksimale, ka edhe kufizime minimale të investimeve të fondeve pensionale në klasa të caktuara të pasurisë, për shembull kufizime minimale për investim në obligacione qëllimore ose kufizime minimale në përputhje me nivelet e ndryshme të rrezikut, në rastet e multi fondeve, si për shembull kufizime minimale të investimeve në aksione tek portfolet me rrezik më të madh. Rregullativa e investimeve gjithashtu përfshin rregulla gjithëpërfshirëse për investimet jashtë vendit, që do të thotë se në disa vende që nuk janë anëtare të OECD investimi jashtë vendit nuk lejohet. Investimi jashtë vendit gjithashtu mund të lejohet vetëm në rajone të caktuara gjeografike, siç janë vendet anëtare të OECD, tregjet e rregulluara të Bashkimit Evropian ose ato të Zonës Ekonomike Evropiane (EEA). Për sa i përket kufizimeve të investimeve të huaja, në disa vende ekzistojnë edhe kufizime specifike sipas llojit të klasës së mjeteve dhe kufizime të pjesëmarrjes së përgjithshme të investimeve jashtë vendit. Gjithashtu, rregullativa të caktuara kanë paraparë edhe kufizime të investimeve në një subjekt lëshues sipas llojit të mjeteve, si dhe

rregulla të tjera për kufizime kuantitative të investimeve që kanë të bëjnë me aktivitetet e subjekteve të lidhura, aktivitetet me valutë të huaj, derivate dhe përqendrim. Gjatë viteve të kaluara shumica e ndryshimeve ligjore, që kanë të bëjnë me rregullimin e investimeve të fondeve pensionale, rezultojnë me lehtësimin dhe liberalizimin e kufizimeve dhe me lejimin e diskrecionit më të madh për fondet pensionale. Disa vende lehtësuan ose hoqën plotësisht kufizimet për investime të huaja, disa lehtësuan kufizimet për investime në aksione etj. Gjithashtu, u theksuan edhe përvojat dhe u dhanë propozime për investime alternative dhe masa për zgjerimin e shtrirjes së instrumenteve financiare në të cilat mund të investohen mjetet pensionale.

Një temë që mbetet aktive në fushën e pensioneve janë edhe pagesat dhe shpenzimet në sistemet pensionale sepse kanë ndikim të madh në shumën e të ardhurave pensionale të pensionistëve të ardhshëm. Rezultatet e analizave të fundit dhe analizave krahasuese të dokumenteve punuese të IOPS për periudhën e viteve 2014-2017, tregojnë një trend të përgjithshëm uljeje të pagesave mesatare që arkëtohen në kuadër të sistemeve pensionale, që është në drejtim të sistemeve pensionale më efektive. Pagesat që zakonisht arkëtohen në sistemet pensionale të vendeve të analizuar janë pagesa nga mjetet (në 42 vende), pagesa nga kontributet (në 23 vende), pagesat për të ardhura (në 11 vende) dhe pagesat e rrogave (në 7 vende). Gjithashtu, në disa plane arkëtohen edhe pagesa për transferim, pagesa për blerje dhe pagesa për dalje, që zakonisht janë definuar si shuma fikse. Mbi 60% të vendeve të analizuar kanë paraparë kufizime maksimale të pagesave të definuara me rregulla dhe në shumicën e rasteve pagesat mesatare që arkëtohen dallohen nga kufizimet ligjore, që mund të shpjegohet si një efekt pozitiv në konkurrencën e tregut. Sido që të jetë, në vendet e tjera të ardhura mesatare janë shumë afër kufizimeve maksimale. Gjatë periudhës së shqyrtuar të viteve 2014-2017, në raport me kufizimet ligjore maksimale të pagesave, mund të vërehet se 8 vende (Bullgaria, Kosta Rika, Maqedonia, Lituania, Polonia, Sllovakia, Spanja dhe Mbretëria e Bashkuar) kanë lehtësuar kufizimet e këtij lloji, ndërsa një nga vendet (Kolumbia) i ka rritur të njëjtat dhe 6 vende të tjera (Shqipëria, Gana, Hungaria, Izraeli, Rumania dhe Serbia) nuk kanë bërë ndryshime në aspektin e kufizimeve ligjore maksimale. Një nga mënyrat e vlerësimit të efikasitetit të sistemit pensional mund të jetë me ndihmën e vlerësimit të koeficientëve të shpenzimeve. Ky indikator mundëson të analizohet ndikimi i pagesave dhe shpenzimeve të shumave finale të kursimeve pensionale. Për shembull, koeficienti i shpenzimeve për një periudhë 40-vjeçare tregon sa më të mëdha mund të jenë shumat e kursimeve pensionale në fund të periudhës nëse gjatë të njëjtës periudhë nuk do të arkëtohen pagesa nga anëtarë. Në fakt, koeficientët e shpenzimeve ilustrojnë efektin e theksuar të pagesave të zbatuara në një afat më të gjatë. Rezultatet tregojnë se ekziston dallim në koeficientët mesatarë të shpenzimeve, varësisht natyrës së skemave/planeve. Rezultatet tregojnë se planet profesionale me të ardhura të definuara dhe planet pensionale individuale, tek të cilat baza e përfshirjes është lidhur me punësimin ose me një aktivitet profesional, në përgjithësi janë më efektive në aspektin e shpenzimeve, në raport me planet pensionale individuale tek të cilat baza e përfshirjes nuk lidhet direkt me punësimin. Koeficientët e shpenzimeve (për një periudhë 40-vjeçare dhe normë të ardhurash prej 5%), krahasuar me rezultatet e vitit

2014, shënojnë ulje tek 18 nga 23 planet e analizuara. Ky rezultat është në përputhje me tendencën e uljes së pagesave mesatare në shumicën e vendeve të analizuara. Analizat e këtij lloji vetëm i vërtetojnë shqetësimet e supervisorëve pensional që imponohen në mënyrë intuitive dhe kanë për qëllim veprimin e vazhdueshëm për uljen e pagesave që arkëtohen nga anëtarët e fondeve pensionale private dhe transparencën më të madhe në strukturën dhe publikimin e shpenzimeve, me qëllim që anëtarëve t'u mundësohet të konstatojnë sa më lehtë dhe të krahasojnë pagesat që u arkëtohen.

Një nga karakteristikat kryesore të programeve me financim individual është e drejta dhe liria e anëtarëve për të zgjedhur, në të gjitha fazat e kursimit – anëtarësimit pensional, akumulimit dhe pagesës. Pikërisht për këtë arsye një vëmendje e madhe i kushtohet vazhdimisht edhe çështjes së edukimit pensional. Më konkretisht, për shkak të shpërndarjes së rreziqeve dhe përgjegjësi midis organizatorëve të skemave pensionale dhe anëtarëve, sot anëtarët mbajnë rrezik më të madh dhe vendimet që i marrin kanë ndikim direkt mbi pensionet e mundshme. Për këtë arsye, anëtarët potencialë dhe pensionistët potencialë duhet të kuptojnë rëndësinë e sistemit në përgjithësi dhe rolin e tyre personal me marrjen e vendimeve. Anëtarët duhet të dinë si të bëjnë zgjedhjen optimale në përputhje me nevojat e tyre të së ardhmes dhe nivelin e tyre të pranueshëm të rrezikut, në përputhje të gjendjes ekonomike, financiare dhe sociale. Për fat të keq, ka një pëlqim të përgjithshëm lidhur me kulturën e kufizuar financiare dhe pensionale të anëtarit mesatar të sistemit pensional, në kontekstin e përgjegjësisë individuale më të madhe. Zgjidhja e këtyre çështjeve duhet të jetë afatgjate, të përfshijë përpjekjet sistematike të të gjitha organeve kompetente lidhur me përmirësimin e edukimit dhe kulturës pensionale. Në këtë drejtim, sidomos pas krizës financiare, një numër i madh vendesh u orientuan drejt zhvillimit të strategjive nacionale për edukim financiar, përfshirë edhe ato të edukimit dhe kulturës pensionale. Në këtë kontekst edhe vitin e kaluar një nga temat aktuale të Bankës Botërore, OECD dhe OBSP ka qenë mbrojtja e konsumatorëve të shërbimeve financiare, përfshirë edhe edukimin pensional dhe financiar në përgjithësi. Në vitin 2018 OBSP në bazë të analizave dhe hulumtimeve caktoi parimet ose praktika të mira për aktivitetet e mbikëqyrjes në fushën e mbrojtjes së konsumatorëve në sistemet pensionale, me qëllim forcimin e mbrojtjes së konsumatorëve në fushën e pensioneve private. Praktikrat e mira të propozuara nga OBSP fokusohen në pesë sektorë kryesorë të parimeve me nivel të lartë G20, që janë theksuar si më relevante nga perspektiva e supervisorëve dhe në drejtim të forcimit të mbrojtjes së konsumatorëve në sektorin pensional privat - kornizës ligjore dhe kompetencave të supervizionit, publikimeve dhe transparencës, edukimit financiar dhe vetëdijes, sjelljes me përgjegjësi të shoqërive pensionale dhe agjentëve të tyre të autorizuar, ankesave dhe dëshmipërblimi.

Zhvillimi ekspansiv i teknologjisë transformoi shpejtë mënyrën e funksionimit të sektorit financiar, përfshirë edhe sektorin pensional, më saktësisht administrimin e pensioneve dhe pagimin e mjeteve të pensioneve. Krahasuar me segmentet e tjera të sektorit financiar, inovacionet në fushën e pensioneve private gjenden akoma në fazën fillestare dhe eksperimentale dhe kanë ndikim në aktivitetet e caktuara që kanë të bëjnë me shërbimet e shoqërive pensionale dhe interaksionin e tyre

me supervisorët. Për këtë arsye, në fokusin e diskutimeve në vitin 2018 u gjetën përsëri edhe analizat lidhur me mënyrën e përdorimit të teknologjisë për përmirësimin e cilësisë dhe “dërgimit” të shërbimeve pensionale dhe mënyra në të cilën rregullatorët mbështesin dhe administrojnë ndryshimet e këtij lloji. Duke pasur parasysh natyrën komplekse të pensioneve private dhe vështirësitë e të siguruarve për të marrë vendime të drejta, një pjesë e teknologjive inovative (siç janë aplikacionet dhe platformat interaktive ose shpalljet digjitale) mund të lehtësojnë në zgjidhjen e një pjese të këtyre sfidave ose mund të lehtësojnë qasjen deri tek informatat pensionale me rëndësi në një kohë reale, t'u mundësojnë të siguruarve të planifikojnë dhe administrojnë më mirë kursimet e tyre pensionale. Gjithashtu, teknologjitë inovative kanë potencial të thjeshtësojnë dhe përmirësojnë efikasitetin e procedurave administrative, si për shembull sigurimin e të dhënave, ruajtjen dhe përpunimin më të shpejtë të të dhënave dhe të mundësojnë një cilësi më të mirë të shërbimeve me më pak shpenzime. Teknologjitë e reja gjithashtu mund të përdoren për lehtësimin e komunikimit midis entiteteve të mbikëqyrjes dhe mbikëqyrësve ose rregullatorëve, për të automatizuar dhe përmirësuar përputhshmërinë (“RegTech”). Megjithatë, inovacionet në sektorin pensional bëhen një fushë me kujdes të theksuar të mbikëqyrjes. Supervisorët fillimisht ofrojnë mbështetje dhe inkurajojnë inovacionet financiare me organizimin e takimeve të rregullta dhe qendrave të inovacioneve. Paralelisht janë të pranishme edhe intencat për ndjekje më të afërt të zhvillimit të teknologjive dhe për detektimin e rreziqeve që mund të shkaktohen si rezultat të zhvillimit të teknologjive financiare, si për shembull sulmet sajber, vjedhja e mjeteve pensionale, marrja e informacioneve pensionale etj. Megjithëse zgjidhjet teknologjike (SupTech) gjenden në fazën e hershme të zhvillimit në shumicën e vendeve, ato vlerësohen si vegla shumë të rëndësishme për përmirësimin e cilësisë së shërbimeve dhe për një administrim më efikas të shpenzimeve dhe kohës. Për shembull, mundësimi i shërbimeve on-line të supervizionit, siç janë licencimi/regjistrimi, administrimi dhe procedimi i ankesave, racionalizimi i proceseve të njoftimit dhe automatizimi i proceseve të sigurimit të të dhënave për qëllimet e supervizionit, analiza e të dhënave të siguruar, zhvillimi i një baze pensionale të vetme dhe të centralizuar me të dhëna që do të mundësojë përdorimin e të dhënave të të siguruarve, por edhe palët e tjera të interesuara për qëllime supervizioni ose për qëllime rregullatore, zhvillimi i platformave teknologjike për lehtësimin e supervizioneve në terren etj. Në një pjesë të vendeve, ku janë implementuar disa nga zgjidhjet SupTech, të njëjtat kanë mundësuar lëvizje drejt një modeli supervizioni më të përqendruar dhe proaktiv, detektim të hershëm dhe më të mirë të rreziqeve, qasje të përmirësuar dhe kontroll on-line të punës së entiteteve dhe të dhënave të tregut, si dhe komunikim më të mirë midis supervisorëve dhe entiteteve të supervizionit. Në këtë drejtim të zhvillimit të teknologjisë dhe ndikimit mbi sektorin pensional duhen përmirësuar njohuritë momentale, duhen siguruar ekspertiza dhe vegla teknologjike dhe zgjidhje për zhvillimin e projekteve digjitale tek supervisorët dhe kuptohet, bashkëpunim i ngushtë midis rregullatorëve dhe supervisorëve.

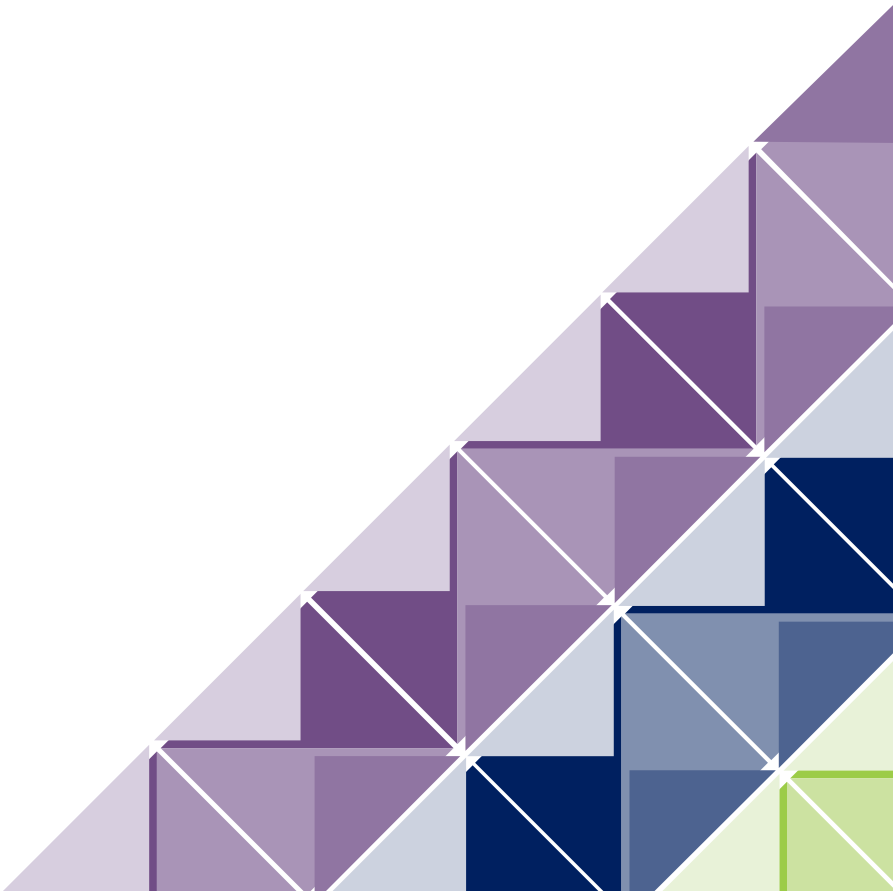

Struktura e financimit kapital të sigurimit pensional në Republikën e Maqedonisë

2.1 Përshkrimi i sistemit pensional

2.2 Roli i financimit kapital të sigurimit pensional në sistemin pensional

2.3 Infrastruktura institucionale e financimit kapital të sigurimit pensional

2.1 Përshkrimi i sistemit pensional

Sistemi pensional maqedonas është pjesë e sigurimit social të Republikës së Maqedonisë (RM) dhe ka strukturën në vijim:

- Sigurimi mbi bazën e solidaritetit të gjeneratave (d.m.th. shtylla e parë),
- Sigurimi pensional i detyruar me financim kapital (d.m.th. shtylla e dytë),
- Sigurimi pensional vullnetar me financim kapital (d.m.th. shtylla e tretë).

Kjo strukturë është rezultat i reformës rrënjësore të sistemit pensional, që u hartua vite me radhë, ndërsa korniza e saj ligjore është vendosur në vitin 2000. Ekzistojnë katër ligje dhe një numër më i madh aktesh nënligjore, të cilat e rregullojnë sistemin pensional në Republikën e Maqedonisë. Ato janë: Ligji i sigurimit pensional dhe invalidor, Ligji i sigurimit të detyruar pensional me financim kapital, Ligji i sigurimit pensional vullnetar me financim kapital, Ligji i pagesës së pensioneve dhe kompensimeve pensionale nga sigurimi pensional me financim kapital dhe më shumë akte nënligjore të cilat e rregullojnë sferën adekuate.

Sistemi pensional në Republikën e Maqedonisë ekziston prej shumë vitesh, ka një përfshirje të madhe të fuqisë punëtore dhe sigurimit të pensioneve për të siguruarit. Por ndryshimet socio-ekonomike në Republikën e Maqedonisë në fillimin e viteve 90-të kanë pasur ndikim në sistemin pensional, i cili u përball me vështirësi financiare në punën e vet. Ato u shkaktuan nga lëvizjet e pavolitshme në ekonomi që ndikuan në reduktimin e numrit të të siguruarve aktivë dhe të pagesave të reduktuara të kontributeve nga njëra anë dhe rritjes së numrit të pensionistëve nga ana tjetër. Shpenzimet për pensionet patën një rritje të vazhdueshme.

Një faktor tjetër që ka ndikim të madh mbi sistemin pensional është edhe faktori demografik. Më konkretisht, plakja e popullsisë, që është një trend botëror, do të thotë se njerëzit jetojnë më gjatë për shkak të kushteve të mira të jetesës dhe shërbimeve të mira shëndetësore, por njëherazi ulët numri i të sapolindurve, d.m.th., më pak persona të rinj. Si rezultat i këtij faktori pjesëmarrja e të moshuarve në popullsinë e përgjithshme është gjithnjë e më e madhe.

Projektimet e Njësies aktuale të Fondit të sigurimit pensional dhe invalidor të Maqedonisë (FSPIM) tregojnë se ky trend do të vazhdojë edhe në të ardhmen. Si një tregues i zakonshëm i plakjes së popullsisë përdoret raporti i popullsisë së moshuar (në moshë mbi 65 vjeç) me popullsinë që ka aftësi pune (e moshës nga 18 deri në 64 vjeç). Në Grafikon 2.1 tregohet numri i këtyre dy grupeve të popullsisë dhe raportit mes tyre. Mund të vërehet se pritet që raporti i këtyre dy

grupeve të popullsisë të rritet nga përqindja momentale prej 19,45% në 49,74% në vitin 2060 dhe të ulët deri në 42,28% në vitin 2080, që do të thotë se në një afat më të gjatë rreth gjysma e popullsisë mbi 18 vjet do të jetë popullsi e moshuar.

Grafiku 2.1 .Raporti i popullsisë së moshuar me atë aktive

Burimi: FSPIM-Raporti për sistemet pensionale në RM me projektimet aktuale (dhjetor 2015)

Lëvizjet e tilla demografike në sistemin pensional shkaktojnë dukurinë e numrit në rritje të pensionistëve dhe shfrytëzimit sa më të gjatë të pensionit, si edhe reduktimin e numrit të të siguruarve. Projektionet aktuale, të hartuara gjatë përgatitjes së reformës së sistemit pensional, treguan se mund të pritet që këto faktorë të kenë një ndikim më të madh negativ mbi aftësinë e pagimit të FSPIM në një afat të gjatë, përkatësisht sistemi të funksiononte pa reforma, me një deficit të dukshëm që do të rritej shpejt dhe shumë.

Me qëllim të përballimit të këtyre situatave të mundshme, u zbatua reforma bazike në sigurimin pensional dhe invalidor në vendin tonë, me të cilën u implementua edhe sistemi pensional me tre shtylla, me formë të kombinuar financimi të pensioneve të ardhshme dhe me diversifikim të rreziqeve demografike dhe ekonomike, me qëllim sigurimin e një pensioni të sigurt për gjeneratat aktuale dhe ato të ardhshme të pensionistëve dhe stabilitet afatgjatë të sistemit pensional.

Shtylla e parë financohet në bazë rrjedhëse (PAYG), që do të thotë se me kontributet nga të siguruarit aktualë paguhen pensionet e pensionistëve të tanishëm. Kjo shtyllë funksionon sipas parimit të të ashtuquajturve pensione të definuara, përkatësisht përmes tij sigurohen pensionet sipas një formule të definuar paraprakisht për përllogaritjen e pensioneve. Nga shtylla e parë paguhet një pjesë e pensionit të pleqësisë, pensioni invalidor, pensioni familjar, si dhe shuma më e vogël e pensionit.

Shtylla e dytë dhe e tretë nënkuptojnë zbatimin e sigurimit pensional me financim kapital në të cilin bëhet kapitalizmi i kontributeve të paguara në emër dhe në llogari të anëtarit.

Këto dy shtylla funksionojnë sipas parimit të ashtuquajtur kontribute të definuara, përkatësisht tek këto dy shtylla paraprakisht është përcaktuar niveli i kontributit që paguhet, ndërsa pensioni konfirmohet më pas, varësisht shumës së akumuluar. Nga shtylla e dytë paguhet një pjesë e pensionit të pleqërisë. Nga shtylla e tretë sigurohet mbrojtja/kompensimi financiar gjatë kohës së pleqërisë, invaliditetit dhe në rast vdekje të të siguruarit.

Me reformën e sistemit pensional dhe zbatimin e sistemit pensional me shumë shtylla, si një sistem i kombinuar i sigurimit rrjedhës, publik dhe privat me financim kapital të sigurimit pensional në Republikën e Maqedonisë, pritet që të sigurohet

stabilitet afatgjatë të sistemit dhe sigurisë në realizimin e të drejtave të sigurimit pensional dhe invalidor, përmes realizimit të përfitimeve afatgjata për personat që marrin pjesë në sistemin pensional, për vetë sistemin pensional, si dhe efekte shtesë mbi ekonominë. Në aspektin e personave sigurohet një siguri më e madhe në realizimin e pensionit, i cili do të financohet nga më shumë burime, ashtu që do të realizohet edhe ndarja e rreziqeve. Njëherazi, me reformën arrihet një transparencë më e madhe dhe informim i anëtarëve të fondeve pensionale. Reforma duhet që të orientohet drejt zbatimit të sistemit pensional solvent, si edhe rritjen e kursimeve dhe nxitjen e investimit të popullsisë dhe nxitjen e zhvillimit ekonomik.

2.2 *Roli i financimit kapital të sigurimit pensional në sistemin pensional*

Financimi kapital i sigurimit pensional dallohet shumë nga sigurimi i mëparshëm pensional me financim rrjedhës dhe në aspektin e trajtimit dhe evidentimit të kontributeve të paguara, si dhe në aspektin e përlogaritjes dhe pagimit të pensionit. Në këtë sigurim çdo anëtar ka llogari individuale në të cilën evidentohen mjetet e tij dhe sigurohet një lidhje e ngushtë dhe varësie mes shumës së kontributeve të paguara dhe pensioneve të ardhshme që do t'i realizojë çdo person. Kjo formë sigurimi bazohet mbi parimin e akumulimit të mjeteve nga kontributet e llogarive personale që më tej investohen dhe shuma e realizuar nga investimet, e reduktuar për shpenzimet e punës së sistemit, në tërësi i shtohet mjeteve të akumuluar të llogarive personale. Pensioni i ardhshëm varet nga mjetet e akumuluar të llogarisë personale nga jetëgjatësia e pritshme gjatë pensionimit, përkatësisht periudha e pritshme e shfrytëzimit të pensionit. Ia vlen të theksohet se ky kursim pensional është kursim afatgjatë, gjatë të cilit ndodh rritje graduale dhe e vazhdueshme e kursimeve për shkak të të cilave në fillim, kur i siguruari është ende i ri, edhe kursimet janë të vogla, por në të ardhmen, kur i siguruari do të arrijë moshën e pensionit, kursimet bëhen shumë më të mëdha.

Karakteristike për këtë sigurim është se mjetet e tij menaxhohen në formë private dhe konkurruese, ashtu që kontributet e paguara investohen nga ana e shoqërive të specializuara dhe të licencuara pensionale që administrojnë fondet pensionale. Në këtë formë sigurohen qëllimet ekonomike të cilat e përcaktojnë strategjinë investuese, duke krijuar mundësi për maksimizimin e kontributit total në interes të anëtarëve. Diversifikimi i rreziqeve të investimeve (duke përfshirë edhe diversifikimin ndërkombëtar) është një prej karakteristikave më të rëndësishme në këtë sistem.

Karakteristika me rëndësi të financimit kapital të sigurimit pensional janë e drejta e zgjedhjes personale dhe iniciativa e çdo individi. Të gjithë të punësuarve përpara 1 Janarit të vitit 2003 iu dha mundësia që të zgjedhin nëse duan të përfshihen në shtyllën e dytë të sistemit pensional dhe të zgjedhin se në cilin

fond të detyruar pensional duan të anëtarësohen, ndërsa për të gjithë të sapopunësuarit pas datës 1 janar 2003 u dha mundësia që të zgjedhin fond pensional të detyruar sipas preferencave. Gjithashtu, me ndryshimin e Ligjit për sigurimin pensional me financim kapital në dhjetor të vitit 2018, anëtarët e fondeve pensionale të detyrueshme të cilët me vullnet të lirë u përfshinë në shtyllën e dytë (të punësuar për herë të parë para datës 01.01.2003) dhe që janë lindur para datës 01.01.1967, iu dha mundësia të zgjedhin të ndërpresin ose të vazhdojnë anëtarësimin në shtyllën e dytë pensionale. Të gjithë të punësuarit e rinj pas datës 1 Janar 2019, të cilët në ditën e anëtarësimit në sigurimin e detyrueshëm pensional dhe invalidor janë nën moshën 40 vjeçe, kanë mundësi të zgjedhin fondin e detyrueshëm pensional sipas preferencës së tyre. Gjithashtu, anëtarësimi në fondet pensionale vullnetare bëhet sipas preferencës personale ose përmes pjesëmarrjes në skemën pensionale profesionale, e financuar nga ana e punëdhënësit ose nga shoqatat civile.

Portabiliteti (transferimi) i mjeteve është po ashtu një e drejtë e rëndësishme në sistemin e financimit kapital të sigurimit pensional. Të gjithë anëtarët e fondeve pensionale të detyruara apo vullnetare kanë të drejtë të kalojnë nga një fond pensional në tjetrin, ku edhe transferohen mjetet e tyre të kursyera. Edhe në rastet e pjesëmarrjes në skemat pensionale profesionale, personi ka të drejtë që në rastet e kalimit në një subjekt tjetër sigurimi të transferojë mjetet e kursyera ose në një skemë tjetër pensionale profesionale ose në një llogari individuale vullnetare.

Financimi kapital i sigurimit pensional siguron një nivel të lartë transparence, që përbën një prej karakteristikave më të rëndësishme dhe risi e dobishme në sistemin pensional. Shoqëritë kanë obligim ligjor që të paktën një herë në vit të informojnë në formë të shkruar anëtarët dhe anëtarët në pension të fondit pensional për situatën e mjeteve në llogaritë e tyre individuale, me parashtrimin e të ashtuquajturit zarfi jeshil me raportin për kursimin pensional. Zarfi jeshil, po ashtu, përmban të dhëna për investimet në fondin pensional, për kompensimet e paguara dhe kontributin e realizuar në fondin pensional.

2.3 Infrastruktura institucionale e financimit kapital të sigurimit pensional

Institucionet që bëjnë pjesë në sistemin pensional me tre shtylla janë :

- Ministria e punës dhe politikës sociale – kompetente për krijimin dhe menaxhimin e politikave të sigurimit pensional dhe invalidor dhe për ushtrimin e kontrollit në zbatimin e legjitimitetit të këtij sigurimi.

- Agjensioni për mbikëqyrje të financimit kapital të sigurimit pensional (MAPAS) –institucion rregullator dhe mbikëqyrës në financimin kapital të sigurimit pensional.

- Shoqëria pensionale – shoqëri aksionare e themeluar nga institucionet financiare me kapital dhe përvojë të madhe, aktiviteti i vetëm i së cilës është menaxhimi me mjetet e fondeve pensionale. Në sistemin e reformuar pensional ka mundësi për themelimin e tre lloje shoqërish:

- o Shoqëri për menaxhimin me fondet e detyruara pensionale,

- o Shoqëri për menaxhimin me fondet vullnetare pensionale ,

- o Shoqëri për menaxhimin me fondet pensionale të detyruara dhe vullnetare.

- Subjekti që ruan pasurinë e fondit pensional – i ruan me siguri mjetet e fondit pensional në një llogari të veçantë, të ndara nga mjetet e shoqërive.

- Drejtoria e të hyrave publike (DHP) – bën arkëtimin e centralizuar të kontributeve dhe i transferon në Fondin e SPIM kontributet totale për sigurimin pensional dhe invalidor.

- Fondi i sigurimit pensional dhe invalidor i Maqedonisë (FSPIM)³ – bën shpërndarjen e kontributeve për sigurimin pensional midis shtyllës së parë dhe të dytë dhe bën transferimin e kontributeve dhe të dhënave adekuate për anëtarët në fondet e përzgjedhura pensionale të detyruara të shtyllës së dytë.

MAPAS është institucion rregullator dhe mbikëqyrës, që është themeluar me qëllimin që të mbrojë interesat e anëtarëve dhe anëtarëve të pensionuar të fondeve pensionale, të forcojë ndërgjegjësimin e opinionit për karakteristikat e këtij sigurimi dhe të nxisë zhvillimin e financimit kapital të sigurimit pensional. MAPAS inicion dhe miraton rregulla dhe akte, jep leje për shoqëritë pensionale dhe miratime për menaxhimin me fondet pensionale, me të drejtë për të tërhequr, bën kontroll në terren dhe jashtë tij të shoqërive pensionale, fondeve pensionale dhe subjekteve që ruajnë pasurinë, organizon provimet dhe bën regjistrimin e agentëve, bën kontroll proaktiv të aktiviteteve të shoqërive pensionale, etj. Për punën e vet përgjigjet përpara Parlamentit të Republikës së Maqedonisë. MAPAS arkëton kompensime nga shoqëritë pensionale, që llogariten si përqindje nga kontributet e paguara në fondet pensionale. Për vitin 2018 kjo përqindje arriti 0,8%. MAPAS është një organ rregullator që bën mbikëqyrjen e segmentit të dytë më të rëndësishëm të tregut financiar, sektori i fondeve pensionale. Ky segment në vitin 2018 përbën rreth 10% të prodhimit vendas bruto, me tendencën e rritjes së vazhdueshme.

Shoqëri pensionale është shoqëri aksionare, që është themeluar dhe punon konform Ligjit për shoqëritë tregtare dhe Ligjit për financimin kapital të detyruar të sigurimit pensional ose Ligjit për financimin kapital vullnetar të sigurimit pensional. Shoqëria pensionale është themeluar me lejen e MAPAS dhe administron fondin pensional me një leje të lëshuar për administrimin e fondit pensional. Shoqëria për menaxhimin me fondet e detyrueshme pensionale është themeluar dhe administron vetëm fondet pensionale të detyrueshme, shoqëria për menaxhimin me fondet pensionale vullnetare është themeluar dhe administron vetëm me fondet pensionale vullnetare, ndërsa shoqëria për menaxhimin me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare është themeluar dhe administron me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare. Shoqëria për menaxhimin me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare duhet të ketë kapital themeltar në nivel prej të paktën 1,8 milionë euro në vlerën e denarit, sipas kursit mesatar të Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë, shoqëria për menaxhimin me fondet pensionale të detyrueshme duhet të ketë kapital themeltar të paktën 1,5 milionë euro dhe shoqëria për menaxhimin me fondet pensionale vullnetare duhet të ketë kapital themeltar të paktën 0,5 milionë euro. Në rast se rriten mjetet e fondit pensional të detyrueshëm dhe/ose vullnetar, me të cilin menaxhon shoqëria pensionale, e njëjta është e obliguar ta rrisë kapitalin konform dispozitave ligjore. Aktiviteti i vetëm i shoqërisë pensionale është menaxhimi me fondet pensionale, prezantimi i tyre përpara personave të tretë dhe aktivitetet që rrjedhin direkt nga ushtrimi i punës së menaxhimit me fondet pensionale. Përgjegjësitë bazë dhe aktivitetet e shoqërive pensionale janë: anëtarësimi, menaxhimi me mjetet, menaxhimi me rreziqet dhe mekanizmat kontrollues për amortizimin e rreziqeve, administrimi dhe ndjekja e evidencës, respektimi i akteve ligjore dhe nënligjore, informimi i rregullt i anëtarëve, opinionit dhe MAPAS, pagesa e tërheqjeve të programuara të anëtarëve të pensionuar, etj. Shoqëria pensionale punon në përputhje me rregullat e menaxhimit të mirë korporativ të shoqërive dhe ka detyrim fiduciar që të punojë vetëm në dobi të interesave të anëtarëve dhe të anëtarëve në pension të fondit personal me të cilin menaxhon, që duhet ta zbatojë me standarde të larta dhe integritet dhe pa konflikt interesash. Për realizimin e këtyre funksioneve shoqëritë pensionale sipas ligjit arkëtojnë tre lloje pagesash (Për më shumë detaje për pagesat shikoni kapitujt 5.6 dhe 6.7).

Fondi pensional (i detyruar ose vullnetar) përbën një fond të hapur investimi, që bazohet dhe punon sipas Ligjit për fondet investuese, në rast se me Ligjin për financimin kapital të detyruar të sigurimit pensional ose me Ligjin për financimin kapital vullnetar të sigurimit pensional nuk është paraparë më ndryshe. Fondi pensional i detyruar përbëhet nga kontributet dhe mjetet e anëtarëve, mjetet e anëtarëve në pension dhe të ardhurat nga të ardhurat dhe mjetet e investuara, të reduktuara për pagesat që arkëtohen nga fondit i detyruar pensional. Fondi vullnetar pensional përbëhet nga kontributet vullnetare, të paguara në

³Duke filluar nga data 1 janar 2019 përsëri parashihet detyrimi i çdo shoqërie që administron me një fond të detyrueshëm pensional të paguaj komision mujor në favor të FSPIM, në shumë prej 0,1% të çdo kontributi të paguar gjatë muajit të kaluar në Fondin e detyrueshëm pensional me të cilin administron shoqëria.

emrin dhe llogarinë e anëtarëve, mjetet e anëtarëve, mjetet e anëtarëve në pension dhe të ardhurat nga të ardhurat dhe mjetet e investuara, të reduktuara për pagesat që arkëtohen nga fondi pensional vullnetar. Pronarë të fondit pensional janë anëtarët e tij dhe anëtarët në pension, ndërsa të drejtat e tyre pronësore janë të përcaktuara nga shumat e mjeteve në llogaritë e tyre. Mjetet e fondit pensional nuk mund të jenë objekt kërkesash dhe të njëjtat nuk mund të jenë objekt përmbarimi nga ose në emër të kreditorëve të shoqërisë pensionale që administrojnë fondin pensional konkret.

Në vitin 2005 MAPAS përmes një tenderi publik në rang ndërkombëtar dha dy leje për hapjen e shoqërive, ku edhe u themeluan dy shoqëri për menaxhimin me fondet pensionale, ndërsa në vitin 2009 MAPAS, këtyre dy shoqërive ekzistuese për menaxhimin me fondet e detyruara pensionale u dha leje për ushtrimin e aktivitetit – menaxhimin me fondet vullnetare pensionale dhe leje për menaxhimin me fondin vullnetar pensional. Në vitin 2017 dhe gjatë gjysmës së parë të vitit 2018 u zhvillua procesi i shitjes së Shoqërisë Aksionare për administrimin e fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare “NLB Nov Penziski Fond” Shkup, më saktësisht u realizua transferimi i 100% të aksioneve të lëshuara nga “NLB Nov Penziski Fond” SHA Shkup në favor të Pozavarovalnica Sava d.d. Në qershor të viti 2018 MAPAS lëshoi leje për ndryshimin e emrit të shoqërisë nga Shoqëria Aksionare për administrimin e fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare “NLB Nov Penziski Fond” Shkup në Shoqëria për administrimin e fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare Sava Penzisko Drushtvo sh.a. Shkup, lëshoi leje për ndryshimin e emrit të Fondit pensional nga Fondi i hapur i detyrueshëm pensional – “NLB Penziski Fond” Shkup në Fondi

i hapur i detyrueshëm pensional Sava Penziski Fond dhe lëshoi leje për ndryshimin e emrit të Fondit pensional Fondi i hapur vullnetar pensional – “NLB Penzija Plus” Shkup në Fondi i hapur vullnetar pensional – “Sava Penzija Plus”.

Më 31.12.2018 në Republikën e Maqedonisë, ekzistojnë dy shoqëri pensionale⁴ që menaxhojnë me nga një fond pensional të detyruar dhe vullnetar⁵, siç është paraqitur në Tabelën 2.1.

Në periudhën e raportimit, nga fillimi i funksionimit të sistemit e deri në Mars të vitit 2018, të dy shoqëritë pensionale kishin kombinim të aksionarëve vendas (49% pjesëmarrje) dhe të huaj (51% pjesëmarrje). Nga marsi i vitit 2018 Sava ka një aksionar të vetëm të huaj (100% pjesëmarrje). Aksionarët e të dy shoqërive pensionale janë paraqitur në tabelën 2.1.

Mjetet e fondit pensional janë në tërësi të ndara nga mjetet e shoqërisë që menaxhon me atë fond dhe ruhen në bankën rojtare të pasurisë. Ky segregacion i mjeteve është me rëndësi të posaçme, me qëllim që të arrihet një nivel i lartë sigurie i mjeteve dhe kontrollit shtesë të transaksioneve me mjetet e fondit pensional. Funksionin – rojtari i pasurisë edhe për fondet e detyruara dhe fondet vullnetare pensionale e realizojnë bankat komerciale që i plotësojnë kushtet ligjore dhe me të cilat shoqëria kanë lidhur kontrata për ruajtjen e pasurisë së fondeve pensionale. Të dy shoqëritë pensionale kanë zgjedhur rojtari pasurie për të dy fondet pensionale me të cilat menaxhojnë, siç është paraqitur me Tabelën 2.1. Në vitin 2018 KB Prvo penzisko drushtvo SHA Shkup lidhi kontratë për ruajtjen e pasurisë së të dy fondeve pensionale me të cilat administrojnë me një rojtari të ri pasurie – Shparkase Maqedoni

Tabela 2.1 Shoqëritë pensionale dhe Fondet pensionale në RM

Shoqëria për administrimin e fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare Sava Penzisko Drushtvo sh.a. Shkup	KB Shoqëria e parë për administrimin e fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare SHA Shkup
e cila administrojnë me:	e cila administrojnë me:
- Fondi i hapur i detyrueshëm pensional Sava Penziski Fond - Fondi i hapur vullnetar pensional Sava Penzija Plus	- KB Fondi i parë i hapur i detyrueshëm pensional - Shkup - KB Fondi i parë i hapur vullnetar pensional - Shkup
Rojtari i pasurisë së fondeve pensionale: Komercijalna Banka SHA Shkup ⁶	Rojtari i pasurisë së fondeve pensionale: Shparkase Maqedoni SHA Shkup ⁷
Aksionar: ⁸ Pozavarovalnica Sava d.d., Republika e Sllovenisë - 100% pjesëmarrje në kapitalin e shoqërisë.	Aksionar: - Skupina Prva zavarovalniski holding DD Lubjanë, Republika e Sllovenisë - 51% pjesëmarrje në kapitalin e shoqërisë - Komercijalna Banka SHA Shkup, Republika e Maqedonisë - 49% pjesëmarrje në kapitalin e shoqërisë
Kapitali themeltar - 2,1 milionë euro.	Kapitali themeltar – 1,8 milionë euro.

⁴Në fund të muajit mars të vitit 2019, MAPAS i lëshoi leje për themelimin e Shoqërisë për administrimin e fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare Zavarovalnica Triglav DD Lubjanë, Republika e Sllovenisë dhe leje për administrimin e një fondi të detyrueshëm pensional dhe leje për administrimin e një fondi pensional vullnetar.

⁵Në tekstin në vijim për emrat e shoqërive pensionale të fondeve pensionale të detyruara dhe vullnetare do të përdoren shkurtimet në vijim: SAVA për shoqërinë për menaxhimin me fondet pensionale të detyruara dhe vullnetare “Sava Penzisko Drushtvo” SHA Shkup, KB PRVO për KB Shoqëria e parë për menaxhimin me fondet e detyruara dhe vullnetare SHA Shkup, SAVAZ për Fondin e hapur të detyruar pensional – „Sava Penziski Fond”, KBPz për KB Fondi i parë i hapur dhe i detyruar pensional – Shkup, SAVAd për Fondin e hapur dhe vullnetar pensional „Sava Penzija plus“ dhe KBPp për KB Fondi i parë i hapur dhe vullnetar pensional – Shkup.

⁶ Duke filluar nga data 4.4.2019 rojtari i pasurisë së Fondit të hapur të detyrueshëm pensional Sava Penziski Fond dhe Fondit të Hapur vullnetar Pensional Sava Penzija Plus është NLB Banka SHA Shkup.

⁷ Deri më 2.10.2018 rojtari i pasurisë së KB Fondi i parë i hapur i detyrueshëm pensional dhe KB Fondi i parë i hapur vullnetar pensional – Shkup ishte NLB Banka SHA Shkup.

⁸ Aksionarë të Shoqërisë Aksionare për administrimin e fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare “NLB Nov penziski fond” Shkup ishin Nova Ljubljanska Banka DD, Lubjanë, Republika e Sllovenisë, e cila morri pjesë me 51% në kapitalin themeltar të shoqërisë dhe NLB Banka SHA Shkup, Republika e Maqedonisë, e cila morri pjesë me 49% të kapitalit të shoqërisë.

SHA Shkup, gjë për të cilën MAPAS lëshoi lejen e duhur. Për funksionin e vet të ruajtjes së pasurisë së fondeve të detyruara dhe vullnetare pensionale rojtarët e pasurisë arkëtojnë shuma të caktuara nga shoqëritë pensionale. Shumat e arkëtuara përlogariten si përqindje e mjeteve të fondeve pensionale,

varësisht shumës së mjeteve dhe sipas marrëveshjeve të lidhura për ruajtjen e pasurisë së fondeve pensionale. Me Tabelën 2.2 është dhënë një paraqitje e shumave që i kanë arkëtuar rojtarët e pasurisë nga shoqëritë pensionale në vitin 2018.

Tabela 2.2. Shumat që i arkëtojnë rojtarët e pasurisë nga shoqëritë pensionale kompetente për ruajtjen e pasurisë së fondeve pensionale

Për fondet e detyruara pensionale	Shuma (në nivel vjetor)	Për shumën e mjeteve (në milionë euro)	Data e zbatimit
NLB Banka SHA Shkup, si rojtare e pasurisë së KBPz	0,081%	deri në 100	2 Korrik 2015
	0,076%	mbi 100 deri në 200	
	0,070%	mbi 200 deri në 300	
	0,066%	mbi 300 deri në 400	
	0,059%	mbi 400 deri në 500	
	0,055%	mbi 500 deri në 600	
	0,053%	mbi 600 deri në 700	
	0,046%	mbi 700 deri në 800	
	0,040%	mbi 800 deri në 900	
	0,035%	mbi 900 deri në 1000	
Shparkase Maqedoni SHA Shkup, si rojtare e pasurisë së KBPz	0,033%	mbi 1000	3 Tetor 2018 3 Tetor 2019 3 Tetor 2020 3 Tetor 2021 3 Tetor 2022
	0,038%		
	0,036%		
	0,034%		
	0,032%		
Komerccijalna Banka SHA Shkup, si rojtare e pasurisë së SAVaz	0,030%		12 Korrik 2015
	0,092%	deri në 100	
	0,087%	mbi 100 deri në 200	
	0,077%	mbi 200 deri në 300	
	0,070%	mbi 300 deri në 400	
	0,064%	mbi 400 deri në 500	
	0,060%	mbi 500 deri në 600	
	0,053%	mbi 600 deri në 700	
	0,046%	mbi 700 deri në 800	
	0,042%	mbi 800 deri në 900	
	0,034%	mbi 900	
Për fondet vullnetare pensionale	Shuma (në nivel vjetor)	Për shumën e mjeteve (në milionë euro)	Data e zbatimit
NLB Banka SHA Shkup, si rojtare e pasurisë së KBPd	0,25%	deri në 50	21 Dhjetor 2009
	0,20%	mbi 50	
Shparkase Maqedoni SHA Shkup, si rojtare e pasurisë së KBPd	0,06%		3 Tetor 2018
Komerccijalna Banka SHA Shkup, si rojtare e pasurisë së SAVAd	0,25%	deri në 50	15 Korrik 2009
	0,20%	mbi 50	

Ndryshimet dhe plotësimet e akteve ligjore dhe nënligjore që rregullojnë financimin kapital të sigurimit pensional

Gjatë vitit 2018 u realizuan dy ndryshime të Ligjit të sigurimit të detyrueshëm pensional me financim kapital. Nga ana tjetër, gjatë vitit 2018, Këshilli i ekspertëve të MAPAS miratoi 4 rregullore, përkatësisht ndryshime rregulloresh, që kanë të bëjnë me financimin kapital të sigurimit të detyruar dhe/ose vullnetar pensional. Gjithashtu, gjatë vitit 2018, u miratua edhe një korrigjim rregulloreje.

Me ndryshimet dhe plotësimet e Ligjit të sigurimit të detyrueshëm pensional me financim kapital („Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë“ nr.21/2018, e datës 2.2.2018), u saktësuan kushtet e njohjes së gjuhëve të huaja, që duhet t'i plotësojë anëtar i Këshillit të Ekspertëve të MAPAS. Me ndryshimet dhe plotësimet e Ligjit të sigurimit të detyrueshëm pensional me financim kapital („Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë“ nr.245/2018, e datës 28.12.2018), u realizuan disa ndryshime thelbësore në aspektin e anëtarësimit në sigurimin e detyrueshëm pensional me financim kapital. U ndryshua kriteri i anëtarësimit në shtyllën e dytë, më saktësisht kushti i anëtarësimit të detyrueshëm në shtyllën e dytë për të siguruarit që janë anëtarësuar në sigurimin e detyrueshëm pensional dhe invalidor për herë të parë pas datës 1.1.2003, më konkretisht kushti përkatës u zëvendësua me kushtin për anëtarësim të detyrueshëm në shtyllën e dytë të të siguruarve të anëtarësuar në sigurimin e detyrueshëm pensional dhe invalidor për herë të parë pas datës 1.1.2019 dhe të cilët në ditën e anëtarësimit në sigurimin e detyrueshëm pensional dhe invalidor janë nën moshën 40 vjeçe. Ndërkaq, të siguruarve që janë anëtarësuar në shtyllën e dytë (të përfshirë në formë të detyrueshme ose vullnetare në shtyllën e dytë) dhe që janë lindur pas datës 1.1.1967, iu vazhdoi anëtarësimi në sigurimin e detyrueshëm pensional me financim kapital. Gjithashtu, sipas këtyre ndryshimeve, u definuan edhe kriteret e pezullimit të kategorive të caktuara të anëtarëve. Në këtë kontekst, anëtarëve të fondeve të detyrueshme pensionale të përfshirë në formë të detyrueshme në shtyllën e dytë (të punësuar për herë të parë pas datës 1.1.2003) dhe të lindur para datës 1.1.1967, anëtarësimi në fondin e detyrueshëm pensional u mbaron më 1.1.2019. Anëtarët e fondeve të detyrueshme pensionale, të cilët në mënyrë vullnetare u përfshinë në shtyllën e dytë (të punësuar për herë të parë para datës 1.1.2003) dhe të lindur para datës 1.1.1967, kanë të drejtë të zgjedhin vazhdimin ose ndërprerjen e anëtarësimit në shtyllën e dytë pensionale, me deklaratë me shkrim për ndërprerjen ose vazhdimin e anëtarësimit në fondin e detyrueshëm pensional, më së voni më 30 shtator 2019. Gjithashtu, anëtarët e fondeve të detyrueshme pensionale, të cilët deri në ditën e fillimit të zbatimit të ndryshimeve të këtij ligji, të cilët gjatë vazhimit të sigurimit kanë fituar statusin e të siguruarit si bujq individual ose si ushtrues aktiviteti individual në fushën e tregtisë me pakicë, në tezga dhe tregje ose të cilët gjatë sigurimit kanë stazh sigurimi që llogaritet me kohëzgjatje më të madhe, u ndërprerit anëtarësimi në sigurimin e detyrueshëm pensional me financim kapital më 1.1.2019. Shoqëria pensionale e transferon shumën e përgjithshme të mjeteve nga llogaritë e të gjithë këtyre anëtarëve në Fondin e Sigurimit Pensional dhe Invalidor të Maqedonisë (FSPIM) dhe këto të siguruar mbeten të siguruar vetëm në sigurimin pensional me financim korrent, që bazohet në solidaritetin e gjeneratave. Këto ndryshime ligji rregullojnë edhe detyrimin e Fondit të

SPIM për derdhjen e pagesave për transferim të vonuar të kontributeve në rastet kur Fondi i SPIM nuk do t'i shpërndajë të siguruarit që kanë qenë anëtarë të detyrueshëm të shtyllës së dytë sipas kriterëve në fuqi para miratimit të ndryshimeve të ligjit, në rast se Fondi i SPIM nuk do të bëjë shpërndarjen e të siguruarve që janë anëtarë të detyrueshëm të shtyllës së dytë sipas kriterëve të reja të anëtarësimit në një afat prej 3 muajsh pas anëtarësimit të tyre në sigurimin e detyrueshëm pensional dhe invalidor dhe nëse Fondi i SPIM nuk do të transferojë kontributet e anëtarëve të fondeve të detyrueshme pensionale në llogaritë e fondeve të zgjedhura të sigurimit të detyrueshëm pensional në një afat prej 3 muajsh, llogaritur nga dita e pranimit të kontributeve.

Gjatë vitit 2018 MPAS përgatiti ndryshime dhe plotësime të akteve nënligjore në fuqi, që kanë të bëjnë me sigurimin e detyrueshëm dhe/ose vullnetar me financim kapital, si më poshtë vijon:

1. Rregullore për ndryshimin e Rregullores për pagesat për fondet e detyrueshme pensionale („Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë“ nr. 32/2018, e datës 19.02.2018);

2. Rregullore për ndryshimin e Rregullores për formën dhe përmbajtjen e raporteve financiare të shoqërisë pensionale („Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë“ nr. 32/2018, e datës 19.02.2018);

3. Rregullore për ndryshimin dhe plotësimin e Rregullores për planin e kontabilitetit, formën dhe përmbajtjen e raporteve financiare elementare dhe raporteve plotësuese për fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare („Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë“ nr. 32/2018, e datës 19.02.2018);

4. Rregullore për plotësimin e Rregullores për mënyrën dhe procedurën e lëshimit të lejeve lidhur me ndryshimet e dokumenteve të dorëzuara gjatë licencimit („Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë“ nr. 32/2018, e datës 19.02.2018);

5. Rregullore për plotësimin e Rregullores për mënyrën dhe procedurën e zgjedhjes së anëtarëve të Këshillit Drejtues dhe Këshillit Mbikëqyrës të shoqërisë pensionale („Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë“ nr. 32/2018, e datës 19.02.2018);

6. Rregullore për ndryshimin e Rregullores për procedurën e zgjedhjes së subjekteve juridike vendase për realizimin e shërbimeve me letra me vlerë („Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë“ nr. 32/2018, e datës 19.02.2018);

7. Korrigjimi i Rregullores për ndryshimin dhe plotësimin e Rregullores për mënyrën e njoftimit të Agjencisë së supervizionit të financimit kapital të sigurimit pensional nga ana e shoqërisë pensionale („Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë“ nr. 38/2018, e datës 28.02.2018);

8. Rregullore për ndryshimin dhe plotësimin e Rregullores për vlerësimin e mjeteve të fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare („Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë“ nr. 218/2018, e datës 28.11.2018);

9. Rregullore për anëtarësimin në Fondin e detyruar pensional („Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë“ nr. 247/2018, e datës 31.12.2018); dhe

10. Rregullore për transferimin e mjeteve pas ndërprerjes së anëtarësimit në Fondin e detyrueshëm pensional („Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë“ nr. 247/2018, e datës 31.12.2018);

Ndryshimet e rregulloreve u bënë për t'u precizuar procedura të caktuara dhe për harmonizimin me ndryshimet e rregullativës relevante. Me ndryshimin e Rregullores për pagesat në shtyllën e dytë u saktësua detyrimi i shoqërive pensionale për publikimin e ndryshimit të pagesave lidhur me kontributet që i arkëtojnë shoqëritë pensionale. Me ndryshimin e rregulloreve që kanë të bëjnë me raportet financiare të shoqërive pensionale dhe fondeve pensionale u bë harmonizimi me rregulloren për mënyrën e njoftimit të Agjencisë së mbikëqyrjes së financimit kapital të sigurimit pensional nga ana e shoqërisë pensionale dhe në këtë mënyrë thjeshtësohet mënyra e dorëzimit të raporteve financiare të shoqërive pensionale dhe fondeve pensionale drejtuar MAPAS dhe të njëjtat duhen dorëzuar në formë elektronike. Me ndryshimet e rregulloreve që kanë të bëjnë me procedurat për lejimin e ndryshimit të dokumenteve të dorëzuara gjatë licencimit dhe procedurave të zgjedhjes së anëtarëve të Këshillit Drejtues dhe Këshillit Mbikëqyrës të shoqërisë pensionale, saktësohen afate të caktuara për asgjësimin e dokumenteve me të dhëna personale, sipas rregullave të asgjësimit të të dhënave personale. Me ndryshimin e Rregullores që ka të bëjë me subjektet juridike vendase për realizimin e shërbimeve me letra me vlerë thjeshtësohet dhe përmirësohet procedura e zgjedhjes së subjekteve juridike për realizimin e shërbimeve me letra me vlerë. Me ndryshimet e Rregullores për vlerësimin e mjeteve të fondeve pensionale saktësohet mënyra e zgjedhjes së shërbimeve financiare – informative, nëse në shërbimin financiar – informativ Bloomberg nuk do të publikohet çmimi i instrumenteve të caktuara financiare dhe mënyra e vlerësimit të shumës

së aksioneve të fondeve vendase të hapura të investimeve. Me ndryshimin e Rregullores për anëtarësimin në fondin e detyrueshëm pensional u bë harmonizimi me ndryshimet e Ligjit për sigurimin e detyrueshëm pensional me financim kapital, që kanë të bëjnë me kategorinë e të siguruarve që mund të anëtarësohet në Fondin e detyrueshëm pensional. Me miratimin e Rregullores për transferimin e mjeteve pas ndërprerjes së anëtarësimit në Fondin e detyrueshëm pensional, u saktësua mënyra e transferimit të shumës së përgjithshme të mjeteve në Fondin e SPIM nga llogaria e anëtarëve të Fondit të detyrueshëm pensional, të cilëve u ndërpritet anëtarësimi sipas ndryshimit të Ligjit të sigurimit të detyrueshëm pensional me financim kapital.

Gjatë vitit 2018 MAPAS azhurnoi udhëzimet ekzistuese dhe përgatiti udhëzime të reja, por edhe i miratoi udhëzimet më poshtë:

1. Udhëzimi teknik për definimin e proceseve të Rregullores për transferimin e mjeteve pas ndërprerjes së anëtarësimit në Fondin e detyrueshëm pensional (dhjetor 2018)
2. Udhëzimi teknik për dorëzimin e arkivit vjetor dhe raporteve nga bazat e të dhënave që i mbajnë shoqëritë pensionale (dhjetor 2018)
3. Udhëzimi për mënyrën dhe procedurën e shpërndarjes së të siguruarve në Fondin e detyrueshëm pensional (dhjetor 2018) dhe
4. Udhëzimi për plotësimin e raporteve për kursimin pensional (dhjetor 2018).

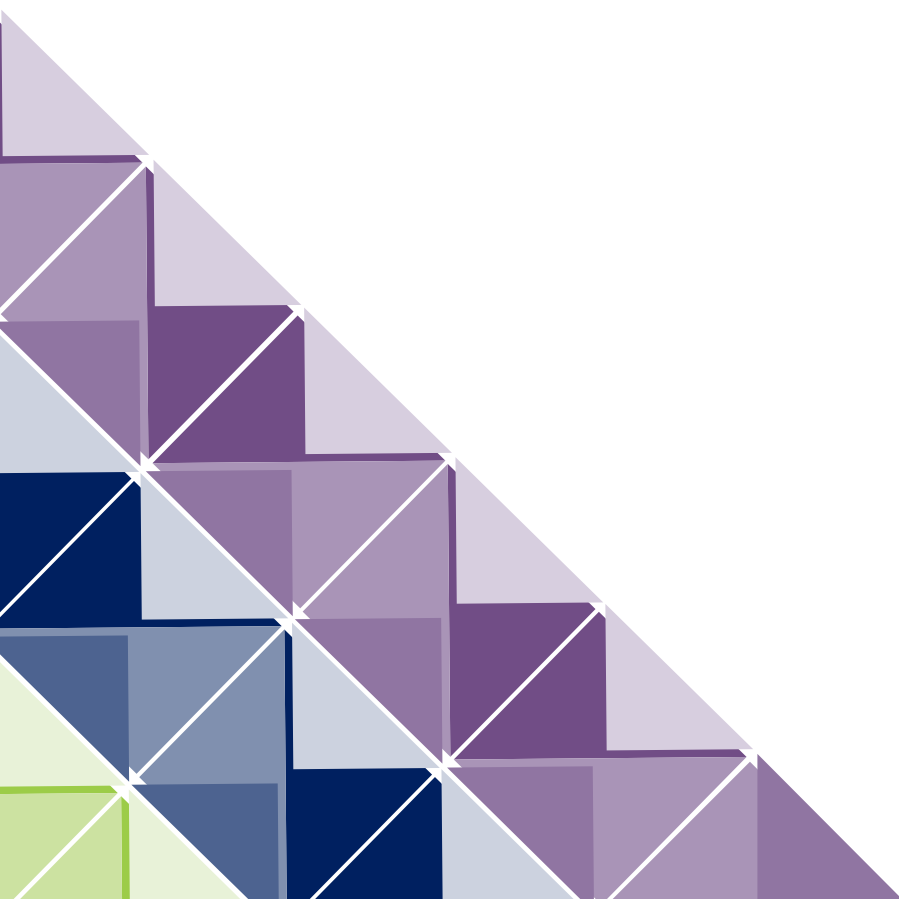
Të dhëna për punën financiare të shoqërive pensionale

4.1 Të ardhura dhe shpenzimet e shoqërive pensionale për vitin 2018

4.2 Rezultati financiar i shoqërive pensionale

4.3 Kapitali, kapitali themeltar dhe mjetet individuale të shoqërive pensionale

4.4 Indikatorët

4.1 Të dhëna për punën financiare të shoqërive pensionale

Shoqëritë pensionale për punën e tyre financiare hartojnë raporte financiare konform Ligjit për shoqëritë tregtare, Rregullores për formën dhe përmbajtjen e raporteve financiare të shoqërisë pensionale dhe Rregullores për evidencën e kontabilitetit dhe standardeve të vlefshme kontabiliste në botë. Të dhënat, mbi bazën e të cilave janë bërë analizat në këtë kapitull, janë nga raportet financiare vjetore të pareviduara të dy shoqërive pensionale, me gjendjen më 31.12.2018.

Për ushtrimin e aktivitetit të vetëm – menaxhimi me mjetet e fondeve pensionale, shoqëritë pensionale financohen me pagesa të caktuara të parapara me ligj, më saktësisht arkëtojnë shumën nga kontributet, shumën të caktuar nga mjetet e fondeve pensionale dhe shumën të caktuar për transferim. Po ashtu, shoqëritë pensionale kanë të ardhura financiare si rezultat të investimit të mjeteve të lira monetare në depozita dhe letra me vlerë, që janë të lejuara sipas Ligjit për financimin kapital vullnetar të sigurimit pensional. Të ardhurat e dy shoqërive pensionale në vitin 2018 janë paraqitur me Tabelën 4.1.

Tabela 4.1. Të ardhurat e shoqërive pensionale në vitin 2018

(në denarë)

Arsyeja e arkëtimit	NLB		KB Prvo	
Të ardhura nga menaxhimi i fondit të detyruar pensional				
Shuma që arkëtohen nga kontributet	84.651.914	35,81%	93.129.454	35,34%
Shuma që arkëtohen nga mjetet	120.743.223	51,07%	137.470.652	52,17%
Shuma që arkëtohen nga transferimi	950	0,00%	923	0,00%
Totali i të ardhurave të menaxhimit të fondit të detyruar pensional	205.396.087	86,88%	230.601.029	87,51%
Të ardhura nga menaxhimi i fondit vullnetar pensional				
Shuma që arkëtohen nga kontributet	4.022.830	1,70%	3.663.997	1,39%
Shuma që arkëtohen nga mjetet	8.150.550	3,45%	6.782.101	2,57%
Shuma që arkëtohen nga transferimi	0	0,00%	0	0,00%
Totali i të ardhurave të menaxhimit të fondit vullnetar pensional	12.173.380	5,15%	10.446.098	3,96%
Të ardhura financiare	17.710.678	7,49%	21.976.349	8,34%
Të ardhura të tjera të shoqërisë	1.124.193	0,48%	503.017	0,19%
Totali i të ardhurave	236.404.338	100,00%	263.526.493	100,00%

Tabela 4.2. Shpenzimet e shoqërive pensionale për vitin 2018*

Arsyeja e arkëtimit	NLB		KB Prvo	
Shpenzime për menaxhimin me fondin e detyruar pensional				
Shpenzime për agjentët e shoqërisë	882.490	0,66%	475.319	0,40%
Shpenzime për marketing	10.293.036	7,65%	9.237.114	7,84%
Shpenzime për transaksione	107.615	0,08%	46.946	0,04%
Shpenzime për MAPAS	26.999.031	20,06%	29.681.932	25,20%
Shpenzime për rojtarin e pasurisë	16.063.695	11,94%	16.637.711	14,13%
Shpenzime të tjera nga menaxhimi me fondin	1.239.211	0,92%	1.135.573	0,96%
Shpenzime totale për menaxhimin me fondin e detyruar pensional	55.585.078	41,30%	57.214.595	48,58%

Shpenzime për menaxhimin me fondin vullnetar pensional				
Shpenzime për agjentët e shoqërisë	2.590.235	1,92%	14.116	0,01%
Shpenzime për marketing	684.698	0,51%	857.140	0,73%
Shpenzime për transaksione	46.120	0,03%	410.381	0,35%
Shpenzime për MAPAS	1.271.490	0,94%	1.130.807	0,96%
Shpenzime për rojtarin e pasurisë	1.704.708	1,27%	1.515.813	1,29%
Shpenzime të tjera nga menaxhimi me fondin	55.729	0,04%	69.395	0,06%
Shpenzime në total për menaxhimin me fondin vullnetar pensional	6.352.980	4,72%	3.997.652	3,39%
Shpenzime për menaxhimin me shoqërinë				
Pagesa dhe kompensime për punonjësit	49.338.374	36,66%	32.251.113	27,39%
Shpenzime për shërbimet	13.403.366	9,96%	6.753.770	5,73%
Shpenzime për lëndë të para dhe materiale të tjera	1.216.252	0,90%	1.239.678	1,05%
Amortizimi	1.760.048	1,31%	2.166.872	1,84%
Shpenzime financiare	870.196	0,65%	3.792.617	3,22%
Shpenzime të tjera të punës	5.639.573	4,19%	8.771.509	7,45%
Rezervime për shpenzime dhe rreziqe	418.381	0,31%	1.578.572	1,34%
Shpenzime në total nga menaxhimi me shoqërinë	72.646.190	53,98%	56.554.131	48,02%
Shpenzime në total	134.584.248	100,00%	117.766.378	100,00%

*Për shpenzimet të dhënat që nuk mund të ndahen sipas fondit të detyruar dhe vullnetar pensional, shoqëria pensionale si ponder për ndarje e përdor numrin e anëtarëve në fondin e detyruar, përkatësisht vullnetar pensional.

Gjatë ushtrimit të aktivitetit të tyre të vetëm, shoqëritë pensionale kanë shpenzime, në përgjithësi për menaxhimin me mjetet e fondit pensional, për vlerësimin e mjeteve, anëtarësimin, mbajtjen e evidencave financiare të anëtarëve dhe për informimin e anëtarëve, si dhe për realizimin e pagesave për MAPAS dhe për rojtarin e pasurisë dhe për mbulimin e shpenzimeve të lidhura me punën e shoqërive pensionale. Shpenzimet e shoqërive pensionale janë të ndara në tre grupe: Shpenzime për menaxhimin me fondin e detyruar pensional, shpenzime për menaxhimin me fondin vullnetar pensional dhe shpenzime për menaxhimin me shoqërinë. Shpenzimet e të dy shoqërive pensionale në vitin 2018 janë paraqitur në Tabelën 4.2.

Për sa u përket të ardhurave tek të dy shoqëritë pensionale në vitin 2018 regjistrohet rritje e të ardhurave të përgjithshme në raport me vitin 2017, më saktësisht rritje prej rreth 10% tek SAVA dhe 7% tek KB Prvo. Pjesa më e madhe e të ardhurave të shoqërive pensionale në vitin 2018 buron nga pagesat që janë arkëtuar nga mjetet e fondeve pensionale të detyruara dhe vullnetare (rreth 55% tek SAVA dhe tek KB Prvo), pas tyre vijojnë pagesat që arkëtohen nga kontributet e fondeve pensionale të detyruara dhe vullnetare (rreth 38% tek SAVA dhe 37% tek KB Prvo). Në raport me një vit më parë, pjesëmarrja e vlerësuar e të ardhurave nga pagesat e arkëtuara nga kontributet, në totalin e të ardhurave të të dy shoqërive pensionale u ul për rreth 2 pikë procentuale, ndërsa pjesëmarrja procentuale e të ardhurave nga kompensimet

e mjeteve është rritur për rreth 4 pikë procentuale tek SAVA dhe KB Prvo. Në raport me vitin 2017, përqindja procentuale e të ardhurave financiare të SAVA u rrit për 1 pikë procentuale, ndërsa pjesëmarrja e KB Prvo u rrit për rreth 2 pikë procentuale. Pjesëmarrja procentuale e të ardhurave të tjera të shoqërive është në nivelin më të ulët dhe mbetet në një nivel të përafërt në raport me vitin paraprak tek të dy shoqëritë pensionale.

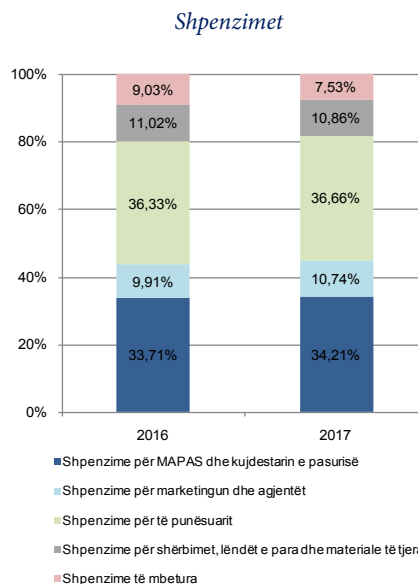
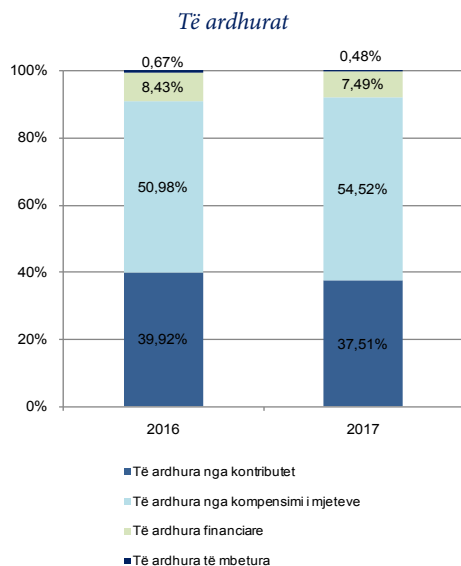
Për sa u përket shpenzimeve, në vitin 2018, në raport me vitin 2017, SAVA ka regjistruar rritje të shpenzimeve të përgjithshme prej rreth 6% tek, ndërsa KB Prvo ka regjistruar ulje të shpenzimeve prej rreth 2%. Në rastin e SAVA, pjesa më e madhe e shpenzimeve ose 54% të shpenzimeve kanë të bëjnë me funksionimin e shoqërisë, ndërsa më të shumta janë shpenzimet e rrogave dhe pagesave për punonjësit, duke vijuar shpenzimet e shërbimeve dhe shpenzimet e tjera të funksionimit. Në rastin e KB Prvo, në vitin 2018 shpenzimet në aspektin e funksionimit të shoqërisë arrijnë rreth 48% dhe mund të vërehet ulje e pjesëmarrjes procentuale në raport me vitin 2017. Përsëri pjesa më e madhe e shpenzimeve kanë qenë shpenzime për rroga dhe pagesa për punonjësit, duke vijuar shpenzimet e tjera të funksionimit dhe shpenzimet e shërbimeve. Në këtë kontekst në rastin e KB Prvo pjesa më e madhe e shpenzimeve kanë të bëjnë me shpenzimet e administrimit me fondet pensionale ose rreth 52%. Në rastin e SAVA, shpenzimet e administrimit me fondet pensionale kanë qenë rreth 46%. Ndërkaq, shpenzimet e marketingut dhe

agjentëve kanë qenë rreth 11% nga shpenzimet e përgjithshme në rastin e SAVA dhe rreth 9% të shpenzimeve të përgjithshme në rastin e KB Prvo, që krahasuar me vitin e mëparshëm nënkupton se tek të dy shoqëritë pensionale vërehet një rritje

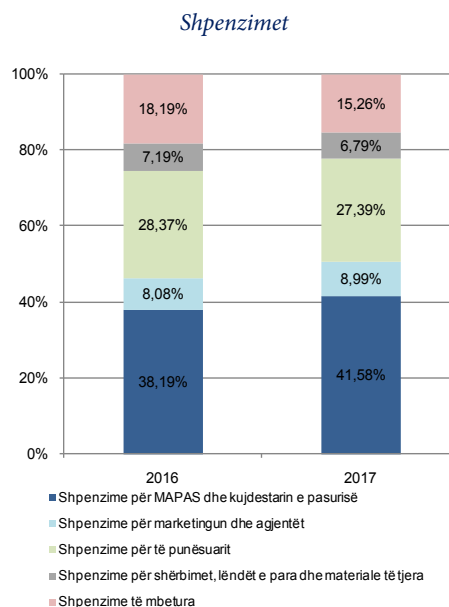
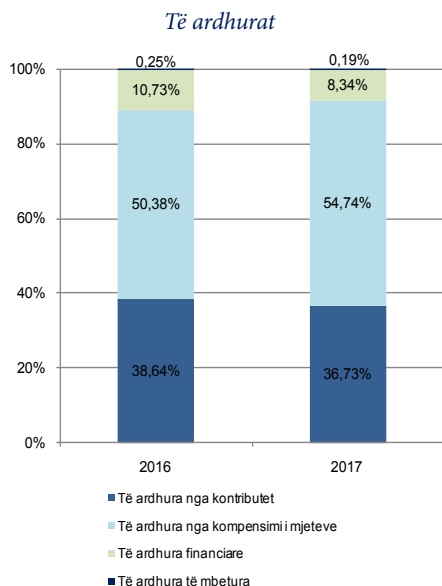
e vogël e pjesëmarrjes së këtyre shpenzimeve. Rreth 34% të shpenzimeve në rastin e SAVA dhe 42% të shpenzimeve në rastin e KB Prvo kanë qenë shpenzime për pagesat në favor të MAPAS dhe rojtarëve të pasurisë.

Grafiku 4.1. Struktura e të ardhurave dhe shpenzimeve të shoqërive për vitet 2017 dhe 2018

NLB

KB Prvo

4.2 Rezultati financiar i shoqërive pensionale

Të dy shoqëritë pensionale në vitin 2018 realizuan një rezultat pozitiv financiar. Të dhëna më të detajuara për rezultatin financiar të shoqërive pensionale janë paraqitur me Tabelën 4.3.

Të dy shoqëritë pensionale e mbyllën vitin 2018 me fitim neto (fitimi pas tatimit). KB Prvo ka siguruar një fitim neto më të madh krahasuar me SAVA, që i atribuohet faktit se KB Prvo ka të ardhura më të mëdha dhe njëherazi ka më pak

shpenzime se SAVA në vitin 2018. Të dy shoqëritë pensionale në vitin 2018 kanë regjistruar një rritje të fitimit neto, më saktësisht SAVA 17% dhe KB Prvo 16%, krahasuar me fitimin neto të vitit 2017. Gjithashtu, të dy shoqëritë pensionale kanë siguruar fitim të përgjithshëm dhe gjithëpërfshirës, më saktësisht fitimi i SAVA arrin rreth 99 milionë denarë, ndërsa ai i KB Prvo rreth 131 milionë denarë. Fitimi i akumuluar (deri në 31.12.2018) i SAVA arrin rreth 269 milionë denarë, ndërsa ai i KB Prvo rreth 289 milionë denarë.

Tabela 4.3. Rezultati financiar i shoqërive pensionale për vitin 2018

(në denarë)

Përshkrimi*	NLB	KB Prvo
Fitimi (për vitin 2018)	101.820.090	145.760.115
Fitimi pas tatimit (për vitin 2018)	91.476.196	130.992.710
Shpenzime të çregullta	0	0
Fitimi neto (për vitin 2018)	91.476.196	130.992.710
Fitimi tjetër gjithëpërfshirës **	7.761.000,00	0,00
Fitimi total gjithëpërfshirës ***	99.237.196,00	130.992.710,00
Fitimi i akumuluar (deri më 31.12.2018)	268.606.304,00	288.949.931,00

*Të dhënat për fitimin tjetër gjithëpërfshirës dhe për fitimin total gjithëpërfshirës janë nga Raportet e reviduara financiare të shoqërive pensionale për vitin 2018.

**Të dhënat për fitimin tjetër gjithëpërfshirës përfshijnë fitimet e përealizuara ose humbjet që nuk janë paraqitur në bilancin e suksesit.

***E dhëna për përfitimin total gjithëpërfshirës përfshin fitimin neto dhe fitimin tjetër gjithëpërfshirës.

4.3 Kapitali, kapitali themeltar dhe mjetet individuale të shoqërive pensionale

Me rëndësi të madhe për sistemin dhe anëtarët e shoqërive pensionale është që të jenë institucione të fuqishme dhe stabile dhe të kenë kapital adekuat themeltar. Që të dy shoqëritë pensionale ekzistuese duhet të kenë kapital themeltar në vlerën e të paktën 1,8 milionë eurove në vlerën e denarit sipas kursit mesatar të Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë. Në rastin e rritjes së mjeteve të fondit të detyruar dhe/ose vullnetar pensional, me të cilin menaxhon shoqëria pensionale, shoqëria obligohet që ta rrisë kapitalin sipas dispozitave ligjore.

Kapitali themeltar i shoqërisë pensionale paguhet vetëm në mjetet monetare. Me qëllim rritjen e fuqisë financiare të

shoqërive pensionale nuk lejohet që kapitali themeltar të rrjedhë nga kredi ose hua dhe nuk mund të ngarkohet në asnjë lloj forme. Kapitali themeltar i shoqërisë duhet të rrjedhë nga burime ligjore dhe të jenë paguar tatimet përkatëse konform rregullave të Republikës së Maqedonisë dhe rregullave të vendit në të cilën çdo aksionar i huaj ka themeluar subjektin juridik.

Shoqëria obligohet që në çdo kohë ta ruajë shumën e kapitalit themeltar, por jo më pak se një e dyta e shumës së kapitalit themeltar. Shoqëria detyrohet që në çdo kohë të ruajë mjetet e veta në një shumë jo më të vogël sesa një e dyta e shumës së kapitalit themeltar.

Tabela 4.4. Kapitali, kapitali themeltar dhe mjetet e shoqërive pensionale

(në denarë)

Përshkrimi	NLB	KB Prvo
Kapitali dhe rezervat	523.077.129	552.493.469
Kapitali themeltar	130.001.478	110.459.024
Kapitali shtesë mbi minimumin e përcaktuar me ligj	402,36%	500,18%
Mjetet individuale*	466.797.657	506.030.859
Mjete shtesë (excess) individuale mbi minimumin e caktuar me ligj**	123,22%	141,98%

*Mjetet e shoqërive janë përlogaritur sipas Rregullores për metodologjinë e përlogaritjes së mjeteve individuale të shoqërisë pensionale.

** Sipas dispozitës ligjore, SAVA që nga muaji shtator i vitit 2018 ka për detyrë ta ruaj shumën e kapitalit të shtuar në raport me kapitalin themeltar, d.m.th, kapitalin në shumë prej 6,8 milionë euro në vlerën e denarit, për shkak se niveli i mjeteve të fondit të detyruar dhe vullnetar, me të cilin menaxhon, e ka tejkaluar shumën prej 500 milionë euro. Ndërkaq, KB Prvo nga dhjetori i vitit 2017 ka për detyrë ta ruaj shumën e kapitalit të shtuar në raport me kapitalin themeltar, d.m.th, kapitalin në shumë prej 6,8 milionë euro në vlerën e denarit, për shkak se niveli i mjeteve të fondit të detyruar dhe vullnetar, me të cilin menaxhon, e ka tejkaluar shumën prej 500 milionë euro.

4.4 Indikatorët

Gjatë analizës së të dhënave financiare të shoqërive pensionale, ka rëndësi edhe lëvizja e indikatorëve të veçantë sipas anëtarëve, si dhe koeficienti i efikasitetit. Me Tabelën 4.5, janë paraqitur indikatorët më të rëndësishëm për çdo anëtar dhe koeficienti i efikasitetit për të dy shoqëritë pensionale për vitin 2018.

Nga analiza e indikatorëve për të ardhurat dhe shpenzimet sipas anëtarëve mund të vërehet se të ardhurat mesatare për një anëtar tek KB Prvo janë më të mëdha për rreth 16 denarë, ndërsa shpenzimet mesatare për një anëtar janë më të mëdha tek SAVA për rreth 111 denarë. Krahësuar me vitin 2017 të ardhurat mesatare për një anëtar kanë shënuar rritje tek të dy shoqëritë pensionale (3% tek SAVA dhe 1% tek KB Prvo). Gjithashtu, krahasuar me vitin 2017 edhe shpenzimet mesatare për një anëtar tek të dy shoqëritë kanë shënuar ulje

(1% tek SAVA dhe 8% tek KB Prvo). Më konkretisht, tek të dy shoqëritë regjistrohet rritje e fitimit për një anëtar, në raport me vitin 2017, më konkretisht në shumë prej rreth 9%. Gjithashtu, regjistrohet se koeficienti i efikasitetit tek të dy shoqëritë ka shënuar ulje në raport me vitin 2016, më saktësisht rreth 4% tek SAVA dhe rreth 9% tek KB Prvo.

Me Grafikon 4.2 është paraqitur lëvizja e indikatorëve për profitabilitetin ROA (fitimi neto/mjete totale) dhe ROE (fitimi neto/kapitali) për të dy shoqëritë pensionale, për periudhën e viteve 2006-2018.

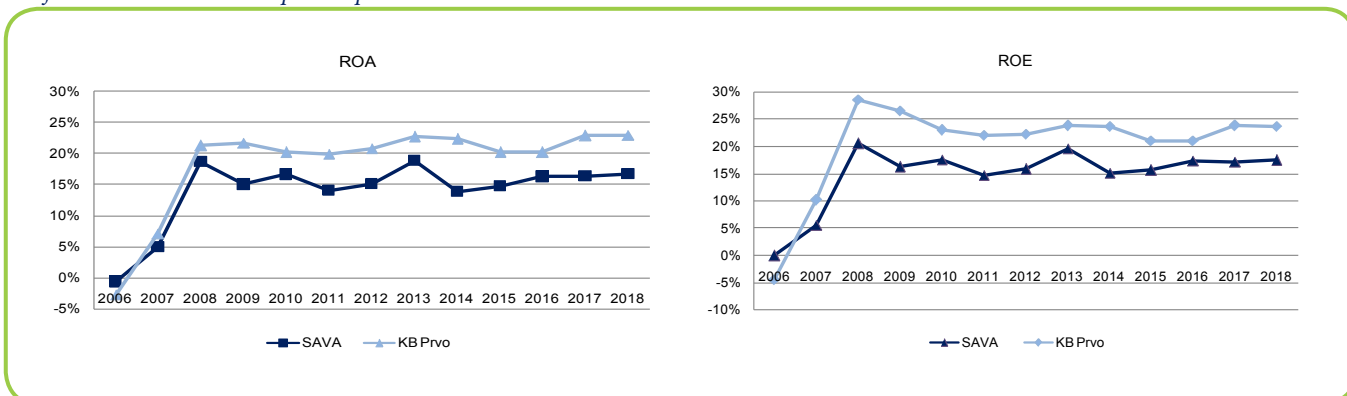
Mund të vërehet se në vitin 2018 tek të dy shoqëritë pensionale normat e kthimit të mjeteve dhe kapitalit janë pothuajse në të njëjtin nivel me atë të vitit 2017.

Tabela 4.5. Indikatorët

(në denarë)

Përshkrimi	NLB	KB Prvo
Indikatorët për të ardhurat dhe shpenzimet për çdo anëtar		
Të ardhura mesatare për çdo anëtar	963,43	979,48
Shpenzime mesatare për çdo anëtar	548,48	437,72
Fitimi për çdo anëtar	414,95	541,77
Indikatorët e efikasitetit		
Koeficienti i efikasitetit (totali i shpenzime / totali i të ardhurave)	56,93%	44,69%

Grafiku 4.2. ROA dhe ROE sipas shoqërive dhe viteve

Informacione për fondet e detyruara pensionale

5.1 Anëtarësia në fondet e detyruara pensionale

5.2 Transferimi i një anëtari nga një fond i detyruar pensional në një tjetër

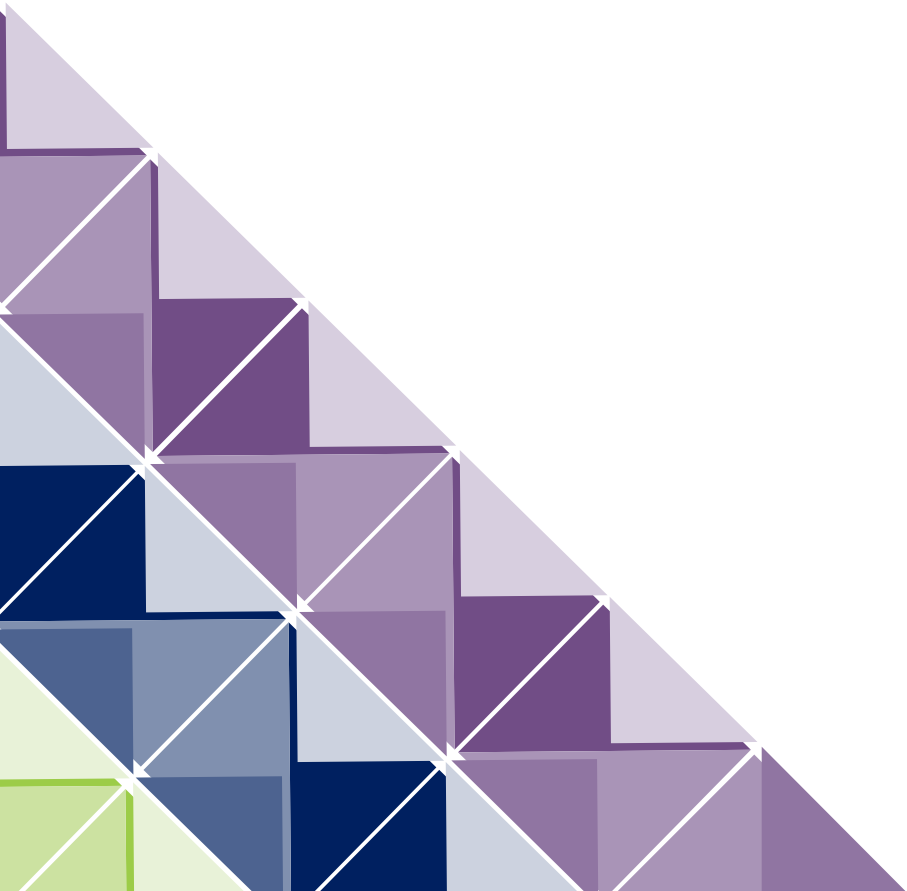
5.3 Kontributet në fondet e detyruara pensionale

5.4 Investimi dhe struktura e portofolit të fondeve të detyruara pensionale

5.5 Mjetet neto, njësia llogaritare dhe shkalla e kontributit të fondeve të detyruara pensionale

5.6 Kompensimet tek fondet e detyruara pensionale

5.7 Pagesa e pensioneve nga sigurimi i detyruar pensional me financim kapital

5.1 Anëtarësia në fondet e detyruara pensionale

I siguruari mund të ftojë anëtarësi në fondin e detyruar pensional në dy forma:

1) me nënshkrimin e marrëveshjes për anëtarësi në fondin e detyruar pensional dhe me regjistrimin në Regjistrin e anëtarëve që e mban MAPAS,

2) me shpërndarjen në fondin e detyruar pensional sipas zgjedhjes së rastësishme nga ana e Fondit të SPIM, në rast kur i siguruari, që është i detyruar të bëhet anëtar i fondit pensional të detyruar nuk ka nënshkruar marrëveshje anëtarësie në periudhën e zgjedhjes së fondit të detyruar pensional dhe me regjistrimin në Regjistrin e anëtarëve që e mban MAPAS.

Deri më 31.12.2018⁹ janë regjistruar dy kategori të siguruarish për anëtarësimin në shtyllën e dytë:

- Anëtarët e detyrueshëm – të siguruarit që janë të punësuar, përkatësisht kanë qasje në sigurimin e detyruar pensional dhe invalidor për herë të parë pas 1 janarit të vitit 2003,

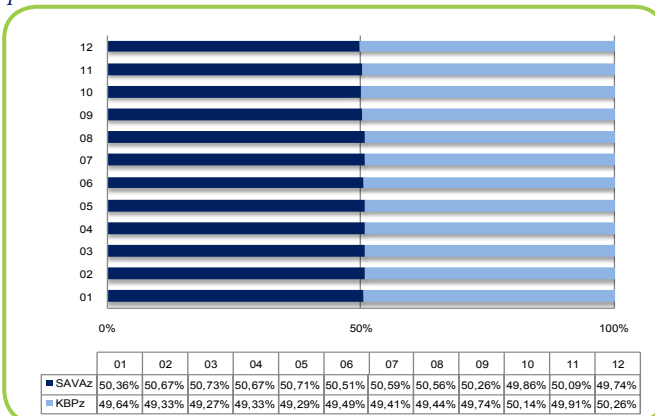
- Anëtarët vullnetarë – të siguruarit që janë punësuar për herë të parë para 1 janarit të vitit 2003.

Të siguruarit që i takojnë kapitullit VII – „Fitimi dhe realizimi i të drejtës për kategori të caktuara të siguruarish nën kushte të posaçme nga Ligji për sigurimin pensional dhe invalidor (të punësuar me stazh të privilegjuar në MPB, institucionet korrektive, ARM etj.) dhe bujqit individualë”, nuk mund të jenë anëtarë të shtyllës së dytë. Me përjashtim, në rast se personat që i kanë takuar kategorive të sipërpërmendura e ndryshojnë statusin e të siguruarit, të paraparë me kapitullin VII ose statusin e bujqit individual, në një afat prej një viti nga dita e ndryshimit mund të anëtarësohen në shtyllën e dytë me dëshirën e tyre. Po ashtu, personat që tashme janë pjesë e shtyllës së dytë dhe më pas e ndryshojnë statusin dhe bëhen pjesë e kategorive të sipërpërmendura kanë të drejtë që të kthehen në sistemin me një shtyllë, në një afat prej një viti që nga ndryshimi i statusit.

Anëtarësimet në shtyllën e dytë fillojnë më 20 shtator 2005. Anëtarët vullnetarë zgjedhjen e tyre mund ta bëjnë deri më 31 dhjetor 2005. Anëtarët e detyrueshëm janë të obliguar që të anëtarësohen në fondin e detyruar pensional në një afat prej tre muajsh, llogaritur nga dita e punësimit të parë. Fondi i SPIM, i shpërndan përkohësisht këto të siguar në fondet e detyruara pensionale me zgjedhje të rastësishme, nga momenti i punësimit të tyre, me qëllim që mjetet e tyre të investohen menjëherë pas punësimit. Në rast se në afatin ligjor nuk lidhin marrëveshje për anëtarësim me asnjë shoqëri, këto të siguar bëhen anëtarë të fondit të detyruar pensional, anëtarë të të cilit paraprakisht janë shpërndarë përkohësisht.

Ponderi, sipas të cilit bëhet sistemimi i përkohshëm i të siguarve në fondet e detyruara pensionale sipas zgjedhjes së rastësishme, konfirmohet nga ana e MAPAS për çdo fond pensional të detyruar, që nga dita e parë e punës së çdo muaji. Ponderi varet nga vlera e kompensimit që e paguan çdo shoqëri pensionale dhe nga kontributi në shumën nominale që ka realizuar fondi pensional, ku ndikim më të madh kanë të ardhurat (70%) në raport me kompensimet (30%)¹⁰. Ponderët që janë përdorur për sistemimin e të siguarve në fondet e detyruara pensionale gjatë vitit 2018 janë paraqitur me Grafikon 5.1.

Grafiku 5.1. Ponderi i sistemit të anëtarëve në fondet e detyruara pensionale

Njësoj si gjatë viteve të mëparshme, ashtu edhe gjatë vitit 2018, numri i anëtarëve të sistemuar mes dy fondeve të detyruara pensionale është përafërsisht i njëjtë, pasi që vlera e të dy ponderëve lëviz rreth 50% (vlera e ponderit të SAVAZ është pak më e lartë në raport me vlerën e ponderit të KBPz gjatë të gjithë vitit 2018, me përjashtim të muajve tetor dhe dhjetor). Megjithatë shumica e kontributeve në vitin 2018 është ulur, duke pasur parasysh faktin se të dy shoqëritë kanë arkëtuar mjete për kontributet me të njëjtën shumë dhe faktin se të ardhurat në shumë nominale tek të dy fondet pensionale nuk dallojnë shumë, ponderët në vitin 2018 kanë pasur përafërsisht të njëjtën vlerë.

Numri total i anëtarëve dhe të siguruarit e sistemuar përkohësisht në fondet e detyruara pensionale deri më 31 dhjetor të vitit 2018, ka qenë 490.035, që do të thotë një rritje e numrit të anëtarëve të shtyllës së dytë për 7% në krahasim me vitin 2017. Kjo do të thotë se rreth 85% të numrit total të të siguarve në Fondin e SPIM janë anëtarë të sistemit pensional me dy shtylla. Shpërndarja e anëtarëve dhe të siguruarit e shpërndarë përkohësisht midis fondeve

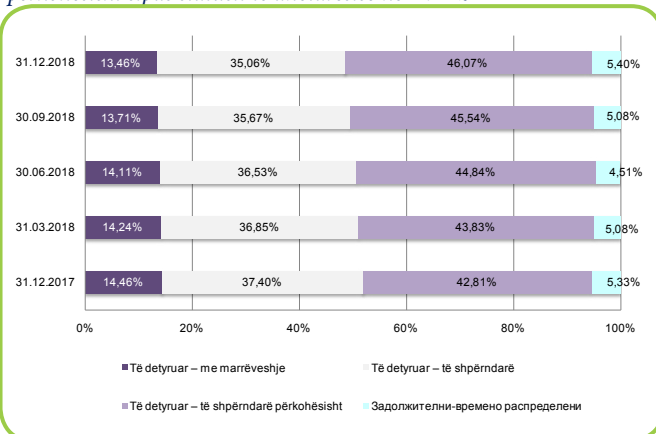
⁹ Me ndryshimet dhe plotësimet e Ligjit të sigurimit pensional të detyrueshëm me financim kapital (“Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë” Nrë 245/2018, e dates 28.12.2018) janë paraparë disa ndryshime thelbësore në aspektin e anëtarësimin në sigurimin e detyrueshëm pensional me financim kapital, që janë në fuqi nga data 01.01.2019.

¹⁰ Formula për përllogaritjen e ponderit është paraparë me Rregulloren e anëtarësimin në fondin e detyruar pensional.

pensionale në vitin 2018 mbeti pothuajse në të njëjtin nivel me atë të vitit paraprak ose nga numri i përgjithshëm i anëtarëve dhe sistemimi i përkohshëm i të siguruarve sipas fondeve të detyruara pensionale me gjendjen më 31.12.2018, 52% janë në KBPz, derisa 48% janë në SAVAz.

Nga numri i përgjithshëm i anëtarëve të shtyllës së dytë, 68.790 ose 14% janë anëtarë vullnetarë, ndërsa 421.245 ose 86% janë anëtarë të detyruar. Nga numri total i anëtarëve të detyruar, 173.629 anëtarë kanë lidhur marrëveshje anëtarësimi, 221.824 nuk kanë lidhur marrëveshje dhe janë sistemuar përfundimisht, ndërsa 25.792 të siguar janë

Grafiku 5.2. Struktura e anëtarëve dhe të të siguarve të shpërndarë përkohësisht sipas statusit të anëtarësisë në NLBz

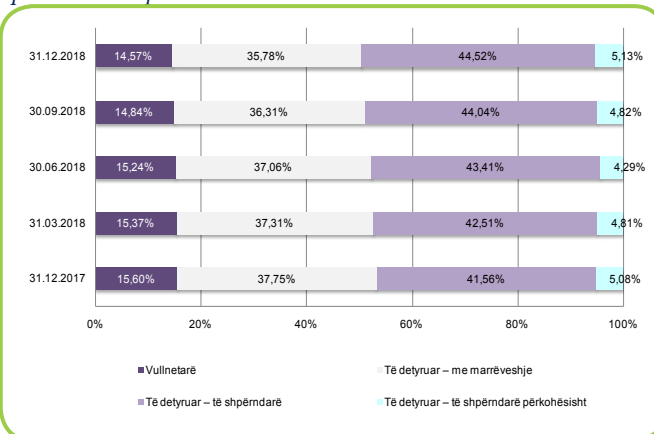
sistemuar përkohësisht. Mund të vërehet se edhe në vitin 2018 vetëm rreth 4% të të siguarve që e kanë punësimin e parë dhe/ose janë bërë anëtarë të detyruar të shtyllës së dytë në vitin 2018 dhe për të cilët ka skaduar afati i përzgjedhjes së fondit të detyruar pensional, kanë lidhur marrëveshje anëtarësimi, ndërsa të tjerët ose rreth 96%, nuk kanë lidhur marrëveshje dhe kanë mbetur në fondin në të cilin kanë qenë të sistemuar më herët.

Në strukturën e anëtarëve dhe të të siguarve të shpërndarë përkohësisht sipas fondeve të detyruara pensionale dhe sipas statusit të anëtarit, në vitin 2018 nuk kanë ndodhur ndryshime të papritura dhe të rëndësishme. Gjendja paraqitet në nivel kuartali me Grafikët 5.2 dhe 5.3.

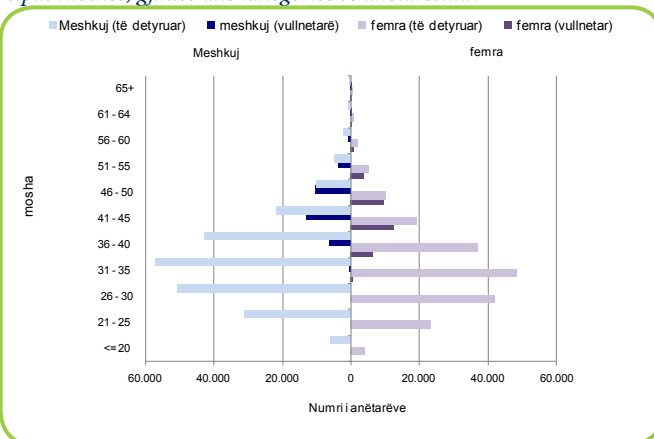
Struktura e anëtarëve dhe të të siguarve me sistemim të përkohshëm, sipas statusit të anëtarëve, në vitin 2018 ka qenë e ngjashme tek të dy fondet pensionale. Mund të vërehet se në çdo kuartal pjesëmarrja procentuale e anëtarëve vullnetarë reduktohet, derisa pjesëmarrja e anëtarëve të detyruar, që edhe pritet, është rritur, pasi që çdo vit rritet kontributi i personave të sapopunësuar që janë anëtarë të detyruar. Po ashtu mund të vërehet se pjesëmarrja procentuale e anëtarëve të detyruar, që kanë lidhur marrëveshje anëtarësie, reduktohet gradualisht nga kuartali në kuartal, për dallim nga pjesëmarrja e anëtarëve të detyruar, që janë shpërndarë përfundimisht, që rritet gradualisht nga kuartali në kuartal.

Analiza e strukturës së anëtarëve sipas moshës tregon se anëtarët në një numër të madh janë të rinj për të cilët kryesisht është më i leverdishëm sistemi me dy shtylla. Anëtarët e detyruar janë të rinj, ku numri më i madh i anëtarëve janë të moshës nga 26 deri në 35 vjet, ndërsa anëtarët vullnetarë janë pak më të moshuar dhe një numër i madh prej tyre janë të moshës nga 41 deri në 50 vjet. Mosha mesatare e anëtarëve të detyruar është 34 vjet (për meshkujt dhe femrat), ndërsa për anëtarët vullnetarë është 45 vjet (si për meshkujt, ashtu edhe për femrat), ndërsa mosha e të gjithë anëtarëve është 35 vjet. Struktura e anëtarëve të sistemit pensional me dy shtylla sipas moshës, gjinisë dhe kategorisë së anëtarësimit është paraqitur me Grafikun 5.4.

Grafiku 5.3. Struktura e anëtarëve dhe të të siguarve të shpërndarë përkohësisht sipas statusit të anëtarësisë në KBPz

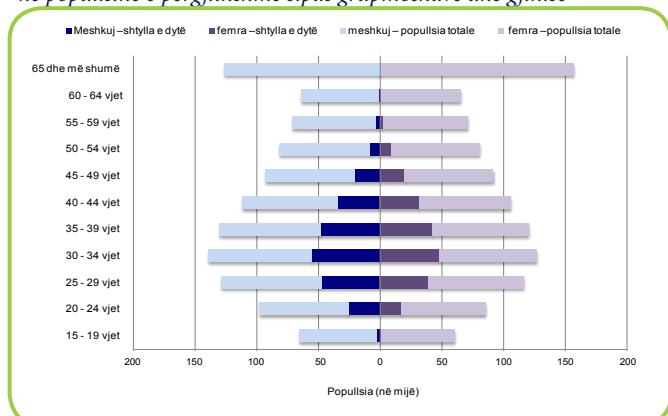

Grafiku 5.4. Struktura e anëtarëve të sistemit pensional me dy shtylla sipas moshës, gjinisë dhe kategorisë së anëtarësimit

Sipas përqindjeve të Entit shtetëror të statistikave, në fund të vitit 2017 popullsia e përgjithshme e Republikës së Maqedonisë vlerësohet në 2.075.301 banorë. Me gjendjen në fund të vitit 2017 rreth 22% të popullsisë së përgjithshme të Republikës së Maqedonisë janë anëtarë të sistemit pensional me dy shtylla. Struktura e anëtarëve në sistemin pensional me dy shtylla, në popullsinë e përgjithshme të Republikës së Maqedonisë, sipas grupmoshave dhe gjinisë, me gjendjen më 31.12.2017 është paraqitur me Grafikun 5.5.

Grafiku 5.5. Struktura e anëtarëve në sistemin pensional me dy shtylla në popullsinë e përgjithshme sipas grupmoshave dhe gjinisë

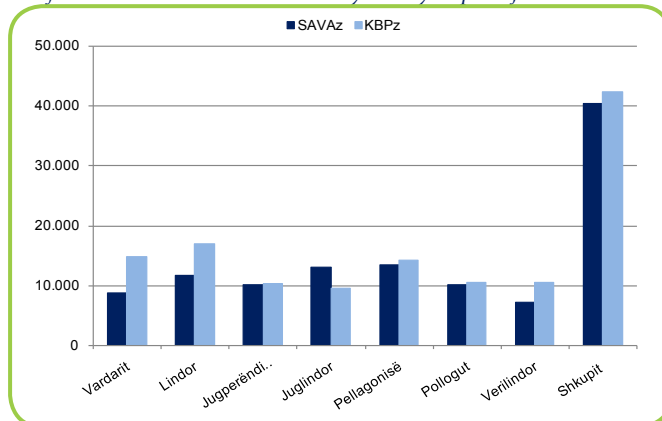

Burimi: Enti shtetëror i statistikave – Baza e të dhënave MakStat – Popullsia – Vlerësimet e popullsisë

Nga kjo paraqitje grafike mund të vërehet se një përqindje ende e vogël e popullsisë së përgjithshme në vendin tonë është përfshirë në sistemin pensional me dy shtylla dhe gjithsesi më shumë anëtarë janë të rinj, të moshës nga 25 – 34 vjet. Kjo gjë i atribuohet sistemit të reformuar pensional, që funksionon trembëdhjetë vjet dhe është relativisht i ri.

Struktura e anëtarëve në fondet pensionale të detyruara sipas rajoneve statistikore¹¹ në Republikën e Maqedonisë është dhënë me Grafikon 5.6. Shumica e anëtarëve të të dy fondeve pensionale të detyruara gjendet në rajonin e Shkupit. Më pak anëtarë në SAVAz ka në rajonin Verilindor, ndërsa më pak anëtarë në KBPz ka në rajonin Juglindor.

Grafiku 5.6. Struktura e anëtarëve në shtyllën e dytë sipas rajoneve statistikore

¹¹Rajonet statistikore janë definuar sipas Entit shtetëror të statistikave – njësitë territoriale. Nomenklatura e njësive territoriale bazohet në organizimin territorial të vetëqeverisjes lokale të Republikës së Maqedonisë dhe është harmonizuar me klasifikimin e Bashkimit Evropian

5.2 Transferimi i një anëtari nga një fond i detyruar pensional në një tjetër

Çdo anëtar i fondit pensional të detyruar ka të drejtë që të transferohet nga një fond i detyruar pensional në një tjetër fond pensional të detyruar nëse nuk është i kënaqur nga fondi i detyruar pensional ku është anëtar, d.m.th. nga shoqëria që menaxhon me të. Në rast se personi anëtarësohet në fondin e detyruar pensional më pak se 24 muaj, gjatë transferimit detyrohet të paguajë kompensim për transferimin. Nëse personi është anëtar në ndonjë fond më shumë se 24 muaj, atëherë transferimi në një tjetër fond është falas. Gjatë kalimit transferohen edhe mjetet totale nga llogaria e anëtarit.

Me Tabelën 5.1 janë dhënë të dhëna për numrin e anëtarëve që kanë kaluar nga një fond i detyruar pensional në një tjetër fond të detyruar pensional dhe mjetet e transferuara nga një fond i detyruar pensional në një fond tjetër të detyruar

pensional si rezultat të transferimit gjatë vitit 2018.

Megjithatë, krahasuar me vitin e kaluar, numri i anëtarëve që janë transferuar në fondin e detyruar pensional në vitin 2018 është rritur, edhe më tej numri i personave që kanë bërë ndryshimin e fondit të detyruar pensional ku janë anëtarë mbetet i vogël. Gjatë vitit 2018 numri total i anëtarëve në fondet e detyruara pensionale që kanë kaluar nga një fond i detyruar pensional në një tjetër arrin në 102, që përbën 0,02% të numrit të përgjithshëm të anëtarëve. Në këtë kontekst, 48 anëtarë u transferuan nga KBPz në SAVAz, ndërsa 54 anëtarë kaluan nga SAVAz në KBPz. Gjatë kalimit rreth 22 milionë denarë u transferuan nga KBPz në SAVAz, ndërsa nga SAVAz në KBPz u transferuan rreth 19 milionë denarë.

Tabela 5.1. Transferimet e anëtarëve nga një fond pensional i detyruar në një tjetër

2018	Anëtarët që kanë kaluar NGA një fond i detyruar pensional	Mjetet që janë transferuar NGA një fond i detyruar pensional (në denarë)	Anëtarët që kanë kaluar NË një fond i detyruar pensional	Mjetet që janë transferuar NË një fond i detyruar pensional (në denarë)
NLBz	54	19.310.116	48	22.134.413
KBPz	48	22.134.413	54	19.310.116

5.3 Kontributet në fondet e detyruara pensionale

Pagesa e kontributeve për sigurimin pensional dhe invalidor e bën debitori për pagimin e kontributit, përkatësisht punëdhënësi në emër të të punësuarit. Drejtoria e të ardhurave publike bën pagesën e integruar të kontributeve nga sigurimi i detyruar social (kontribut për sigurimin pensional dhe invalidor, kontribut për sigurimin shëndetësor dhe kontribut për punësim në rast papunësie) dhe tatimin personal mbi të ardhurat.

Për të siguruarit që janë anëtarë të sistemit me një shtyllë, kontributi total i paguar mbetet në Fondin e SPIM (për vitin 2018 ai arriti 18% të pagës bruto). Për të siguruarit që janë të përfshirë në sistemin me dy shtylla Fondi i SPIM bën shpërndarjen e kontributit të paguar mes shtyllës së parë dhe

të dytë. Niveli i kontributit, që kalon në fondin pensional të detyruar arrin 6% të pagës bruto, ndërsa në Fondin e SPIM mbetet kontributi në lartësi që përfitohet si dallim midis kontributit total për sigurimin pensional dhe invalidor dhe kontributit të paguar në fondin e detyruar pensional (për vitin 2018 ai ka qenë 12% të pagës bruto ($12\% = 18\% - 6\%$)).

Menjëherë dhe më së voni në një afat prej pesë ditësh pune nga pranimi i kontributeve, Fondi i SPIM ia kalon kontributet e anëtarëve fondeve të detyruara pensionale në llogaritë personale në fondet e përzgjedhura pensionale të detyruara, me kushtin që në afat të njëjtë të jenë marrë edhe të dhënat adekuate në përputhje me ligjin, që i mundësojnë Fondit të SPIM të Maqedonisë ta plotësojë detyrimin.

Grafiku 5.7. Paraqitje skematike e pagesës dhe e shpërndarjes së kontributeve

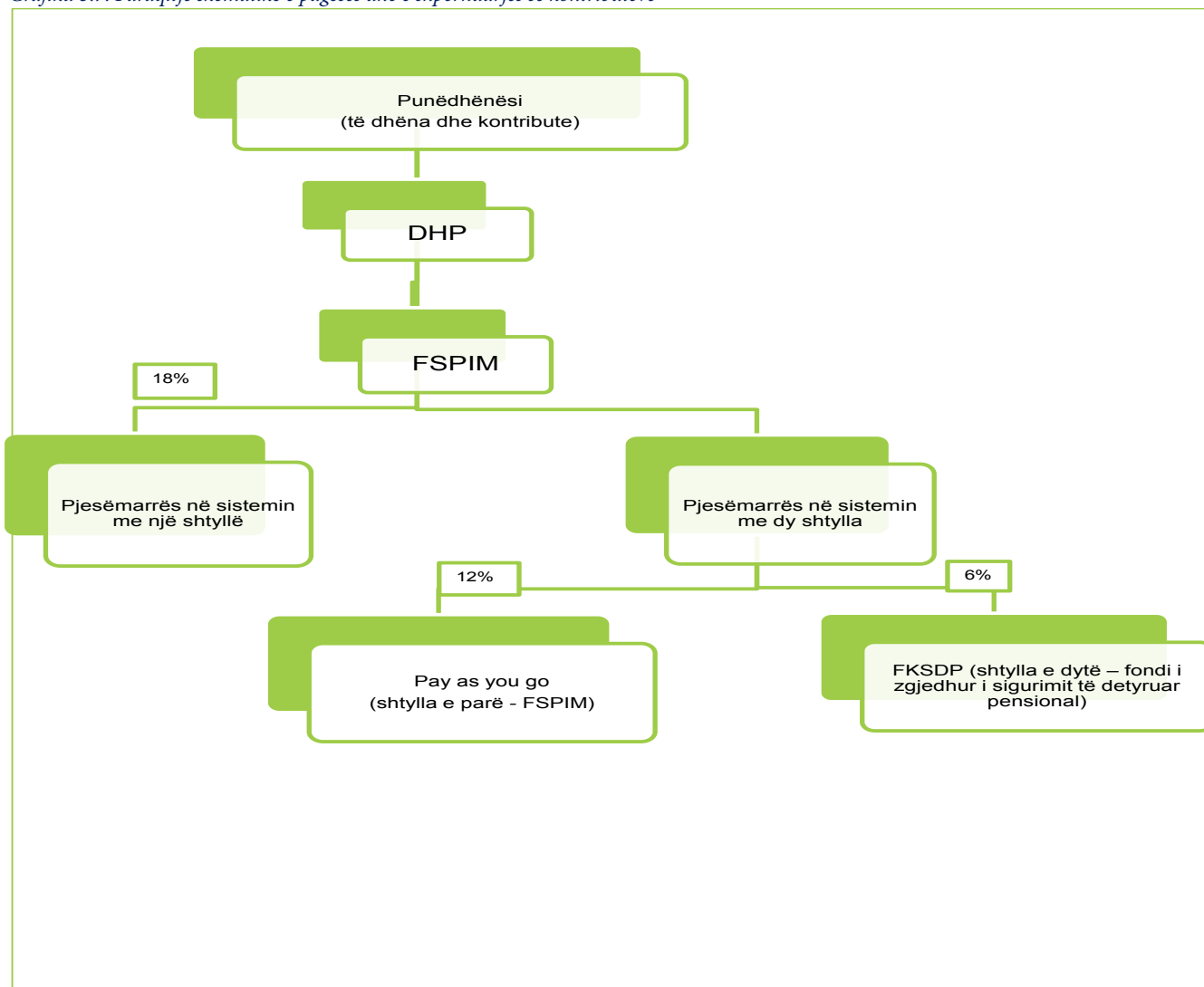

Tabela 5.2 Kontribute të paguara në shtyllën e dytë

(në milionë denarë)

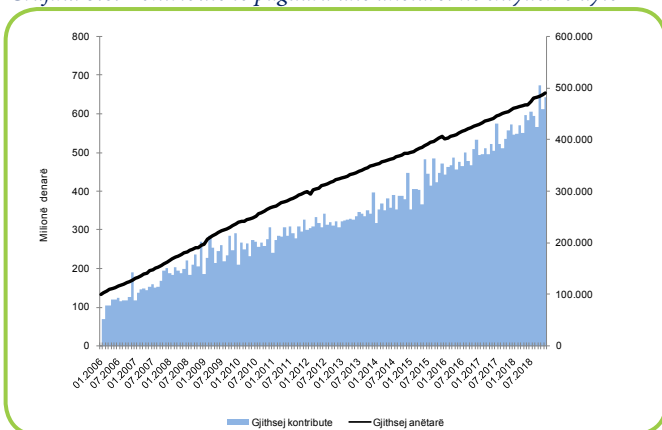
	Totali 2017	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qer-shor	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nëntor	Dhjetor	Totali 2018
NLBz	2.995	259	258	275	262	285	276	288	284	270	324	292	308	3.383
KBPz	3.312	288	291	297	290	313	308	318	311	298	350	322	335	3.719
Totali	6.307	547	549	572	552	598	584	606	595	568	675	614	643	7.102

Gjatë vitit 2018 në fondet e detyruara pensionale janë transferuar rreth 7,1 miliardë denarë ose sipas muajve (në milionë denarë), ashtu siç tregohet me Tabelën 5.2.

Me Grafikon 5.8, janë paraqitur kontributet totale (në milionë denarë), të paguara në shtyllën e dytë çdo muaj nga fillimi i sistemit të reformuar e deri më 31.12.2018, si dhe numri total i anëtarëve në fund të çdo muaji, në të njëjtën periudhë.

Mund të vërehet se në përgjithësi, me rritjen e numrit të anëtarëve rriten edhe kontributet e paguara në fondet e detyruara pensionale (edhe pse trendi i pagesave nuk është krejtësisht linear, por ka edhe rënie dhe rritje në muaj të caktuar).

Grafiku 5.8. Kontribute të paguara dhe anëtarët në shtyllën e dytë

Gjatë vitit 2018 një pjesë e mjeteve të paguara në fondet pensionale (rreth 127 milionë denarë) u kthyen në Fondin e SPIM për shkak të disa arsyeve:

- Realizimi i të drejtës për pension invalidor ose familjar;
- Prishja e marrëveshjeve të anëtarësimit ose anulimi i shpërndarjes;
- Tepricë e kontributeve të paguara në shtyllën e dytë për shkak të gabimeve teknike ose tepricë e pagesave nga ana e punëdhënësit.

Struktura e mjeteve të kthyera në Fondin e SPIM, sipas fondeve të detyruara pensionale është paraqitur me Tabelën 5.3.

Tabela 5.3. Struktura e mjeteve të kthyera në FSPIM sipas fondeve të detyruara pensionale (në denarë)

Shkaqet	Nga cili fond i detyruar pensional	
	NLBz	KBPz
Pension i realizuar	16.057.995	22.575.021
• pension invalidi	4.671.577	6.194.831
• pension familjar	11.386.418	16.380.190
Anulimi i marrëveshjeve dhe anulimi i shpërndarjeve	39.776.321	44.124.109
Pagesa suficite të kontributeve	2.208.226	2.132.570
Totali	58.042.542	68.831.700

5.4 Investimi dhe struktura e portofolit të fondeve të detyruara pensionale

Zakonisht në sistemet pensionale të detyruara me financim kapital, në fazën fillestare përdoren kontrole proaktive dhe kufizime sasiore dhe cilësore të investimeve. Duke nisur nga ky fakt, në ligjin dhe në aktet nënligjore janë definuar qëllimet dhe parimet e investimeve, llojet e instrumenteve në të cilat mund të investohen mjetet e fondeve pensionale të detyruara, kushtet që duhet të plotësojnë tregjet e rregulluara sekondare të kapitalit, ku tregtohet me mjetet e fondeve pensionale të detyruara, cilësia e instrumenteve në të cilat mund të investohen mjetet e fondeve pensionale të detyruara, shtetet ose grupet e shteteve në të cilat mund të investohen mjetet e fondeve pensionale të detyruara, kufizimet investuese në korniza të instrumenteve dhe subjekteve dhënësve, investimet e ndaluara, tejkalimi i kufizimeve investuese, etj.

Shoqëria është e detyruar që mjetet e fondit pensional të detyruar t'i investojë në përputhje me dispozitat ligjore dhe me strategjinë e vet investuese, me qëllim realizimin e kontributit më të lartë, vetëm në favor të anëtarëve dhe anëtarëve në pension të fondit pensional të detyruar dhe përmes diversifikimit dhe analizës financiare e minimizon rrezikun nga humbjet që kanë ndodhur për shkak të mospagesës së dhënësit ose palës tjetër kontraktuese, që rrjedhin nga ndikimi i tregjeve vendase dhe të huaja financiare, humbjet në vlerën reale të mjeteve të fondit pensional të detyruar, për shkak të inflacionit dhe humbjeve që janë pasojë e shitjeve të mjeteve të fondit të detyruar pensional, për shkak të sigurimit të likuiditetit të fondit të detyruar pensional. Më tej, anëtar i këshillit drejtues dhe i këshillit mbikëqyrës së shoqërisë gjatë menaxhimit dhe kontrollit të investimeve të mjeteve të fondit të detyruar pensional është i obliguar që të zbatojë shkallën e kujdesit, efikasitetit dhe mjeshtërive, të cilat do t'i zbatonte një njeri i arsyeshëm gjatë investimit të mjeteve personale. Çdo anëtar i këshillit drejtues dhe i këshillit mbikëqyrës në shoqëri duhet ta plotësojë detyrimin e vet në përputhje me detyrimet e tij fiduciare dhe duhet të sigurojë zbatimin e tyre nga ana e çdo të punësuarit dhe punonjësit të angazhuar në shoqëri.

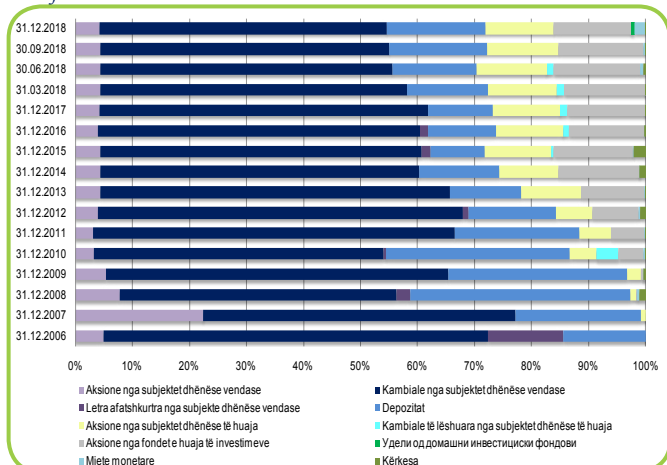
Në ligjin dhe aktet nënligjore është rregulluar që mjetet e fondeve pensionale të mund të investohen në depozita bankare dhe në certifikata për depozita, kambiale dhe letra të tjera debitore me vlerë, në aksione dhe akte komerciale të lëshuara nga dhënësit me seli në Republikën e Maqedonisë dhe jashtë, në vendet – anëtare të Bashkimit Evropian dhe të OECD. Duke pasur parasysh se është e domosdoshme që të arrihet një diversifikim adekuat mes llojeve të ndryshme të investimeve, janë paraparë kufizime maksimale për investime në kompani të caktuara dhe kufizime maksimale të shumave që mund të investohen në lloje të caktuara të instrumenteve. Më qëllim parandalimin e investimeve në instrumente që nuk janë të favorshme për investimin në fondet e detyruara pensionale, me ligj ndalohet investimi në aksione, kambiale dhe letra të tjera me vlerë, që nuk lëshohen në tregut oficial ose me të cilat nuk tregtohet publikisht, instrumente me të cilat nuk mund të disponohet sipas ligjit, instrumente që nuk mund të vlerësohen menjëherë, format e shumta të pasurisë që nuk mund të vlerësohen menjëherë dhe paragrafë të vlerave të pasigurta, për shembull, antikuarë ose vepra arti etj.

Duke pasur parasysh se mjetet e fondeve të detyruara pensionale janë në rritje të vazhdueshme, rritja e tyre ndiqet nga mundësia për dalje në një numër të madh tregesh të kapitalit dhe në vëllim më të madh, pasi që tregu vendas bëhet i vogël në krahasim me nevojat për investimin e mjeteve të fondeve pensionale të detyruara, si dhe me qëllim mundësimin e një diversifikimi më të madh të mjeteve gjatë investimit të tyre dhe një zgjedhje më të madhe të kompanive për investimin e mjeteve të fondeve të detyruara pensionale nga ana e shoqërive. Kufizimet maksimale të investimeve janë paraqitur me Tabelën 5.4.

Tabela 5.4. Kufizimet maksimale investuese

Lloji i instrumentit	Limiti maksimal
Investimet jashtë (BE dhe OECD)	50%
kambiale dhe letra të tjera me vlerë të lëshuara nga qeveri të huaja dhe banka qendrore	50%
letra me vlerë të lëshuara nga kompani të huaja joshitetërore, banka ose fonde investimi	30%
Letra me vlerë të lëshuara ose garantuara nga RM dhe tregu vendas ose BPRM	80%
Depozita bankare, certifikata depozitash, kambiale, letra me vlerë mbi bazën e hipotekës dhe letra të tjera me vlerë të lëshuara nga bankat vendase	60%
depozitat bankare	30%
Kambialet e lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale dhe nga shoqëritë aksionare vendase, që nuk janë banka dhe akte komerciale nga shoqëritë aksionere vendase	40%
kambiale të lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale	10%
Aksionet e lëshuara nga shoqëritë aksionare vendase	30%
Dokumente për pjesëmarrje dhe aksione në fondet e hapura, të mbyllura dhe private në RM	5%
dokumente për pjesëmarrje në fondet private investuese	1,5%

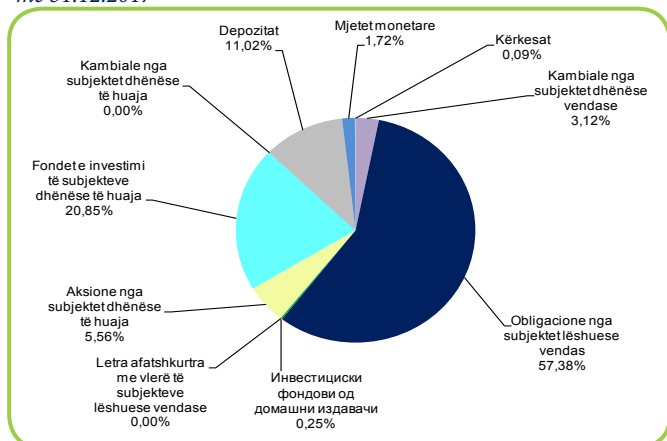
Grafiku 5.9. Struktura e investimeve të NLBz

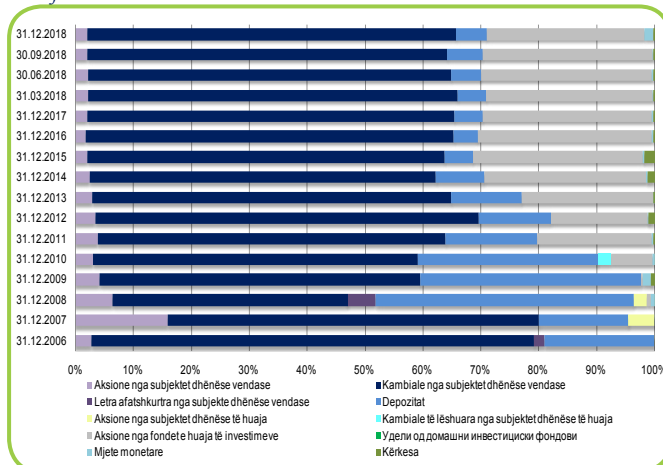
Struktura e investimeve të fondeve të detyruara pensionale nga fillimi i funksionimit të sistemit (për periudhën 2006 – 2017, në nivel vjetor, ndërsa për vitin 2018 në nivel kuartali) paraqitet me Grafikët 5.9 dhe 5.10.

Struktura e investimeve të fondeve të detyruara pensionale, me gjendjen më 31.12.2018 nuk dallohet shumë krahasuar me strukturën e investimeve të fondeve të detyruara pensionale, me gjendjen më 31.12.2017 dhe është treguar me Grafikon 5.11. Megjithatë, pjesëmarrja e letrave shtetërore vendase me vlerë, që përfshijnë vetëm bonot shtetërore vendase, është ulur në raport me gjendjen më 31.12.2017 dhe arrin në 57.38%. Pjesëmarrja e depozitave bankare është rritur dhe arrin në 11,05%. Aksioneve vendase u takon një pjesë e vogël e portofolit (3,12%) dhe kjo pjesëmarrje mbetet pothuajse në të njëjtin nivel me atë të datës 31.12.2017. Një pjesë shumë e vogël e investimeve të fondeve të detyrueshme vullnetare u takon investimeve në pjesë kapitali të fondeve vendase të investimit (0.25%). Në vitin 2018 niveli i investimeve jashtë vendit është ulur në raport me vitin paraardhës dhe arrin në 26.41%. Investimet në letra të huaja me vlerë përfshijnë investimet në aksione në fondet investuese (20,85%) dhe investime në aksione (5,56%). Mjetet e mbetura janë mjete monetare 1.72% dhe kërkesa 0,09%.

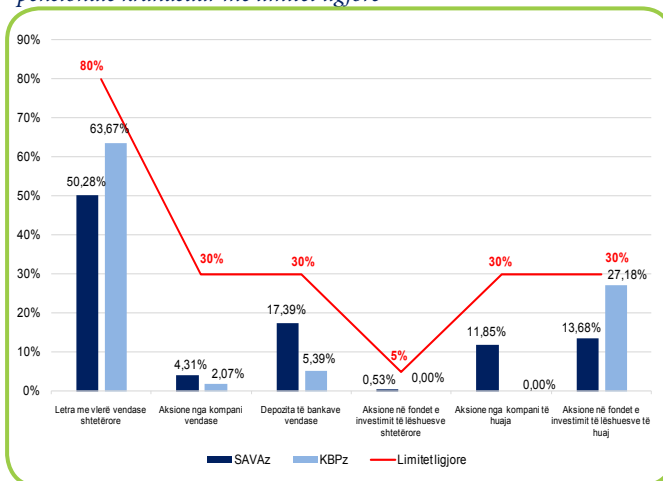
Grafiku 5.11. Struktura e investimeve në shtyllën e dytë me gjendjen më 31.12.2017

Grafiku 5.10. Struktura e investimeve të KBPz

Grafiku 5.12. Klasat e mjeteve në portofolin e fondeve të detyruara pensionale krahasuar me limitet ligjore

Gjatë vitit 2018 të dy fondet pensionale investuan në kuadër të kufizimeve maksimale investuese. Me grafikonin 5.12 është paraqitur pjesëmarrja procentuale në portfolin sipas klasave të mjeteve për SAVAz dhe KBPz dhe kufizimet ligjore, me gjendjen më 31.12.2018.

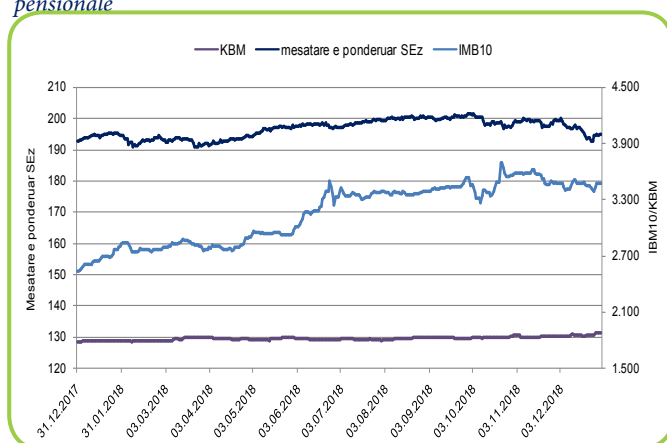
Njësoj si gjatë vitit të mëparshëm edhe në vitin 2018 një përqindje të vogël të mjeteve të fondeve të detyruara pensionale (3,12%) janë investuar në aksione të dhënësve vendas. Në vitin 2018 të dy fondet e detyruara pensionale, në raport me vitin 2017, kanë mbetur pothuajse në të njëjtin nivel në aspektin e ekspozimit të aksioneve. Nëse do të merret parasysh se ekspozimi total në aksione nga dhënësit vendas është i vogël, mund të thuhet se ndryshimet në indeksin e bursës maqedonase IBM 10, nuk kanë ndikuar shumë në lëvizjen e vlerës mesatare të njësisë llogaritare të fondeve të detyruara pensionale. Përkatesisht IBM 10 gjatë vitit 2018 pësoi rritje prej rreth 36,64% , ndërsa vlera mesatare e njësisë llogaritare të fondeve të detyruara pensionale¹², në vitin 2017 shënoi një rritje prej rreth 1,29%.

¹²Vlera mesatare është përllogaritur si mesatare e ponderuar e njësisë llogaritare të fondeve të detyruara pensionale, në raport me mjetet neto të fondeve të detyruara pensionale.

Po ashtu, edhe vlera e indeksit të Obligacioneve të Bursës maqedonase – IBM nuk ka shumë ndikim mbi vlerën mesatare të njësisë llogaritare të fondeve të detyruara pensionale, duke pasur parasysh se vetëm rreth 0,73% të mjeteve të përgjithshme janë të depozituara në obligacionet vendase shtetërore, me të cilat tregtohet në Bursën maqedonase. Pjesa tjetër e portofolit, që është depozituar në obligacionet, vendase u takon obligacioneve shtetërore të vazhdueshme. KBM, gjatë vitit 2018 ka shënuar rritje prej rreth 2,13% , ndërsa vlera mesatare e njësisë llogaritare të fondeve të detyruara pensionale shënoi një rritje prej rreth 1,29% në raport me vitin 2017.

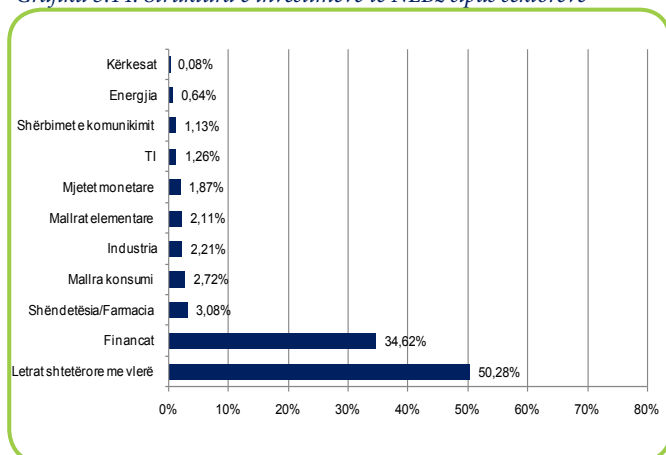
Krahasimi i lëvizjes së vlerës së IBM10, KBM dhe vlerës mesatare të njësisë llogaritare të fondeve të detyruara pensionale gjatë vitit 2018 është paraqitur me Grafikon 5.13.

Grafiku 5.13. Lëvizja e krahasuar e vlerës në IBM10, KBM dhe vlerës mesatare të njësisë llogaritare të fondeve të detyruara pensionale

Burimi : Bursa e Maqedonisë SHA Shkup- Buletini vjetor i statistikave 2018.

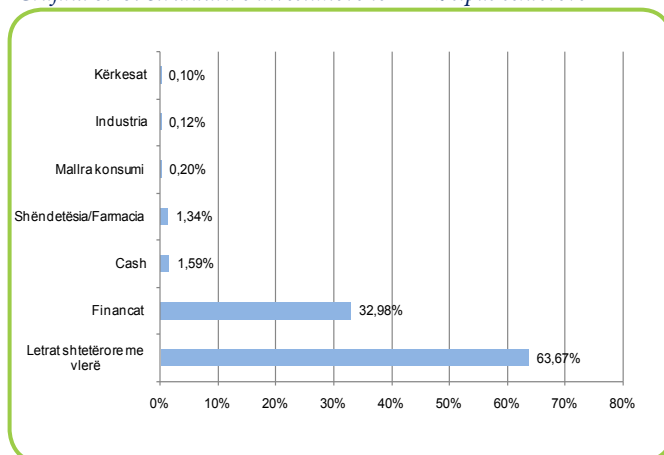
Grafiku 5.14. Struktura e investimeve të NLBz sipas sektorëve

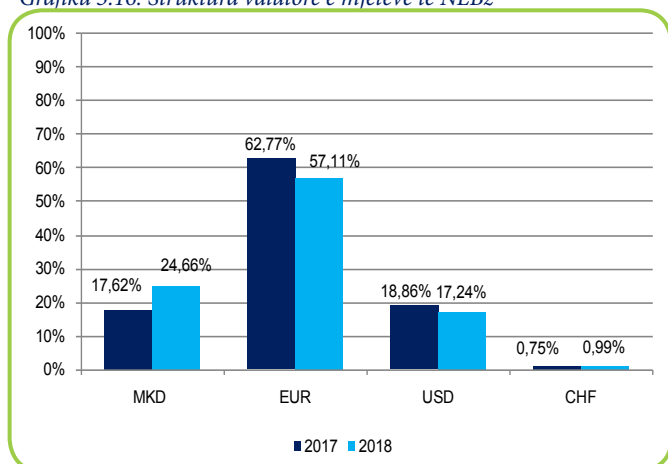
Më shumë se gjysma e mjeteve të fondeve të detyruara pensionale edhe në vitin 2018 u investuan në letra shtetërore me vlerë, më konkretisht letra shtetërore vendase me vlerë (50,28% tek SAVAz dhe 63,67% tek KBPz). Sipas sektorëve, rreth 1/3 e mjeteve të fondeve të detyruara pensionale janë investime në instrumente të subjekteve/shoqërive aksionare të sektorit financiar, më konkretisht 34,62% tek SAVAz dhe 32,98% tek KBPz të mjeteve të përgjithshme të fondit. Në kuadër të këtij sektori tek SAVAz më e madhe është pjesëmarrja e depozitave bankare vendase (50%) dhe pjesët e kapitalit në fondet e investimit, vendase dhe të huaja (41%), ndërsa më e vogël është pjesëmarrja e shërbimeve financiare (7%) dhe aksioneve të bankave vendase dhe të huaja (2%). Në rastin e KBPz, në kuadër të sektorit financiar dominon pjesëmarrja e fondeve të huaja të investimit (82%) dhe pas tyre vijojnë depozitat bankare vendase (16%), ndërsa shumë e vogël është pjesëmarrja e aksioneve në bankat vendase (1%). Krahas sektorëve të lartpërmendur, fondet e detyruara pensionale investojnë edhe në sektorë të tjerë: farmacia, mallra konsumi, industria, produkte elementare, teknologjia informatike, shërbime komunikimi dhe energji, por me pjesëmarrje shumë më të vogël (nga 0,12% deri në 3,08%).

Sipas strukturës valutore të mjeteve të fondeve të detyruara pensionale, që është paraqitur me Grafikon 5.16 dhe Grafikon 5.17, mund të vërehet se edhe në vitin 2018 edhe tek SAVAz (57,11%) dhe tek KBPz (49,13%) pjesa më e madhe e mjeteve janë investuar në euro, por tek të dy fondet pensionale mund të vërehen ulje të pjesëmarrjes në instrumentet në euro, në raport me vitin e kaluar. Ndërkaq, pjesëmarrja e instrumenteve në valutë vendase ka qenë 24,66% në rastin e SAVAz dhe 26,62% në rastin e KBPz, që do të thotë se tek të dy fondet pensionale mund të vërehet rritje në raport me vitin e kaluar. Gjithashtu, mund të vërehet një ulje e vogël e pjesëmarrjes në instrumentet në dollarë amerikanë tek të dy fondet pensionale, më konkretisht tek SAVAz 17,24% dhe tek KBPz 24,25%. Një pjesë shumë e vogël e mjeteve të SAVAz u investuan në franga zvicerane (0,99%).

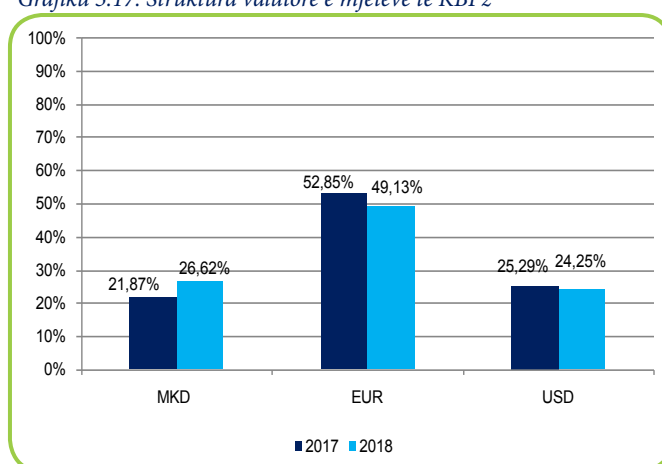
Grafiku 5.15. Struktura e investimeve të KBPz sipas sektorëve

Grafiku 5.16. Struktura valutore e mjeteve të NLBz

Grafiku 5.17. Struktura valutore e mjeteve të KBPz

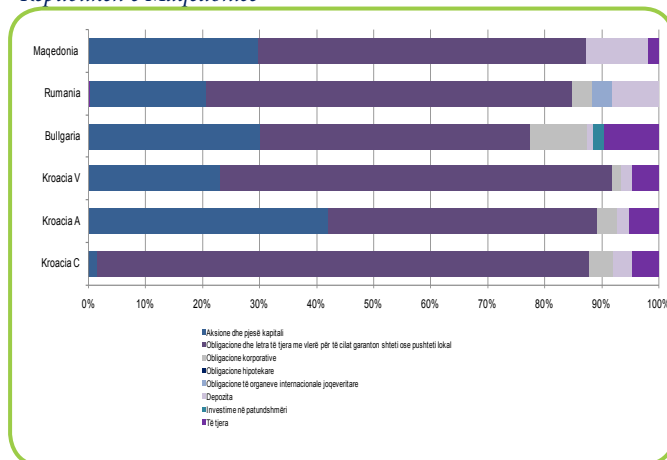

Nëse bëhet krahasimi me përvojat në botë, përkatësisht me vendet që kanë sisteme të ngjashme pensionale me atë maqedonas, mund të shihen ngjashmëri, por edhe dallime të mëdha në portofolin e investimeve të fondeve të detyruara pensionale. Tek Grafiku 5.18 janë paraqitur portofoli i fondeve pensionale (që përputhen me fondet e detyruara pensionale në Maqedoni) në disa vende dhe në Republikën e Maqedonisë, më 31.12.2018. Mund të vërehet se struktura e investimeve të fondeve të detyruara pensionale në vendet e analizuar, me gjendjen e fundit të vitit 2018, nuk dallohet shumë krahasuar me strukturën e investimeve të vitit të kaluar.

Në rast se portfolet e fondeve të detyruara pensionale shqyrtohen sipas llojeve të instrumenteve, mund të vërehet se më pak investime në obligacione dhe në letra të tjera me vlerë, për të cilat garanton shteti ose pushteti lokal, kanë fondet pensionale në Bullgari (47%). Për dallim prej tyre, fondet pensionale në vendet e tjera, më shumë se 50% të mjeteve i kanë investuar në obligacione dhe letra të tjera me vlerë për të cilat garanton shteti ose pushteti lokal (Kroacia V¹³ 69%, Rumania 64% dhe Maqedonia 57%). Pjesa e mbetur e mjeteve janë investuar në forma të ndryshme. Në aksione dhe pjesë kapitali më shumë investohet në Maqedoni (30%) dhe Bullgari (30%), ndërsa pas tyre vijojnë Kroacia V (23%) dhe Rumania (21%). Investime më të shumta në depozita kanë fondet pensionale në Maqedoni (11%) dhe në Rumani, e më pas pasojnë fondet pensionale në Kroaci V me 2% dhe Bullgari me 1%, ndërsa vetëm një pjesë e vogël e mjeteve të fondeve pensionale janë investuar në depozita. Për dallim nga fondet pensionale në Maqedoni, fondet pensionale në vendet e tjera investojnë edhe në bono korporative (Bullgari 10%, Rumani 3% dhe Kroaci V 2%), por duhet pasur parasysh fakti se në tregun maqedonas ka mungesë të instrumenteve të tilla.

Investimet në pasurinë e patundshme kanë vetëm fondet pensionale në Bullgari (2%) (në vendet e tjera ky instrument më shpesh nuk është i lejuar). Në rast se shqyrtohet struktura e portofolit të fondeve të detyruara pensionale nga aspekti nëse mjetet i kanë investuar në vend ose jashtë¹⁴, mund të vërehet se ekspozimi më i madh jashtë vendit është i fondeve pensionale të Maqedonisë (26%), pastaj në Kroaci V (12%) dhe në Rumani (10%).

Grafiku 5.18. Portofoli i fondeve pensionale në disa vende dhe në Republikën e Maqedonisë

Burime: www.hanfa.hr; www.fsc.bg; www.asfromania.ro dhe përlogaritjet individuale.

¹³Në Kroaci janë zbatuar multifondet, përkatësisht tre kategori të fondeve pensionale: A (me rrezikun më të madh), B (portfolet ekzistuese në momentin e zbatimit të multifondeve) dhe C (me më pak rrezik).

¹⁴Të dhënat për investimet jashtë vendit për Bullgarinë, me gjendjen e datës 31.12.2018, nuk u gjetën në kuadër të të dhënave të mara

5.5 Mjetet neto, njësia llogaritare dhe shkalla e kontributit të fondeve të detyruara pensionale

Kontributet e paguara në fondet e detyruara pensionale, të reduktuara për kompensimin nga kontributet investohen menjëherë. Totali i të ardhurave të siguruar i shtohet mjeteve në fondet e detyruara pensionale, përkatësisht llogarive individuale të anëtarëve. Një herë në muaj shoqëritë arkëtojnë edhe pagesa për menaxhimin me mjetet, pagesa këto që llogariten në nivel ditor, si një përqindje e mjeteve neto të fondit të detyruar pensional. Po ashtu, gjatë çdo transaksioni me mjetet e fondeve të detyruara pensionale arkëtohen provizionet e vetë fondit të detyruar pensional. Çdo ditë bëhet vlerësimi i vlerës së mjeteve të fondit të detyruar pensional. Kjo shumë caktohet mbi bazën e vlerës së tregut për çdo mjet në veçanti ose mbi bazën e vlerës së amortizuar të mjeteve, në rast se instrumenti ruhet deri në afatin e paraparë ose në portofolin në dispozicion për shitje ose në rast se nuk mund të vlerësohet vlera e tij e tregut.

Ndryshimet e mjeteve të fondet e detyruara pensionale nga fillimi e deri në fund të vitit ndodhin për arsyt më poshtë:

- Të ardhurat nga kontributet,
- Shpenzimet lidhur me pagesat dhe provizionet e transaksioneve,
- Të ardhurat për shkak të kalimit nga një fond i detyruar pensional (për personat të cilat paraprakisht janë shpërndarë përkohësisht në një fond tjetër dhe pastaj kanë lidhur marrëveshje me fondin ekzistues dhe për personat që kanë qenë pjesë e një fondi tjetër dhe pastaj kanë kaluar në fondin ekzistues),
- Shpenzimet për shkak të kalimit në fondin tjetër të detyruar pensional (për personat që kanë qenë të sistemuar përkohësisht në fondin përkatës, por pastaj kanë lidhur marrëveshje me fondin tjetër dhe personat që kanë qenë anëtarë në fondin përkatës dhe pastaj kanë kaluar në një tjetër fond),
- Shpenzimet për personat që i kanë anuluar marrëveshjet e anëtarësimit, për shkak të tepcës së kontributit të paguar ose për shkak të realizimit të pensionit invalidor ose familjar,
- Shpenzimet si rezultat të pagesës së trashëgimisë,
- Shpenzimet për shkak të pagesave të vetme për personat që nuk kanë realizuar të drejtën e pensionit të pleqërisë,
- Shpenzimet si rezultat të pagesës së pensionit të moshës – tërheqje të programuara,
- Përfitimet e (pa)realizuara ose humbjet nga investimet.

Duke u nisur nga vlera e mjeteve neto në fundin e vitit të kaluar dhe duke pasur parasysh të gjitha ndryshimet e cekura më parë, arrihet tek vlera e mjeteve neto në fund të vitit, ashtu siç është paraqitur me Tabelën 5.5.

Mjetet totale neto të fondeve të detyruara pensionale me gjendjen më 31.12.2018, arrijnë rreth 64 miliardë denarë ose rreth 1,05 miliardë euro, që përbën rreth 9,75% të PVB të RM¹⁵.

Tabela 5.5. Ndryshimet e mjeteve të fondeve pensionale të detyruara (në milionë denarë)

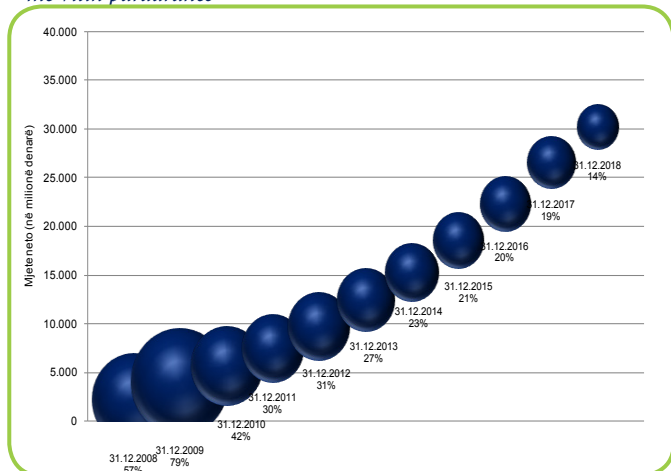
	NLBz	KBPz
Mjete neto më 31.12.2017	26.519,03	30.392,74
Kontributet	3.383,22	3.719,26
Kompensimet nga kontributet	84,65	93,06
Kontributet e reduktuara për kompensimet e kontributeve	3.298,56	3.626,20
Kompensimet e mjeteve	120,74	137,47
Shpenzimet për provizione ndërmjetësuese	1,59	0,43
Transferimi nga fondi tjetër	22,53	20,00
Transferimi në fondin tjetër	20,00	22,53
Transferimi në FSPIM për shkak të ndërprerjes së marrëveshjes, kthimi i kontributit dhe dalja në pension	58,15	68,93
Pagesa e trashëgimisë	4,04	7,61
Pagimi i pensionit të moshës – tërheqje të programuara	0,96	1,19
Pagesa e vetme	0,20	1,82
Fitimi bruto nga investimet	571,51	347,74
Fitimi neto nga investimet	449,18	209,84
Mjetet neto më 31.12.2018	30.205,96	34.146,71

Me Grafikon 5.19 dhe Grafikon 5.20 janë paraqitur vlerat e mjeteve neto në fund të të gjitha viteve dhe rritja e tyre në përqindje, në raport me mjetet neto në vitin e kaluar. Po ashtu, mund të vërehet se mjetet neto të të dy fondeve të detyruara pensionale rriten me ritëm të njëjtë. Rritje më e madhe vërehet në vitin 2009 krahasuar me vitin 2008.

Lëvizja e vlerës së mjeteve neto dhe e kontributeve kumulative, si edhe rritja e kontributeve të paguara dhe rritja e mjeteve neto tek të dy fondet e detyruara pensionale që nga fillimi i funksionimit të sistemit (që është data e pagesës së parë më 1.1.2006) e deri më 31.12.2018, janë paraqitur me Grafikon 5.21 dhe Grafikon 5.22. Mund të vërehet se gjatë viteve të para, mjetet totale neto rriten në formë proporcionale me kontributet kumulative, me koeficient proporcionaliteti rreth një, derisa në shtatë vitet e fundit mjetet e fondeve të detyruara pensionale kanë rritje më të madhe të kontributeve.

¹⁵Burimi për PVB: Enti shtetëror i statistikave – njoftim - prodhimi vendas bruto, tremujori i katërt i vitit 2018 – të dhëna të vlerësuara

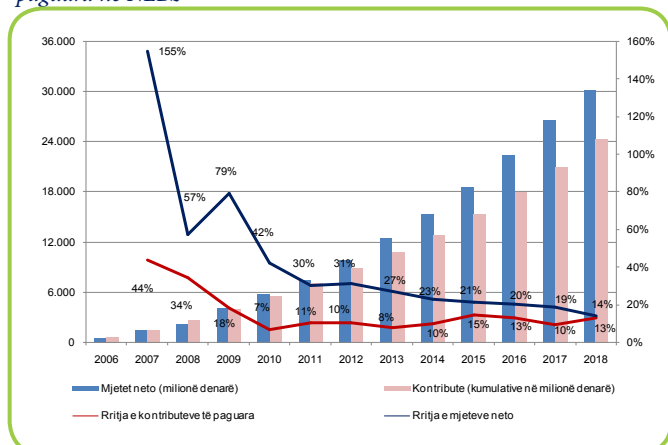
Grafiku 5.19. Rritja e mjeteve neto të NLBz në përqindje në raport me vitin paraardhës

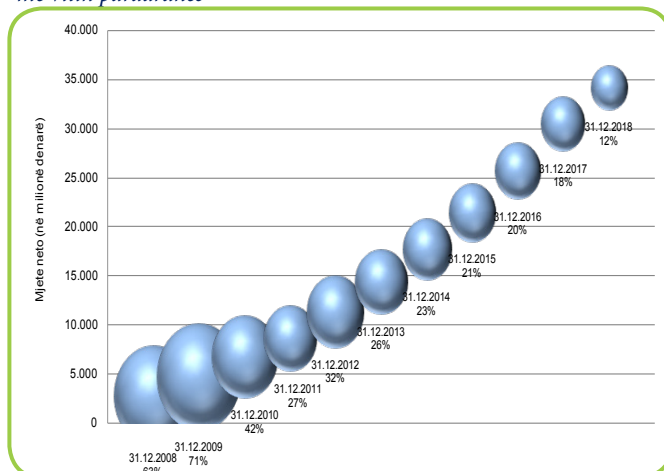
Tek të dy fondet, (SAVAz dhe KBPz), mjetet neto dhe kontributet kumulative rriten vazhdimisht që nga fillimi i funksionimit të sistemit. Rritja më e madhe e mjeteve neto (rreth 150%), ashtu si edhe kontributet e paguara (rreth 40%), tek të dy fondet, është shënuar në vitin 2007. Kjo i atribuohet me siguri rritjes procentuale më të madhe të anëtarësisë, përkatësisht të kontributeve në lidhje me vitin paraardhës, si dhe rritjes relativisht të lartë të njësive. Më tej vijon rënia e rritjes së mjeteve neto dhe kontributeve të paguara. Me kalimin e viteve ka një stabilizim gradual, kështu që rritja e mjeteve neto në pesë vitet e fundit mesatarisht arrin rreth 19%, ndërsa rritja e kontributeve të paguara në të njëjtën periudhë, mesatarisht arrin rreth 12%. Në vitin 2018 mund të vërehet një rritje e vogël e mjeteve neto dhe kjo rritje arrin në 14% tek SAVAz dhe 12% tek KBPz, ndërsa rritja e kontributeve të paguara arrin rreth 13% tek SAVAz dhe 12% tek KBPz.

Për evidentimin e mjeteve të fondeve të detyruara pensionale përdoren njësitet llogaritare. Një njësi llogaritare përbën pjesën proporcionale të mjeteve totale neto të fondit të detyruar pensional. Vlera e njësitet llogaritare është e njëjtë me vlerën e mjeteve neto, e ndarë me numrin total të njësive llogaritare të të gjitha llogarive individuale dhe nënlllogarive. Vlera fillestare e njësitet llogaritare ishte 100 denarë. Fondet pensionale, duke përfshirë edhe ato maqedonase, i nënshtrohen dukurive dhe lëvizjeve ciklike, që nënkuptojnë rritje ose rënie të vlerave të njësive të tyre llogaritare varësisht investimit të mjeteve dhe të lëvizjeve të vlerës së instrumenteve në të cilat janë investuar mjetet e fondeve pensionale dhe arkëtimi i pagesave dhe provizioneve.

Grafiku 5.21. Rritja e mjeteve neto në krahasim me kontributet e paguara në NLBz

Grafiku 5.20. Rritja e mjeteve neto të KBPz në përqindje në raport me vitin paraardhës

Lëvizja e vlerave të njësive llogaritare të fondeve të detyruara pensionale që nga fillimi i funksionimit të sistemit deri më 31.12.2018 është dhënë me Tabelën 5.6 dhe me Grafikon 5.23 dhe Grafikon 5.24. Që nga fillimi i funksionimit të fondeve të detyrueshme pensionale, vërehet trendi i rritjes së njësive llogaritare. Gjatë vitit 2018 njësitet llogaritare kanë rritje dhe trend të ngjashëm, ashtu që në fund të vitit vlera e njësitet llogaritare e të dy fondeve pensionale pësoi rritje në raport me vitin paraardhës. Mund të vërehet rritje e zvogëluar e njësive të kontabilitetit në vitin 2018, në raport me rritjen e vitit 2017, që më së shumti ka të bëjë me ndikimin e çmimeve në tregjet financiare ndërkombëtare, që regjistruan një volatilitet më të madh gjatë vitit 2018 dhe ulje në fund të vitit 2018. Megjithatë, duhet theksuar se fondet pensionale sipas karakterit të tyre punojnë në afat të gjatë, kështu që karakteristikat e tyre vlerësohen në afat të gjatë.

Zakonisht kontributi i fondeve pensionale llogaritet për disa nga vitet e fundit, i bazuar në nivel vjetor. Kështu edhe në sistemin pensional maqedonas me ligj përcaktohet që kontributi të llogaritet për një periudhë prej shtatë vitesh (periudha llogaritëse) bazuar në nivel vjetor, në shumë nominale dhe reale. Në rast se fondi ekziston më pak se 84 muaj, por jo më gjatë se 12 muaj, kontributi për llogaritëse në fundin e qershorit, përkatësisht dhjetorit, për periudhën që nga një qershor i përkatësisht dhjetori, pas themelimit të fondit e deri në fundin e qershorit, përkatësisht dhjetorit, kur bëhet për llogaritëse. Në atë rast, periudha për llogaritëse arrin 78, 72, 66, 60, 54, 48, 42, 36, 30, 24, 18 ose 12 muaj.

Grafiku 5.22. Rritja e mjeteve neto në krahasim me rritjen e kontributeve të paguara tek KBPz

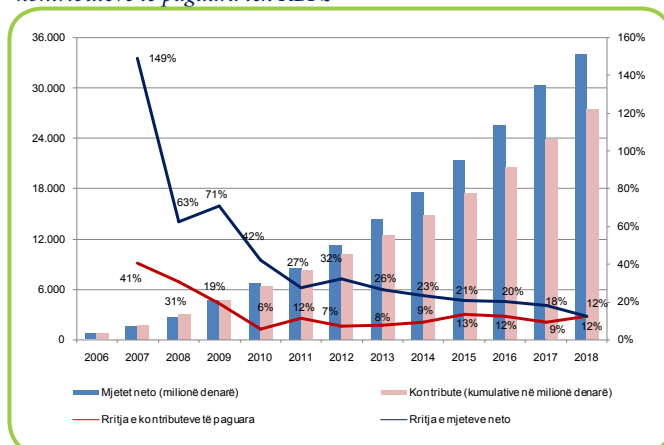

Tabela 5.6. Vlera e njësish llogaritë nga fillimi i sistemit

Data	Vlera e njësish llogaritë	
	NLBz	KBPz
31.12.2006	105,929336	106,265900
31.12.2007	115,511364	115,303221
31.12.2008	100,155213	107,116421
31.12.2009*	116,874672	120,667142
31.12.2010	125,009646	129,590887
31.12.2011	129,003093	130,697013
31.12.2012	139,225567	142,372582
31.12.2013	151,117506	153,757419
31.12.2014	160,733889	164,578077
31.12.2015	170,193521	174,392410
31.12.2016	179,771032	184,786292
31.12.2017	189,686331	195,037486
31.03.2018	189,451992	194,354965
30.06.2018	194,695778	199,406252
30.09.2018	199,091693	203,387061
31.12.2018	193,113009	196,706281

* Në gjysmën e dytë të vitit 2009 që të dy shoqëritë morën vendime për reklasifikimin e instrumenteve financiare që ruhen deri në arritjen në kategorinë e instrumenteve financiarë të disponueshme për shitje dhe në këtë procedurë shoqëritë bënë edhe një vlerësim të sërishëm të vlerës së instrumenteve financiare me zbatimin e një vlere objektive, fer dhe e përcaktuan vlerën e mjeteve, të mjeteve neto, vlerën e njësish llogaritë dhe numrin e njësive llogaritë, që shkaktën korrektim relativisht të lartë të vlerës së njësive llogaritë.

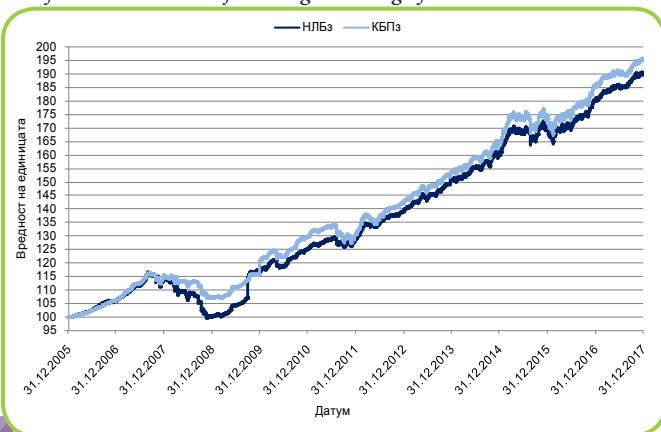
Kontributi në shumën nominale¹⁶ përbën ndryshimin (rritjen) në përqindje të vlerës së njësish llogaritë në datën e fundit të vlerësimit të periudhës llogaritë dhe vlerës së njësish llogaritë në ditën e fundit të muajit që i paraprin muajit të parë në periudhën e llogaritë, e konvertuar në normën ekuivalente vjetore të kontributit në shumën nominale.

Kontributi në shumë reale për çdo periudhë të llogaritë, i konvertuar në normën ekuivalente vjetore të kontributit në shumë reale, llogaritet mbi bazën e normës vjetore të kontributit në shumën nominale dhe ndryshimin e nivelit të shpenzimeve të jetesës në periudhën e llogaritë, në nivel vjetor.

Kontributi i fondeve të detyruara pensionale sipas periudhave dhe në nivel vjetor është paraqitur me Tabelën 5.7.

Kontributi i llogarisë individuale është i ndryshueshëm dhe varet nga kontributi i fondit të detyruar pensional dhe pagesat e arkëtuara nga shoqëria. Të ardhurat, përkatësisht fitimi, është

Grafiku 5.23. Vlera e njësish llogaritë nga fillimi i sistemit

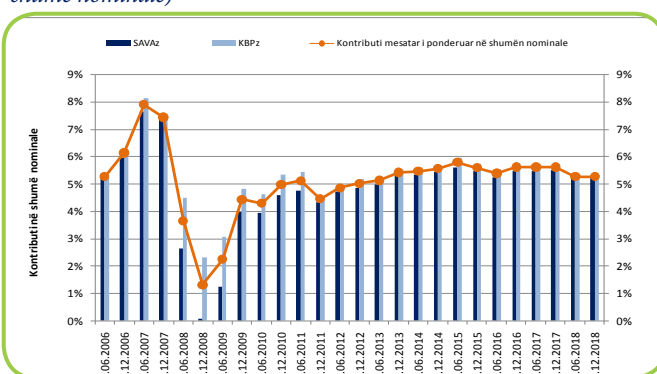

parametër që realisht nuk mund të parashikohet, pasi që varet nga kushtet e tregut të kapitalit dhe nga ekonomia në tërësi.

Duke pasur parasysh karakterin afatgjatë të sigurimit pensional, është e rëndësishme që të llogariten edhe të ardhurat e fondeve të detyruara pensionale që nga fillimi i sistemit (trembëdhjetë vjet). Ai mesatarisht¹⁷ arrin 5,72% në shumë nominale dhe 3,49% në shumë reale.

Lëvizja e të ardhurave në shumën nominale, gjatë trembëdhjetë viteve të ekzistimit të sigurimit pensional të detyruar me financim kapital mund të shihet me Grafikon 5.25, ku janë treguar të ardhurat sipas periudhave (që nga fillimi i sistemit deri në datën adekuate), që nga fillimi i sistemit deri më 31.12.2018, sipas fondeve, si edhe të ardhurat mesatare të ponderuara. Në fillimin e ekzistimit të sistemit vërehet rritje e të ardhurave, kështu që në fund të viteve 2006 dhe 2007 regjistrohen të ardhura të larta, ndërsa në fund të vitit 2008 regjistrohen të ardhurat më të ulëta, si rezultat të ndodhive negative në tregjet financiare vendase dhe të huaja. Më pas vijon ngritja graduale pas krizës dhe rritja e të ardhurave deri në fund të vitit 2009 dhe në fund të vitit 2010. Në fund të vitit 2011 regjistrohet një reduktim i vogël i të ardhurave krahasuar me fundin e vitit 2010. Viteve në vazhdim regjistrohet një rritje e të ardhurave (me ndryshime të vogla të rritjes së të ardhurave, deri në fund të vitit 2015 dhe gjatë gjysmës së parë të vitit 2016 dhe të ardhurat në vitin 2018) dhe ndryshim të të ardhurave mesatare të ponderuara mbi 5% deri në fund të vitit 2018.

Grafiku 5.25. Transferimi i fondeve të detyruara pensionale (në shumë nominale)

¹⁶Formulat për përllogaritjen e kontributit në shumën reale dhe nominale janë përcaktuar me Rregulloren për vlerësimin e mjeteve të fondeve pensionale të detyruara dhe vullnetare

¹⁷Të ardhurat mesatare llogariten me formulën e njëjtë me të cilën llogariten të ardhurat e fondeve të detyruara pensionale në veçanti, ashtu që në vendin e njësish llogaritë vendoset mesatarja e ponderuar e njësish llogaritë në raport me mjetet neto.

Grafiku 5.24. Vlera e njësish llogaritë në vitin 2018

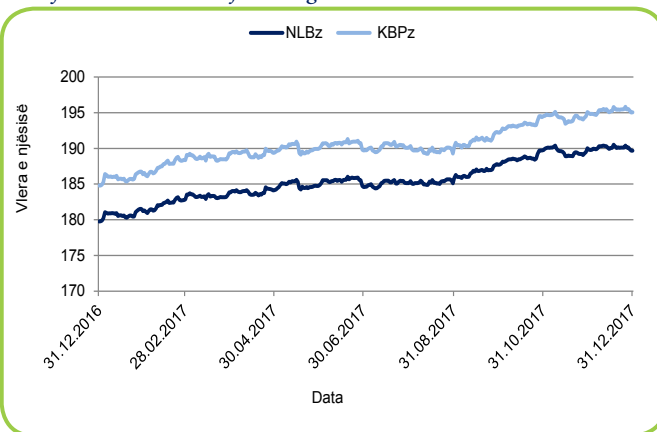

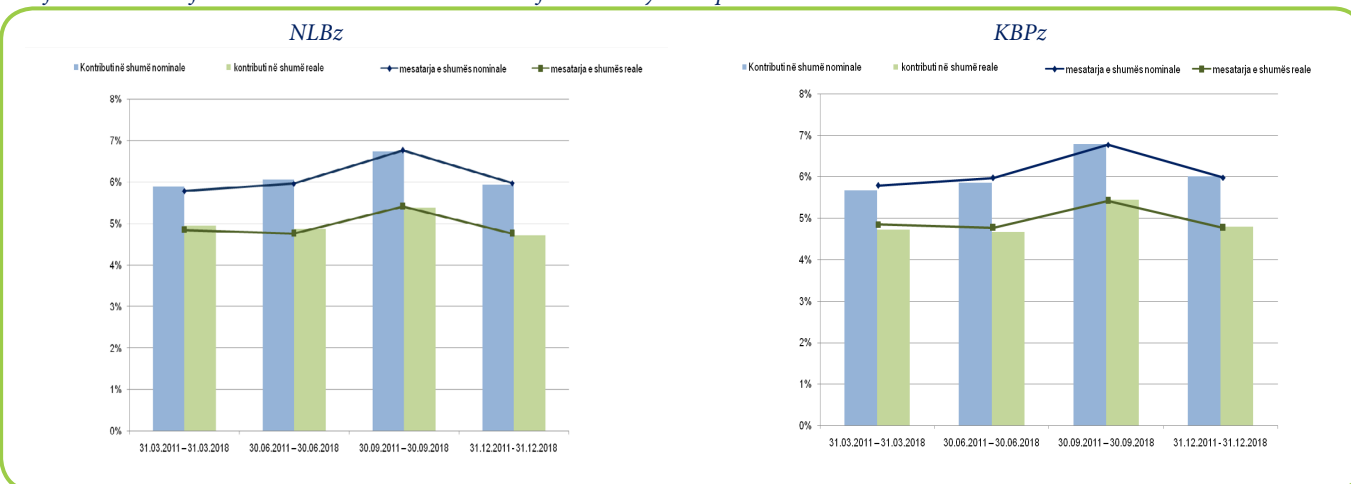
Tabela 5.7. Të ardhurat e fondeve të detyrura pensionale

Periudha*	NLBz		KBPz	
	Në shumë nominale	Në shumë reale	Në shumë nominale	Në shumë reale
01.01.2006 - 31.12.2008	0,05%		2,32%	
31.12.2006 - 31.12.2009	3,33%		4,32%	
31.12.2007 - 31.12.2010	2,67%		3,97%	
31.12.2008 - 31.12.2011	8,80%		6,86%	
31.12.2009 - 31.12.2012	6,00%		5,66%	
31.12.2006 - 31.12.2013	5,20%	2,16%	5,41%	2,37%
31.12.2007 - 31.12.2014	4,83%	2,67%	5,21%	3,05%
31.12.2008 - 31.12.2015	7,87%	6,45%	7,21%	5,80%
31.12.2009 - 31.12.2016	6,34%	4,74%	6,27%	4,67%
31.12.2010 - 31.12.2017	6,13%	4,63%	6,01%	4,51%
31.03.2011 - 31.03.2018	5,89%	4,95%	5,67%	4,73%
30.06.2011 - 30.06.2018	6,06%	4,86%	5,86%	4,66%
30.09.2011 - 30.09.2018	6,73%	5,38%	6,79%	5,44%
31.12.2011 - 31.12.2018	5,93%	4,72%	6,01%	4,80%
Fillimi* - 31.12.2018	5,19%	3,14%	5,34%	3,28%

* Pas miratimit të ndryshimeve të Ligjit për sigurimin e pensional të detyruar me financim kapital nga janari i vitit 2013, të ardhurat e fondit të detyruar pensional është llogaritur për periudha trevjeçare, vetëm me shumën nominale.

** Fillimi është 1.1.2006 për të dy subjektet NLBz dhe KBPz.

Grafiku 5.26. Transferimi i shumës nominale në reale në fondet e detyruara pensionale në vitin 2018

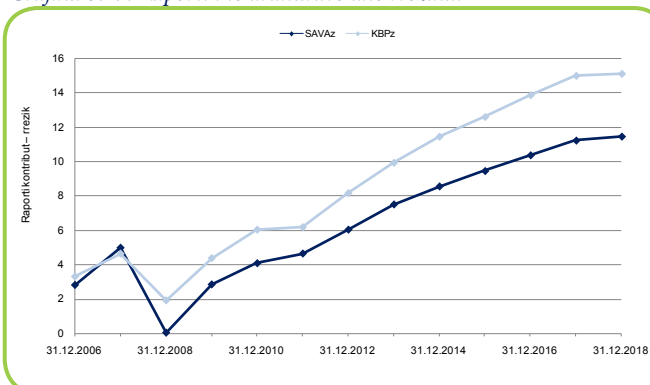
Lëvizja e të ardhurave në shumën nominale dhe reale në vitin 2018, pas periudhave shtatëvjeçare, në nivel vjetor, sipas fondit të detyruar pensional dhe krahasuar me të ardhurat mesatare, mund të shihen me Grafikon 5.26. Në vitin 2018 të ardhurat në shumën nominale variojnë nga 5,67% deri në 6,79%, ndërsa të ardhurat në shumën reale variojnë nga 4,66% deri në 5,44%. Vlerë më të madhe kanë të ardhurat për periudhën nga 30.09.2011 - 30.09.2018.

Qëllimi bazë i investimit të mjeteve të fondeve të detyruara pensionale është rritja e tyre. Të ardhurat përbëjnë një masë për rritjen e mjeteve. Por njëherazi duhet të merret parasysh edhe rreziku nga investimet. Rreziku përbën pasiguri në aspekt të realizimit të të ardhurave të mjeteve të investuara. Raporti i rrezikut me të ardhurat është direkt, që do të thotë se sa më të madha të jenë të ardhurat aq më i madh do të jetë rreziku i një investimi, më konkretisht rreziku më i madh shoqërohet me të ardhurat që priten të jenë më të mëdha, me të cilat do të kompensohet rreziku i ndërmarrë dhe anasjelltas. Në formë grafike, raporti i të ardhurave në shumë nominale me rrezikun¹⁸ (i përlogaritur me një prej metodave të mundshme të llogaritjes) e fondeve të detyruara pensionale, që nga fillimet e deri në fund të vitit 2018, është treguar me Grafikon 5.27.

Për ditë më të sigurta pensionale

Sa më i madh të jetë raporti të ardhura/rrezik, aq më të mira do të jenë performancat investuese të fondit dhe fondi do të realizojë në formë potenciale më shumë të ardhura për njësinë e dhënë të rrezikut.

Grafiku 5.27. Raporti i të ardhurave dhe rrezikut

¹⁸Të ardhurat janë llogaritur në nivel vjetor që nga fillimi i sistemit përmes rritjes së njësisë llogaritëse, ndërsa rreziku përbën ndryshimin e njësisë llogaritëse dhe është llogaritur si devijim i anelizuuar standard i të ardhurave të fondeve pensionale.

5.6 Kompensimet tek fondet e detyruara pensionale

Për ushtrimin e funksioneve të tyre menaxhuese me mjetet e fondeve të detyruara pensionale, vlerësimin e mjeteve, anëtarësimin, ndjekjen e llogarive individuale të anëtarëve dhe informimin e anëtarëve, pagimin e kompensimeve për MAPAS dhe rojtarin e pasurisë, si dhe mbulimin e shpenzimeve personale, shoqëritë, sipas Ligjit, arkëtojnë kompensime nga kontributet, kompensime nga mjetet dhe kompensime për transferimin.

Një formë e tillë e financimit të shoqërive pensionale është e zakonshme për ato shoqëri që funksionojnë sipas sistemit pensional të ngjashëm me atë maqedonas. Kompensimi që paguhet si përqindje e kontributeve, paguhet një herë nga pagesa e kontributit, e më pas kontributi i njëjtë investohet deri në tërheqjen e mjeteve, ndërsa kompensimi që arkëtohet nga mjetet, arkëtohet në fund të çdo muaji nga mjetet totale që menaxhohen. Kompensimet e bazuara tek kontributet kanë peshë “në fillim”, përkatësisht janë relativisht të mëdha në vitet e para. Kompensimet e bazuara në mjete kanë peshë “në fund”, pasi që mjetet e akumuluar janë shumë më të mëdha kur janë sa më afër pensionimit. Në një perspektivë afatgjatë, kompensimi nga kontributet nuk do të ketë ndikim të madh mbi nivelin e pensionit të anëtarit, ndërsa kompensimi nga mjetet, do të bëhet gjithnjë e më i rëndësishëm me kalimin e viteve. Gjithsesi, në fillimin e funksionimit të sistemit, ndikimi i kompensimit nga kontributet është i dukshëm në llogaritë individuale. Një gjë e tillë është e pritshme pasi që në vitet e para të funksionimit të

Tabela 5.8. Kompensimet që i arkëtojnë shoqëritë që menaxhojnë me fondet e detyruara pensionale

Lloji i kompensimit	NLB	KB Prvo
Kompensimi nga kontributet	2,50%*	2,50%*
Kompensimi mujor nga vlera e mjeteve neto të fondit të detyruar pensional	0,035%**	0,035%**
Kompensimi për transferimin		
Numri i ditëve***	Shuma e kompensimit për transferim	Shuma e kompensimit për transferimin
Numri i ditëve ≤ 720	15 euro	15 euro
Numri i ditëve > 720	Nuk paguhet kompensimi për transferim	Nuk paguhet kompensimi për transferimin

* Shuma e barabartë me maksimumin e paraparë me ligj për vitin 2018 (me parë ishte 2,75% tek të dy subjektet, SAVAz dhe KBPz).

** Shuma e barabartë me maksimumin e paraparë me ligj për vitin 2018 (me parë ishte 0,04% tek të dy subjektet, SAVAz dhe KBPz).

*** Numri i ditëve llogaritet që nga data në të cilën anëtarit gëzon statusin e anëtarit të fondit të detyruar pensional ekzistues (ose që nga dita e parë e muajit kur anëtarit ka fituar të drejtën e kontributit në fondin e detyruar pensional, në rastin e anëtarësimit të parë), deri në datën e transferimit të mjeteve në llogarinë individuale të anëtarit, në fondin e ardhshëm dhe të detyrueshëm pensional.

fondit, mjetet në fondin e detyruar pensional kanë një vëllim të vogël, ndërsa shoqëritë kanë shpenzime për vendosjen e një infrastrukture dhe për punën e tyre, të cilat i mbulojnë nga kapitali individual dhe nga kompensimet që i arkëtojnë nga anëtarët. Me zhvillimin e sistemit, parë në një afat më të gjatë, mjetet e fondit të detyruar pensional rriten gjithnjë e më shumë dhe mund të pritet një normë gjithnjë e më e lartë e fitimit në llogaritë individuale. Rezultatet me afat të shkurtër kanë rëndësi të vogël, pasi që sistemi është i dizajnuar për kurse që akumulohen në një periudhë nga 30 ose 40 vjet. Anëtarët fillojnë të kursejnë kur janë të rinj, ndërsa pensioni përfitohet kur mbushen 64 vjet (meshkujt) përkatësisht 62 vjet (femrat). Në këtë kontekst, fokusi i rezultateve dhe i përfitmeve nga ky sigurim duhet të orientohet në afat të gjatë.

Tabela 5.9. Niveli i kompensimeve të kontributeve që arkëtojnë shoqëritë pensionale në shtyllën e dytë

Shoqëria pensionale	Shuma	Data e pranimit
NLB	9,90%	Me tender
	8,50%	Nga fillimi i sistemit (viti 2006)
	7,90%	Nga korriku i vitit 2007
	6,90%	Nga shkurti i vitit 2008
	6,50%	Nga maji i vitit 2009
	5,50%	Nga janari i vitit 2010
	4,50%	Nga janari i vitit 2011
	4,00%	Nga janari i vitit 2012
	3,75%	Nga qershori i vitit 2013
	3,50%	Nga janari i vitit 2014
	3,25%	Nga janari i vitit 2015
	3,00%	Nga janari i vitit 2016
	2,75%	Nga janari i vitit 2017
	2,50%	Nga janari i vitit 2018
KB Prvo	9,90%	Me tender
	8,50%	Nga fillimi i sistemit (2006)
	7,90%	Nga korriku i vitit 2007
	6,80%	Nga shkurti i vitit 2008
	5,50%	Nga janari i vitit 2010
	4,50%	Nga janari i vitit 2011
	4,00%	Nga janari i vitit 2012
	3,75%	Nga qershori i vitit 2013
	3,50%	Nga janari i vitit 2014
	3,25%	Nga janari i vitit 2015
	3,00%	Nga janari i vitit 2016
	2,75%	Nga janari i vitit 2017
	2,50%	Nga janari i vitit 2018

¹⁹Administrative Charges for Funded Pensions: An International Comparison and Assessment, Edward Whitehouse, June 2000.

Llojet dhe shumat e kompensimeve që i kanë arkëtuar shoqëritë që menaxhojnë me fondet e detyruara pensionale në vitin 2018 janë paraqitur me Tabelën 5.9.

Fillimisht, kompensimi nga kontributet u përcaktua me tender, ndërsa kompensimi fillestar që e kanë paguar shoqëritë pensionale ishte 8,50%. Më tej, me zhvillimin e sistemit dhe me reduktimin e kompensimeve që i arkëtojnë institucionet shtetërore nga shoqëritë, njësoj me rritjen e kontributeve dhe mjeteve, që janë baza e llogaritjes së kompensimeve, pasoi reduktim i vazhdueshëm i këtij kompensimi. Niveli i kompensimeve nga kontributet që janë arkëtuar nga fillimi i ekzistimit të sistemit deri në vitin 2018 është paraqitur me Tabelën 5.10.

Kompensimi nga mjetet ishte përcaktuar me ligjin dhe deri në maj të vitit 2013 arrinte 0,05% në muaj nga vlera e mjeteve neto të fondit të detyruar pensional dhe pastaj deri në dhjetor të vitit 2014 arriti në 0,045%. Nga janari i vitit 2015 ky kompensim është 0,04% deri në dhjetor të vitit 2016. Nga janari i vitit 2017 kompensimet e mjeteve arritën në 0,035%.

Nga viti 2013, me ligj është përcaktuar niveli maksimal i kompensimit nga kontributet dhe kompensimi nga mjetet, që mund të arkëtohet nga shoqëritë pensionale dhe është paraparë reduktimi i tyre i mëtejshëm. Përkatësisht, niveli maksimal i kompensimit nga kontributet do të arrijë në 2,00%, ndërsa shuma maksimale e kompensimit mujor për menaxhimin me mjetet do të arrijë në 0,03% dhe ato do të zbatohen nga viti 2020, përkatësisht nga viti 2019 e më tej. Deri në arritjen e këtyre limiteve do të ketë reduktim gradual të nivelit maksimal të kompensimeve, në përputhje me Tabelën 5.11.

Tabela 5.10. Niveli maksimal i kompensimeve nga kontributet dhe kompensimeve nga mjetet e verifikuara me ligj për shtyllën e dytë

Viti	Kompensimi nga kontributet	Kompensimi mujor nga mjetet
2018	2,50%	0,035%
2019	2,25%	0,030%
2020	2,00%	0,030%

Provizionet e transaksioneve lidhur me transaksionet e fitimit ose transferimit të mjeteve të fondit të detyruar pensional paguhen nga mjetet e fondit të detyruar pensional të subjekteve juridikë të përzgjedhur që kryejnë shërbime me letra me vlerë. Provizionet e transaksioneve llogariten si përqindje e vlerës së çdo transaksioni të realizuar. Nga mjetet e fondit të detyruar pensional, për çdo transaksion të realizuar në Bursën e Maqedonisë të letrave me vlerë, arkëtohen edhe provizione për Bursën maqedonase të letrave me vlerë dhe për Depozitarin qendror të letrave me vlerë. Gjatë vitit 2018 nga SAVAz janë arkëtuar gjithsej 1,59 milionë denarë provizione për transaksionet, ndërsa nga KBPz janë arkëtuar gjithsej 0,43 milionë denarë provizione transaksioni.

Tabela 5.11. Arkëtimi i kompensimeve nga ana e shoqërive për vitin 2017

(në milionë denarë)

	Janar	Shk.	Mars	Prill	Maj	Qer.	Korr.	Gusht	Shta.	Tet.	Nën.	Dhje.	Total
NLBz – total	15,92	15,91	16,41	16,17	17,01	16,97	17,41	17,49	17,23	18,64	17,93	18,30	205,40
Nga kontributet	6,49	6,47	6,89	6,55	7,13	6,92	7,21	7,11	6,75	8,11	7,31	7,71	84,65
Nga mjetet	9,42	9,44	9,51	9,62	9,88	10,05	10,20	10,38	10,48	10,53	10,62	10,59	120,74
KBPz – total	18,00	18,06	18,30	18,25	19,12	19,17	19,56	19,57	19,37	20,69	20,08	20,37	230,53
Nga kontributet	7,20	7,27	7,43	7,26	7,84	7,70	7,95	7,77	7,45	8,76	8,05	8,38	93,06
Nga mjetet	10,80	10,79	10,88	10,99	11,28	11,47	11,60	11,80	11,91	11,94	12,03	11,99	137,47

5.7 Pagesa e pensioneve nga sigurimi i detyruar pensional me financim kapital

Kushtet për arritjen e të drejtës së pensionit janë të njëjta, si për shtyllën e parë, ashtu edhe për shtyllën e dytë: moshë prej 64 vjeç për meshkujt ose 62 vjeç për femrat, me minimum 15 vjet stazh pune.

Nga shtylla e parë bëhet pagesa e një pjese të pensionit të pleqërisë, pensionit familjar dhe invalidor, si dhe nga pensioni minimal. Pensioni i shtyllës së parë llogaritet si pension i definuar sipas një formule të përcaktuar më parë (përqindje e caktuar varësisht viteve të stazhit, shumëzuar me bazën pensionale e përcaktuar nga pagat e valorizuara të të gjitha viteve të punës).

Nga shtylla e dytë bëhet pagesa e pjesës së një pjese të pensionit të pleqërisë sipas zgjedhjes së anëtarit:

- anuiteti pensional me shumën e plotë të mjeteve të akumuluar të llogarisë individuale të anëtarit; anuiteti paguhet deri në fund të jetës nga shoqëria e sigurimit që është e autorizuar për atë qëllim, ose

- tërheqjet e programuara të siguruar nga shoqëria që menaxhon me fondin e detyruar pensional ose

- kombinimi i metodave të sipërpërmendura.

Sigurimi i anuitetit pensional dhe i tërheqjeve të programuara janë të përcaktuara me Ligjin e pagesës së pensioneve dhe kompensimeve pensionale nga të financimit kapital të sigurimit pensional.

Nëse i siguruari që ka realizuar të drejtën e pensionit të invalidit është anëtar i shtyllës së dytë, shuma totale e mjeteve të llogarisë së këtij anëtar transferohet në Fondin e SPIM dhe pagesa e plotë e pensionit invalidor do të paguhet nga Fondi i SPIM. Në raste të veçanta, nëse mjetet e akumuluar të llogarisë së anëtarit janë më shumë sesa shuma e nevojshme për pagesën e pensionit invalidor, në përputhje me Ligjin për sigurimin pensional dhe invalidor, anëtar mund të zgjedhë që në vend të pensionit të shfrytëzojë pensionin e shtyllës së dytë.

Në rast vdekjeje të një anëtar të fondit të detyruar pensional të shtyllës së dytë, anëtarët e së cilës kanë të drejtën e pensionit familjar, shuma totale e mjeteve të llogarisë së këtij anëtar transferohet në Fondin e SPIM dhe pagesa e plotë e pensionit familjar do të paguhet nga Fondi i SPIM. Në raste të veçanta, nëse mjetet e akumuluar të llogarisë së anëtarit janë më shumë sesa shuma e nevojshme për pagesën e pensionit familjar, në përputhje me Ligjin e sigurimit pensional dhe invalidor, shfrytëzuesi i pensionit familjar mund të zgjedhë që në vend të këtij pensioni të përdorë pensionin e shtyllës së dytë.

Në vitin 2018 u realizuan 51 pensione invaliditeti dhe 135 pensione familjare nga ana e anëtarëve të shtyllës së dytë, përkatësisht anëtarëve të familjes me anëtar të vdekur dhe si rezultat mjetet e tyre të akumuluar ishin transferuar në Fondin

e SPIM, që e paguan pensionin e invaliditetit, përkatësisht atë familjar. Në vitin 2018 për 17 anëtarë të shtyllës së dytë filloi pagimi i pensionit të parë të moshës nga shtylla e dytë nëpërmjet tërheqjeve të programuara.

Janë paraparë edhe rastet në të cilat bëhet pagesa e mjeteve nga llogaria individuale e anëtarit, kur nuk ka realizim të së drejtës për pension, si më poshtë vijon:

- kur anëtar i vdekur i fondit pensional të detyruar s'ka anëtarë të familjes që kanë të drejtë për pension familjar, atëherë mjetet e llogarisë së këtij anëtar bëhen pjesë e masës së trashëgimisë së trashëgimlënës dhe me to procedohet në përputhje me Ligjin e trashëgimisë;

- kur anëtar i fondit të detyruar pensional nuk do ta fitojë të drejtën për pension pleqërie sipas Ligjit për sigurimin pensional dhe invalidor, për shkak se nuk ka stazh pensioni të paktën prej 15 vitesh, mund të fitoj pension vetëm nga mjetet e shtyllës së dytë, nëse pensioni është më i madh ose i barabartë me 40% të shumës më të ulët të pensionit, por kur shuma e përlogaritur e pensionit është më e ulët se 40% të shumës më të ulët të pensionit, fondi i detyruar pensional do t'i paguajë menjëherë anëtarit mjetet e akumuluar nga llogaria e tij. Sigurimi i pensionit vetëm nga mjetet e shtyllës së dytë dhe pagimi i mjeteve totale të akumuluar, në raste të tilla mund të realizohet pas moshës 65 vjeçe.

Gjatë vitit 2018 u paguan mjete si trashëgimi nga llogaritë individuale të 93 anëtarëve të vdekur. Gjithashtu, në formën e një pagese u paguan mjete për 18 persona.

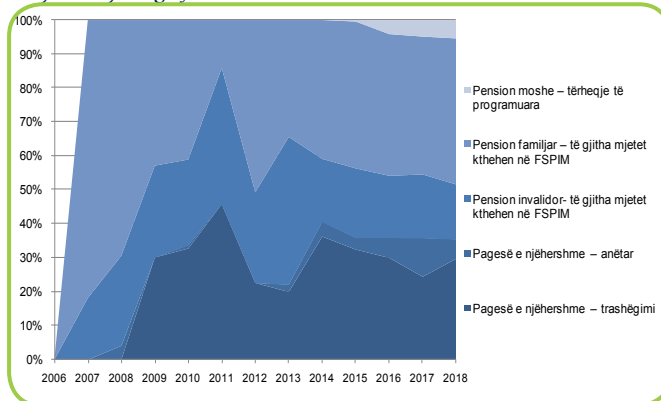
Një pasqyrë e detajuar e pensioneve të realizuara dhe pagesave në emër të anëtarëve të shtyllës së dytë në vitin 2018, sipas fondeve të detyruara pensionale, është dhënë me Tabelën 5.13.

Tabela 5.12. Pensionet e realizuara dhe pagesat në emër të anëtarëve të shtyllës së dytë në vitin 2017

Lloji i pensionit dhe pagesës / Fondi i detyruar pensional	NLBz	KBPz	Gjithsej
Pension invaliditeti	22	29	51
Pension familjar	61	74	135
Pension moshe – tërheqje të programuara	5	12	17
Pagesë e njëhershme – anëtar	4	14	18
Pagesë e njëhershme – trashëgimi	48	45	93
Gjithsej	140	174	314

Me Grafikon 5.28 paraqitet struktura e pensioneve të realizuara dhe pagesave nga shtylla e dytë në trembëdhjetë vitet e ekzistimit të shtyllës së dytë, deri në vitin 2018. Numri i pagesave është shumë i vogël sepse anëtarët janë të rinj. Pjesa më e madhe e pagesave janë në rastet e vdekjes së një anëtari nëpërmjet pensionit të realizuar familjar ose pagesës së trashëgimisë, pastaj vijojnë pagesat mbi bazën e pensionit të realizuar të invaliditetit dhe një numër më i vogël për pagesat e njëhershme të anëtarëve dhe pagesat e anëtarëve nëpërmjet tërheqjeve të programuara.

Grafiku 5.28. Struktura e pensioneve të realizuara dhe pagesave nga shtylla e dytë nga fillimi i sistemit

Të dhëna për fondet pensionale vullnetare

6.1 Qëllimi i sigurimit pensional vullnetar me financim kapital

6.2 Anëtarësia në fondet pensionale vullnetare

6.3. Kalimi i anëtarit nga një llogari në një tjetër, brenda të njëjtit ose në një fond tjetër pensional vullnetar

6.4. Kontributet në fondet pensionale vullnetare

6.5. Investimi dhe struktura e portfolit të fondeve pensionale vullnetare

6.6. Mjetet neto, njësia llogaritare dhe norma e të ardhurave të fondeve pensionale vullnetare

6.7. Kompensimet e fondeve pensionale vullnetare

6.8. Pagesa e kompensimeve pensionale të sigurimit pensional vullnetar me financim kapital

6.1 Qëllimi i sigurimit pensional vullnetar me financim kapital

Qëllimi primar i sigurimit pensional vullnetar me financim kapital është sigurimi i një të ardhure sa më të lartë pas pensionimit për të siguruarit që janë tashme në sistemin pensional me një shtyllë dhe/ose dy shtylla, sigurimi i pensionit për personat që nuk janë të përfshirë në sigurimin e detyruar pensional, personalisht për veten ose për persona të tjerë dhe sigurimi i parakushteve për krijimin e skemave profesionale pensionale në procesin e harmonizimit të sistemit të sigurimit social në Maqedoni me sistemet e Bashkimit Evropian. Parimet kryesore të sigurimit pensional vullnetar me financim kapital janë: sigurimi i mjeteve shtesë në rastin e pleqërisë, anëtarësimi në bazë vullnetare, financimi kapital sipas parimit të kontributeve të definuara, investimi i mjeteve mbi bazën e sigurisë, diversifikimi i rrezikut dhe ruajtja e likuiditetit adekuat dhe transparenca.

Sigurimi pensional vullnetar mundëson përfshirjen e një grupi të madh njerëzish nga popullsia e Republikës së Maqedonisë, si dhe persona që nuk janë shtetas të Republikës së Maqedonisë. Kjo gjë mundëson kursim shtesë për pleqëri, kështu që rritet siguria materiale gjatë pleqërisë. Më tej, në përputhje me praktikën e zakonshme në shumë vende evropiane, ku ekzistojnë skemat profesionale pensionale, nëpërmjet të cilave punëdhënësit ose shoqëritë e qytetarëve organizojnë dhe financojnë sigurim pensional shtesë për të punësuarit e tyre, përkatësisht anëtarët, po ashtu është mundësuar edhe në Republikën e Maqedonisë. Meqenëse sistemet evropiane për sigurimin social janë nën presion i cili rritet vazhdimisht, pensionet profesionale në të ardhme do të kenë gjithnjë e më shumë rolin e plotësimit të të ardhurave pas pensionimit. Për këto arsye duhet të zhvillohen pensionet

profesionale, sigurimi social shtesë, me qëllim mundësimin e një sigurimi social të sigurt, të qëndrueshëm dhe efikas, që duhet të garantojë standard jete dinjitoz në pleqëri. Në shtyllën e tretë, punëdhënësi ose shoqëria e qytetarëve (siguruesi) mund të organizojë dhe financojë skemë pensioni profesionale dhe të paguajë kontributin në fondin vullnetar pensional për të punësuarit dhe anëtarët e vet. Shumica e punëdhënësve ose shoqërive të qytetarëve mund të organizojnë bashkë dhe të financojnë skemat profesionale pensionale. Siguruesi lidh kontratë me shoqërinë që e ka zgjedhur që të menaxhojë me fondin vullnetar pensional, në të cilin do të përfshihet skema profesionale pensionale.

Me zbatimin e sigurimit pensional vullnetar me financim kapital pritet ndikim i madh shtesë mbi ekonominë në tërësi, nëpërmjet rritjes së kursimeve të popullsisë, rritjes së fuqisë investuese dhe nxitjen e zhvillimit dhe thellimin e tregut të kapitalit, nëpërmjet investimit të mjeteve të fondeve pensionale vullnetare, rritjes së kërkesës për instrumente të reja dhe nëpërmjet shërbimeve të reja financiare, etj.

Sigurimi pensional vullnetar me financim kapital bëhet operativ në gjysmën e dytë të vitit 2009, kur shoqërive ekzistuese iu ndanë leje për menaxhimin me fondet pensionale vullnetare, kështu që Fondi i hapur vullnetar i pensionit „NLB penzija plus“ – Shkup, filloi me punë më 15.7.2009, ndërsa Fondi i hapur vullnetar i pensionit KB Prv – Shkup filloi me punë më 21.12.2009. Në qershor të vitit 2018 MAPAS lëshoi leje për ndryshimin e emrit të Fondit pensional.

Fondi i hapur vullnetar pensional – “NLB Penzija plus” Shkup në Fondi i hapur vullnetar pensional Sava penzija plus.

6.2 Anëtarësia në fondet pensionale vullnetare

Një person mund të fitojë anëtarësinë në fondin pensional vullnetar në tre forma:

1) Me lidhjen e kontratës për anëtarësim në fondin pensional vullnetar mes personit dhe shoqërisë menaxhuese me fondet pensionale vullnetare ose shoqërisë për menaxhimin me fondet pensionale vullnetare dhe me hapjen e një llogarie individuale vullnetare,

2) Me lidhjen e kontratës për anëtarësi në fondin pensional vullnetar mes personit, personit fizik që paguan në emër dhe për llogarinë e personit (paguesi) dhe shoqërisë dhe me hapjen e një llogarie vullnetare individuale,

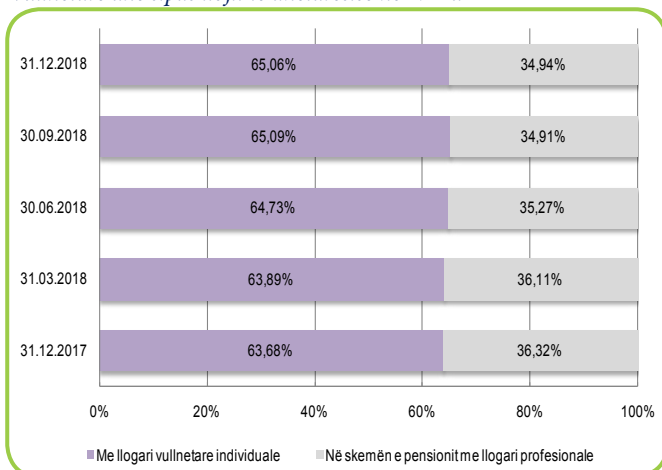
3) Me pjesëmarrje në skemën pensionale profesionale e

organizuar nga punëdhënësi i tij ose shoqëria në të cilën bën pjesë dhe hapjen e llogarisë profesionale.

Një person mund të ketë vetëm një llogari vullnetare individuale dhe një llogari profesionale. Këto llogari mund të jenë në një fond të njëjtë pensional vullnetar ose të ndryshëm.

Në sigurimin pensional vullnetar me financim kapital me gjendjen më 31.12.2018 ka në total 24.388 anëtarë, që do të thotë 588 anëtarë më shumë krahasuar me 31.12.2017, përkatësisht shënohet rritje të anëtarësisë për rreth 2,5%. Nga numri i përgjithshëm i anëtarëve në shtyllën e tretë 9.579 ose rreth 39% janë anëtarë me llogari vullnetare individuale, ndërsa 14.809 ose rreth 61% janë pjesëmarrës në skemën pensionale me llogari profesionale.

Grafiku 6.1. Struktura e anëtarëve sipas fondeve pensionale vullnetare dhe sipas llojit të anëtarësisë në NLBd

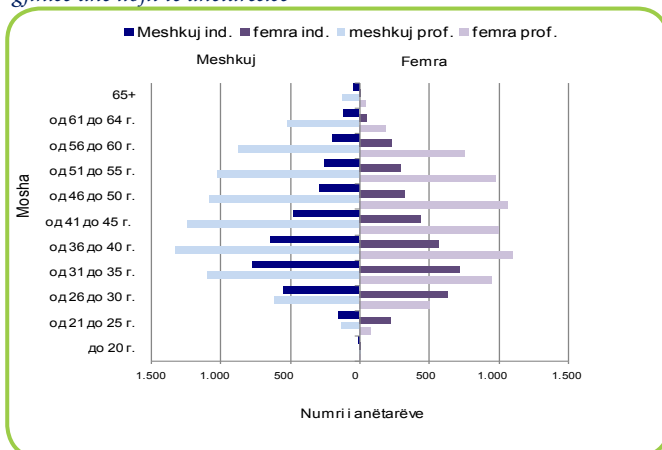
Në lidhje me shpërndarjen e anëtarëve në fondet pensionale vullnetare, me gjendjen më 31.12.2018 nuk ka ndryshim të madh në raport me gjendjen e vitit të kaluar, më saktësisht rreth 41% të anëtarëve janë në SAVAd, ndërsa rreth 59% janë në KBPd.

Me Grafikon 6.1 dhe Grafikon 6.2, në të cilat janë treguar struktura e anëtarëve sipas fondeve pensionale vullnetare dhe sipas llojit të anëtarësisë në vitin 2018, në nivel kuartali, mund të vërehet një dallim i madh në raport me llojin e anëtarësisë tek të dy fondet pensionale vullnetare. Kryesisht, SAVAd ka numër më të madh anëtarësh me llogari vullnetare individuale (65%), ndërsa KBPd ka më shumë anëtarë në skemat pensionale me llogari profesionale (79%). Mund të vërehet se tek SAVAd ka një rritje prej rreth 1 pikë procentuale në raport me vitin 2017, ndërsa tek KBPd mund të vërehet se pjesëmarrja procentuale e pjesëmarrësve të skemës profesionale me llogari profesionale është ulur për vetëm 1 pikë procentuale në raport me gjendjen e fundit të vitit 2017.

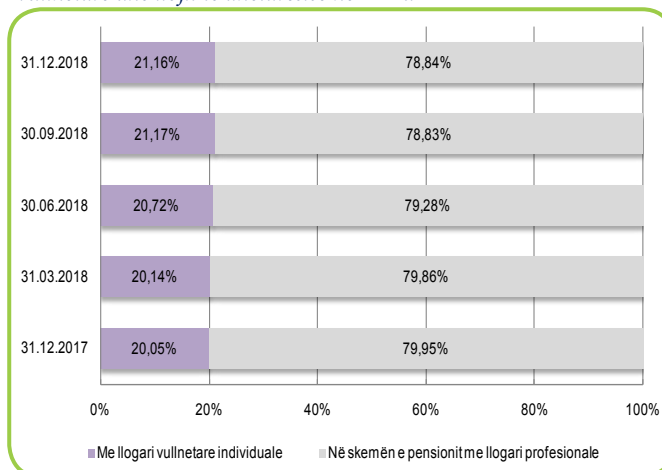
Struktura e anëtarëve në shtyllën e tretë sipas moshës, gjinisë dhe llojit të anëtarësisë është treguar me Grafikon 6.3.

Nga kjo paraqitje grafike mund të vërehet se anëtarët në numër më të madh janë të rinj (të moshës 36-40 vjet).

Grafiku 6.3. Struktura e anëtarëve në shtyllën e tretë sipas moshës, gjinisë dhe llojit të anëtarësisë

Grafiku 6.2. Struktura e anëtarëve sipas fondeve pensionale vullnetare dhe llojit të anëtarësisë në KBPd

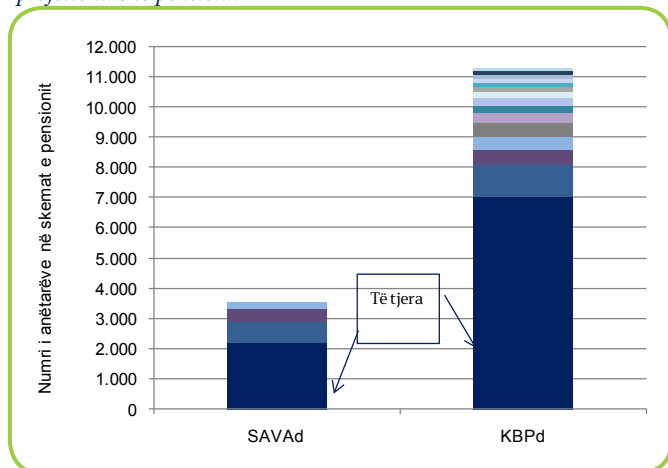
Krahasuar me shtyllën e dytë ka më shumë anëtarë të moshuar. Anëtarët që kanë llogari profesionale janë më të moshuar krahasuar me anëtarët me llogari individuale. Mosha mesatare e anëtarëve me llogari individuale është 43 vjet për meshkujt dhe 41 vjet për femrat, ndërsa mosha mesatare e anëtarëve me llogari profesionale është 46 vjet për meshkujt dhe për femrat, ndërsa mosha mesatare e të gjithë anëtarëve është 45 vjet.

Nga përvoja e deritanishme zakonisht anëtarët që kanë llogari individuale paguajnë mjetet vetë, ndërsa në një numër të vogël rastesh ka anëtarë për të cilët kontribute paguan paguesi (nga gjithsej 9.579 anëtarë që kanë llogari individuale, vetëm 473 anëtarë ose rreth 5% kanë pagues). Sigurimi pensional vullnetar me financim kapital mundëson anëtarësim edhe të personave që nuk janë shtetas të Republikës së Maqedonisë. Gjatë funksionimit të deritanishëm të shtyllës së tretë regjistrohen një numër i vogël anëtarësh që janë shtetas të huaj (0,02% nga numri i përgjithshëm i anëtarëve).

Lidhur me pjesëmarrjen e anëtarëve në skemat pensionale profesionale, në SAVAd 3.517 anëtarë janë pjesëmarrës të 1.209 skemave profesionale të pensionit, ndërsa në KBPd 11.292 anëtarë janë pjesëmarrës të 2.803 skemave profesionale të pensionit. Ekzistojnë skema profesionale të pensionit me disa dhjetëra anëtarë dhe skema profesionale të pensionit me vetëm 1 deri në 2 anëtarë. Nga numri total i skemave, 17 skema profesionale të pensionit kanë mbi 100 anëtarë, tre skema kanë secila mbi 500 anëtarë nga të cilat njëra ka mbi 1.000 anëtarë. Mesatarisht një skemë profesionale e pensionit ka rreth 4 anëtarë. Sistemimi i anëtarëve në skemat profesionale të pensionit sipas fondeve jepet me Grafikon 6.4, në të cilin janë treguar në veçanti vetëm skemat që kanë më shumë se 100 anëtarë, ndërsa skemat e tjera janë përfshirë me paragrafin "të tjera".

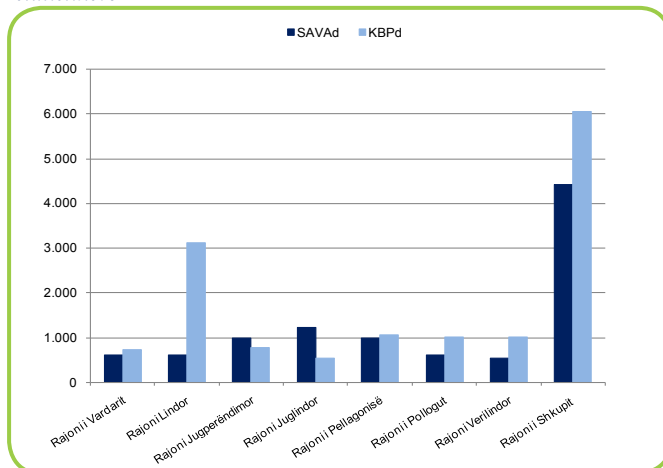
Struktura e anëtarëve në fondet pensionale vullnetare sipas rajoneve statistikore²⁰ në Republikën e Maqedonisë është dhënë me Grafikon 6.5.

Grafiku 6.4. Sistemimi i anëtarëve në shtyllën e tretë në skemat profesionale të pensionit

Më shumë anëtarë ka në rajonin e Shkupit, ku në KBPd ka 6.047 anëtarë, ndërsa në SAVAd ka 4.422 anëtarë. Në SAVAd ka më pak anëtarë në Rajonin e Verilindor (538) anëtarë, ndërsa në KBPd më pak anëtarë ka në Rajonin Juglindor (539) anëtarë.

Grafiku 6.5. Struktura e anëtarëve të shtyllës së tretë sipas rajoneve statistikore

6.3 Kalimi i anëtarit nga një llogari në një tjetër, brenda të njëjtit ose në një fond tjetër pensional vullnetar

Personi ka të drejtë të zgjedhë fondin pensional vullnetar dhe të drejtë për të ndryshuar fondin pensional vullnetar sipas dëshirës dhe në çdo kohë. Në rast se anëtari është anëtar i fondit ekzistues pensional vullnetar më pak se 12 muaj, gjatë kalimit duhet të paguajë kompensim për transferimin. Përndryshe, kalimi është falas. Gjatë kalimit transferohen edhe mjetet totale të llogarisë së anëtarit. Po ashtu, gjatë kalimit të pjesëmarrësit në skemën pensionale profesionale nga njëri sigures tek një tjetër, ai ka të drejtë të bëjë transferimin e mjeteve të kursyera në skemën pensionale profesionale ose në llogarinë vullnetare individuale, në rast se siguresi tjetër s'ka organizuar skemë pensionale profesionale ose kur nuk e ka përfshirë personin në të. Anëtari që është pjesëmarrës

në skemën pensionale profesionale ka të drejtë të transferojë mjetet në llogari vullnetare individuale, në rast se nuk punon ose nuk anëtarësohet në një shoqëri qytetare.

Me Tabelën 6.1 janë paraqitur të dhënat lidhur me numrin e anëtarëve që kanë kaluar nga një fond pensional vullnetar në një fond tjetër dhe shuma e mjeteve të transferuara nga një fond pensional vullnetar në një tjetër gjatë vitit 2018. Në vitin 2018 nëntëmbëdhjetë anëtarë kaluan nga SAVAd në KBPd, ndërsa shtatë anëtarë kaluan nga KBPd në SAVAd (gjithsej 0,11% të numrit të përgjithshëm të anëtarëve). Gjithashtu, në vitin 2018 kishte kalime edhe në kuadër të të njëjtit fond pensional, nga një skemë profesionale në një tjetër dhe nga një llogari profesionale në një llogari vullnetare individuale.

Tabela 6.1 Kalimi i anëtarëve nga një fond pensional vullnetar në një tjetër

2018	Anëtarë që kanë kaluar nga një fond pensional vullnetar	Mjete që janë transferuar nga një fond pensional vullnetar	Anëtarë që kanë kaluar në një fond pensional vullnetar	Mjetet që janë transferuar në një fond pensional vullnetar
NLBd	19	1.406.149	7	1.232.757
KBPd	7	1.232.757	19	1.406.149

²⁰ Rajonet statistikore janë definuar sipas Entit shtetëror të statistikave – njësive territoriale. Nomenklatura e njësive territoriale është bazuar mbi organizimin territorial të vetëqeverisjes lokale të Republikës së Maqedonisë dhe është harmonizuar me klasifikimin e Bashkimit Evropian.

6.4 Kontributet në fondet pensionale vullnetare

Pagesa e kontributit vullnetar mund të bëhet vetëm për personin që i mbush kushtet për anëtarësim në fondin pensional vullnetar, në përputhje me Ligjin për sigurimin pensional vullnetar me financim kapital. Pagesa e kontributit vullnetar në emër dhe për llogarinë e anëtarit që ka llogari individuale mund ta bëjë anëtari dhe/ose paguesi. Pagesa e kontributit vullnetar në emër dhe për llogarinë e anëtarit që ka llogari profesionale mund të bëhet vetëm nga siguruesi. Pagesat bëhen nga llogaria transaksione e anëtarit dhe/ose paguesit ose siguruesit. Kontributi vullnetar paguhet në një llogari të veçantë monetare të fondit vullnetar, që menaxhohet nga rojtari i pasurisë dhe sistemohet në llogari vullnetare individuale ose në llogari profesionale të anëtarit, varësisht nga mënyra e anëtarësimit dhe pas plotësimit të kushteve për anëtarësim.

Anëtari, paguesi ose siguruesi kanë të drejtë që ta përcaktojnë pa problem nivelin e shumës së paguar të kontributit vullnetar dhe dinamikën e pagesës, ndërsa ndryshimi i nivelit të pagesës ose ndërprerjes së pagesës nuk ndikojnë në të drejtën e anëtarësisë në fond, përkatësisht nuk nënkuptojnë ndërprerje të anëtarësisë. Shumat e kontributeve vullnetare i përcakton siguruesi për të gjithë pjesëmarrësit në skemën pensionale profesionale, që ai e organizon dhe e financon dhe i përcakton si përqindje të anëtarit që është i përfshirë në skemën pensionale profesionale.

Gjatë vitit 2018 në fondet pensionale vullnetare janë paguar gjithsej rreth 300 milionë denarë ose sipas muajve, siç është paraqitur në Tabelën 6.2.

Mund të vërehet se edhe në vitin 2018, në SAVAd është paguar një shumë më e madhe e kontributeve vullnetare në raport me KBPd. Gjithashtu, mund të vërehet se krahasuar me një vit më parë, pagimi i kontributeve në SAVAd është rritur rreth 22%, ndërsa tek KBPd është rritur vetëm rreth 1%. Po ashtu një përqindje shumë më e madhe e mjeteve që janë paguar si kontribute vullnetare në vitin 2018 në të dy fondet pensionale vullnetare janë paguar në llogaritë profesionale (71%). Sistemimi i pagesave sipas llojit të llogarisë në të cilën janë paguar kontributet në nivel mujor është dhënë me Grafikon 6.6.

Grafiku 6.6. Sistemimi i pagesave në shtyllën e tretë sipas llojit të llogarisë

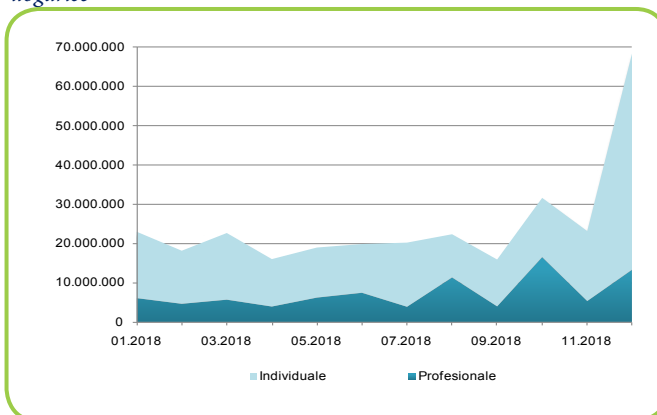

Tabela 6.2. Kontributet në shtyllën e tretë sipas muajve dhe fondeve

(në milionë denarë)

	Totali 2016	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qer.	Korr.	Gusht	Sht.	Tet.	Nën.	Dhje.	Totali 2017
NLBd	129,82	11,25	8,92	9,59	8,09	10,57	10,29	9,42	14,86	7,84	23,16	12,08	32,86	158,94
KBPd	139,67	11,71	9,21	13,05	7,90	8,37	9,55	10,78	7,47	8,04	8,43	11,06	35,78	141,35
Totali	269,49	22,97	18,13	22,61	15,99	18,94	19,84	20,20	22,33	15,88	31,59	23,14	68,64	300,26

6.5 Investimi dhe struktura e portfolit të fondeve pensionale vullnetare

Edhe në sigurimin pensional vullnetar me financim kapital, njësoj si në rastin e sigurimit pensional të detyruar me financim kapital, në fazën fillestare përdoret një kontroll proaktiv dhe kufizime sasiore dhe cilësore të investimeve. Gjithsesi, për dallim nga sigurimi pensional i detyruar me financim kapital, në sigurimin pensional vullnetar regjistrohen kushte më liberale lidhur me investimin.

Krahas instrumenteve që janë të lejuara tek fondet pensionale të detyruara, tek fondet pensionale vullnetare për investimet jashtë vendit është lejuar edhe investimi në letra me vlerë debitoare, të lëshuara nga Banka evropiane qendrore ose Banka evropiane e investimeve, Banka Botërore dhe letra debitoare me vlerë, të lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale. Meqenëse është e domosdoshme që të arrihet diversifikim adekuat mes llojeve të ndryshme të investimeve

Tabela 6.3. Kufizimet maksimale të investimit

Lloji i instrumentit	Limiti maksimal
Investimet jashtë vendit (BE, OECD)	50%
kambialet dhe letra të tjera me vlerë të lëshuara nga qeveri të huaja dhe banka qendrore të shteteve të huaja dhe letra debitore me vlerë, të lëshuara nga Banka evropiane qendrore, Banka evropiane e investimeve, Banka Botërore	50%
letra debitore me vlerë të lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale, kompanive të huaja joqeveritare ose bankave dhe dokumentet për aksione dhe letra të tjera me vlerë të lëshuara nga fondet e investimeve	30%
Letra me vlerë të lëshuara ose të garantuara nga tregu vendas i RM ose BPRM	80%
Depozita bankare, certifikata depozitash, akte komerciale, obligacione dhe letra të tjera me vlerë, mbi bazën e hipotekave të lëshuara nga bankat vendase.	60%
Obligacione të lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale dhe shoqëritë aksionare vendase që nuk janë banka dhe akte komerciale nga shoqëritë aksionare vendase që nuk janë banka.	40%
obligacione të lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale	10%
Aksione të lëshuara nga shoqëritë aksionare vendase	30%
Dokumente për pjesë kapitali dhe aksione të fondeve maqedonase të investimit	5%

edhe tek fondet pensionale vullnetare janë parashikuar kufizime maksimale për investime në kompani të caktuara dhe në grupe ekonomike të caktuara dhe kufizime maksimale të shumave që mund të investohen në lloje të ndryshme instrumentesh. Me qëllim parandalimin e investimeve në instrumente që nuk janë të favorshme për investim në fondet pensionale vullnetare, me ligj ndalohet investimi në aksione, kambiale dhe letra të tjera me vlerë që lëshohen në tregun zyrtar ose me të cilat nuk tregtohet publikisht, instrumente me të cilat nuk mund të disponohet legalisht, instrumente që nuk mund të vlerësohen menjëherë, forma të shumta të pasurisë që nuk mund të vlerësohen menjëherë dhe paragrafë të vlerës së pasigurt. Kufizimet maksimale të investimit janë paraqitur me Tabelën 6.3.

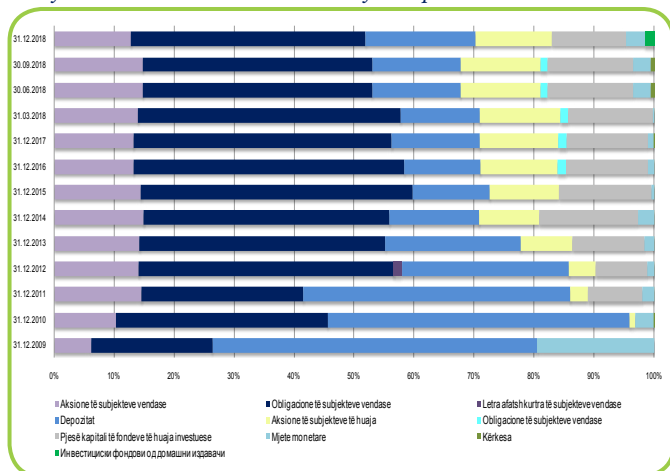
Struktura e investimeve të fondeve pensionale vullnetare që nga fillimi i sistemit është paraqitur me Grafikon 6.7 dhe Grafikon 6.8.

Struktura e investimeve në fondet pensionale vullnetare me gjendjen më 31.12.2018 nuk dallohet shumë krahasuar me strukturën e investimeve të fondeve pensionale vullnetare,

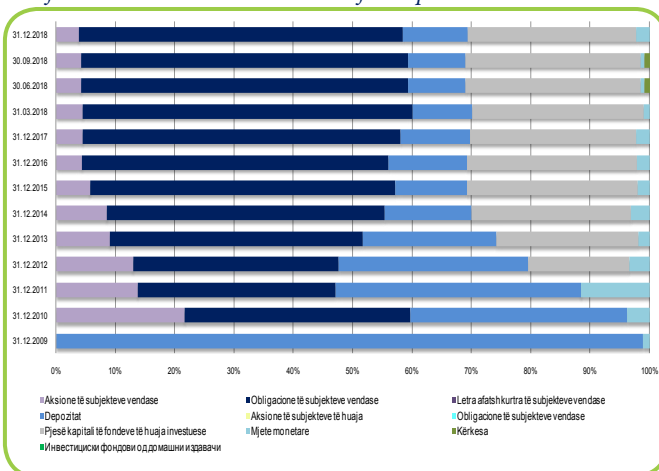
me gjendjen më 31.12.2017 dhe është paraqitur me Grafikon 6.9. Në vitin 2018, pjesëmarrja e obligacioneve të subjekteve vendase tek fondet pensionale vullnetare, në raport me vitin e kaluar, ka mbetur pothuajse në të njëjtin nivel ose 47,05%. Po ashtu edhe pjesëmarrja në investimet jashtë vendit arrin në 26,85% (20,66% në pjesë kapitali të fondeve investuese dhe 6,20% në aksione). Pjesëmarrja e depozitave në bankat vendase mbetet pothuajse në të njëjtin nivel, krahasuar me një vit më parë dhe arrin 14,53%, më tej pasojnë aksionet e subjekteve vendase me 8,15%. Në vitin 2018, një pjesë prej 0,77% të mjeteve të fondeve pensionale vullnetare u investuan edhe në pjesë kapitali të fondeve investuese të subjekteve vendase. Pjesën e mbetur të mjeteve të fondeve pensionale vullnetare e përbëjnë mjetet monetare me 2.63 dhe kërkesat me 0,02%.

Gjatë vitit 2018 të dy fondet pensionale vullnetare i kanë respektuar kufizimet maksimale të investimeve. Me Grafikon 6.10 është paraqitur pjesëmarrja procentuale në portflion sipas klasave të mjeteve për SAVAd dhe KBPd dhe kufizimet ligjore, me gjendjen e datës 31.12.2018.

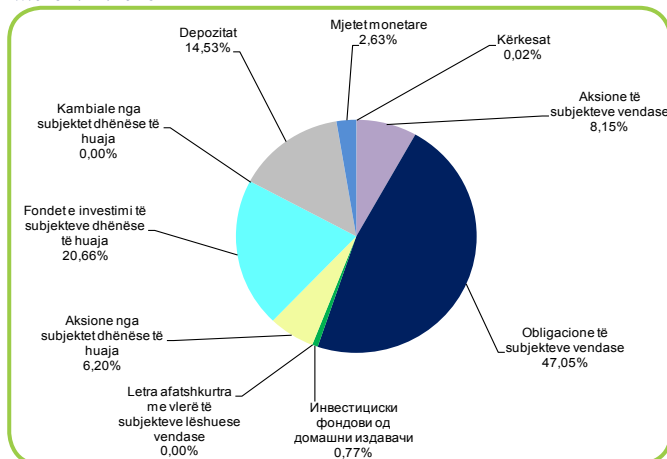
Grafiku 6.7. Struktura e investimeve të fondit pensional vullnetar NLBd

Grafiku 6.8. Struktura e investimeve të fondit pensional vullnetar KBPd

Grafiku 6.9. Struktura e investimeve në shtyllën e tretë me gjendjen më 31.12.2018

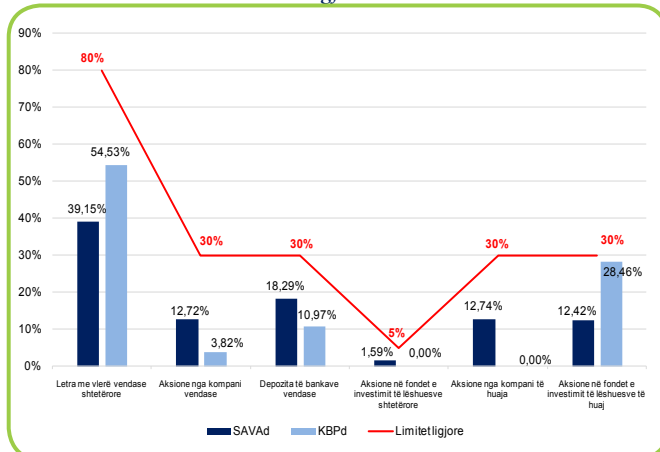
Fondet pensionale vullnetare kanë një ekspozim pak më të madh të mjeteve në aksione nga subjektet vendase (8,15%), krahasuar me fondet pensionale të detyruara. IBM10 gjatë vitit 2018 ka regjistruar një rritje prej rreth 36,64% , ndërsa vlera mesatare e njësisë llogaritëse e fondeve pensionale vullnetare në vitin 2018 ka regjistruar një rritje prej rreth 1,87%, krahasuar me vitin 2017.

Në krahasim me fondet pensionale të detyruara, fondet pensionale vullnetare kanë një ekspozim pak më të madh të mjeteve në obligacionet vendase, me të cilat tregtohet në Bursën maqedonase (6,39% të mjeteve të përgjithshme të fondeve pensionale vullnetare). Pjesa e mbetur e portfolit, që është investuar në obligacione vendase, u takon obligacioneve shtetërore të vazhdueshme. KBM gjatë vitit 2018 pësoi një rritje prej 2,13%²¹, ndërsa vlera mesatare e njësisë llogaritëse të fondeve pensionale vullnetare regjistroi rritje prej rreth 1,87%, krahasuar me vitin 2017.

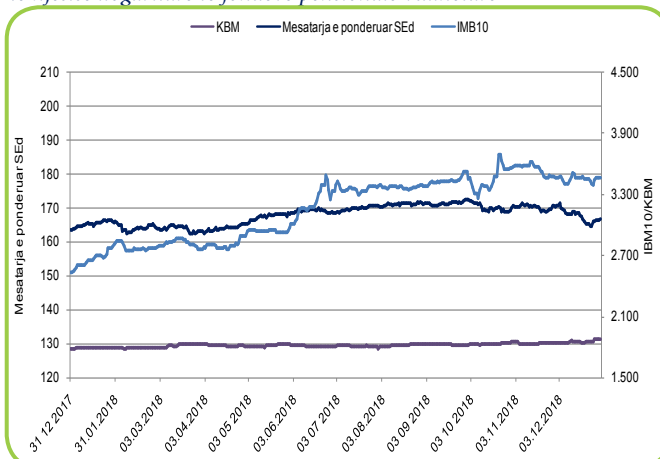
Ndryshimi i vlerës së IBM10, KBM dhe vlerës mesatare të njësisë llogaritëse të fondeve pensionale vullnetare gjatë vitit 2018 është paraqitur me Grafikon 6.11.

Edhe tek fondet pensionale vullnetare pjesa më e madhe e mjeteve në vitin 2018 u investua në letra shtetërore me vlerë, më saktësisht në letra shtetërore me vlerë vendase (SAVAd 39,15% dhe KBPd 54,53%). Viojnë investimet në instrumente të subjekteve/shoqërive aksionare të sektorit financiar (36,59% tek SAVAd dhe 39,62% tek KBPd). Në kuadër të këtij sektori, tek SAVAd më e madhe është pjesëmarrja e depozitave bankare vendase (50%) dhe pjesët e kapitalit në fondet investuese vendase dhe të huaja (38%), ndërsa më e vogël është pjesëmarrja e shërbimeve financiare (7%) dhe aksioneve në bankat e huaja dhe vendase (5%). Investimet në sektorin financiar tek KBPd përfshijnë pjesëmarrjen më të madhe të aksioneve në fondet e huaja të investimeve (72%), vijojnë depozitat bankare vendase (28%) dhe më e vogël është pjesëmarrja e investimeve në aksione të bankave vendase (0,5%). Përveç të sipërpërmendurave, fondet pensionale vullnetare investojnë edhe në sektorë të tjerë: mallrat elementare, farmacia, mallrat e konsumit, industria, teknologjia informatike, shërbimet e komunikimit dhe energjia, por me një pjesëmarrje shumë më të vogël (nga 0,65% deri në 4,96%).

Grafiku 6.10. Klasat e mjeteve në portfolin e fondeve pensionale vullnetare krahasuar me limitet ligjore

Grafiku 6.11. Ndryshimi i vlerës së IBM10, KBM dhe vlerës mesatare të njësisë llogaritëse të fondeve pensionale vullnetare

Burimi : Bursa maqedonase SHA Shkup, - Buletini vjetor i statistikës 2018

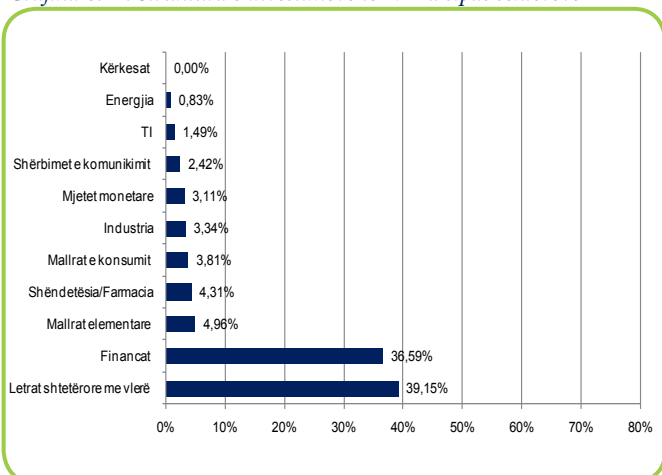
Struktura e investimeve të fondeve pensionale vullnetare sipas sektorëve është dhënë me Grafikon 6.12 dhe Grafikon 6.13.

Për sa i përket strukturës valutores të mjeteve të fondeve pensionale vullnetare, e paraqitur me Grafikon 6.14 dhe Grafikon 6.15, mund të vërejmë se nuk ka ndryshime karakteristike në raport me vitin e kaluar. Më konkretisht, pjesa më e madhe e mjeteve të të dy fondeve pensionale vullnetare janë investuar në instrumente në euro (46,62% tek SAVAd dhe 46,63% tek KBPd). Sipas shumës vijojnë investimet në valutë vendase (35,68% tek SAVAd dhe 27,19% tek KBPd) dhe pas tyre vijojnë investimet në dollarë amerikanë (16,68% tek SAVAd dhe 26,18% tek KBPd). Struktura valutores e SAVAd përfshin një pjesë të vogël të instrumenteve që janë investuar në franga zvicerane 1,02%.

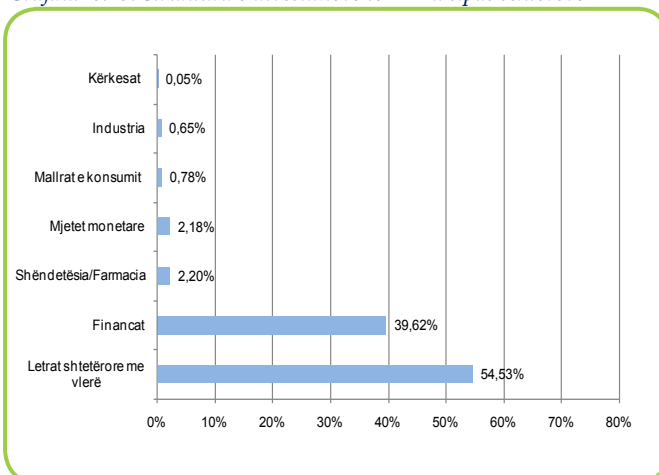
Nëse do të bëhet një krahasim me përvojat në botë, përkatësisht me vendet që kanë sisteme të ngjashme pensioni me sistemin maqedonas, mund të shihen ngjashmëritë, por edhe dallimet në portfolin e investimeve të fondeve pensionale vullnetare. Me Grafikon 6.16 është dhënë krahasimi i investimeve me gjendjen më 31.12.2018 të fondeve pensionale vullnetare në Republikën e Maqedonisë

²¹Vlera mesatare është për llogaritëse si mesatare e ponderuar e njësisë llogaritëse të fondeve pensionale vullnetare, krahasuar me mjetet neto të fondeve pensionale vullnetare.

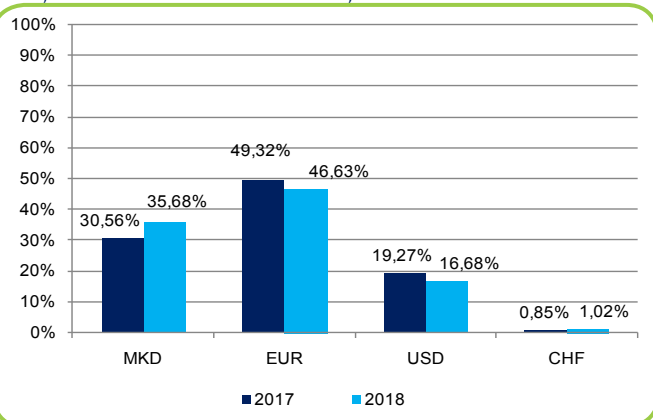
Grafiku 6.12. Struktura e investimeve të NLBd sipas sektorëve

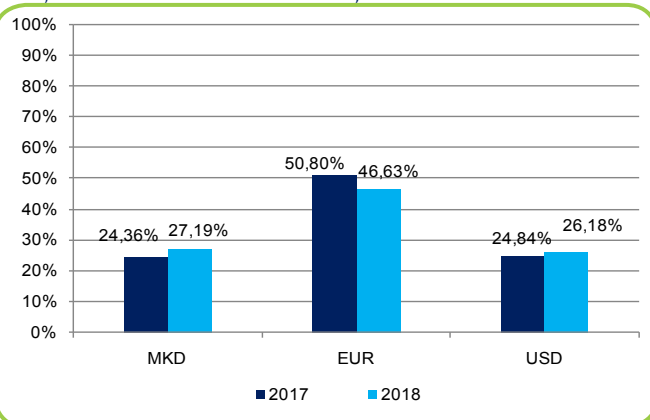
Grafiku 6.13. Struktura e investimeve të KBPd sipas sektorëve

Grafiku 6.14. Struktura valutore e mjeteve të NLBd

Grafiku 6.15. Struktura valutore e mjeteve të KBPd

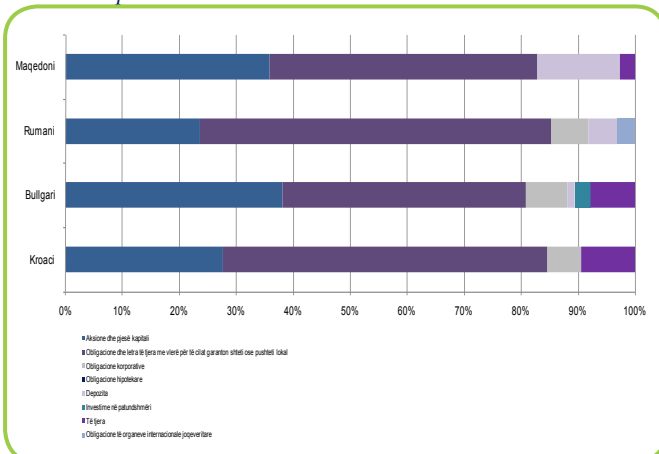

me investimet e fondeve pensionale vullnetare në disa vende të rajonit që kanë implementuar sigurimin pensional vullnetar me financim kapital. Mund të vërehet se struktura e investimeve të fondeve pensionale vullnetare në vendet e analizuara, me gjendjen e fundit të vitit 2018, nuk dallohet shumë krahasuar me strukturën e investimeve të vitit të kaluar.

Në rast se portfolet e fondeve pensionale vullnetare do të shqyrtohen sipas instrumenteve, mund të vërehet se fondet pensionale pothuajse në të gjitha vendet kanë ekspozimin më të madh në bono dhe në letra të tjera me vlerë, për të cilat garantojnë shteti ose pushteti lokal (në Rumani 62%, Kroaci 57% dhe me përqindje më të vogël në Bullgari 43%). Në Republikën e Maqedonisë ekspozimi në bono dhe letra të tjera me vlerë për të cilat garanton shteti ose pushteti lokal arrin në 47%. Ekspozimi në depozita bankare në Maqedoni arrin në 15%. Për dallim nga Maqedonia, në vendet e tjera ekspozimi në depozita është më i vogël: Rumania (5%), Bullgaria (1%), ndërsa investime në depozita tek fondet pensionale në Kroaci nuk ka. Në lidhje me aksionet dhe pjesët e kapitalit, përqindja më e madhe e mjeteve në aksione dhe pjesë kapitali është investuar në Bullgari (38%) dhe në Maqedoni (36%) dhe më pas në Kroaci (28%) dhe në Rumani (24%). Mund të vërehet se në të gjitha shtetet, më pak ose më shumë, investohet edhe në bono korporative (Bullgari 7%, Rumani 6% dhe Kroaci 6%), përveç në Maqedoni, ku ka edhe

mungesë të instrumenteve të tilla në treg. Vetëm në Bullgari fondet pensionale kanë investuar në pasuri të patundshme (3%), ndërsa në vendet e tjera zakonisht ky instrument nuk është i lejuar. Në aspektin e investimeve jashtë vendit²², fondet pensionale në Maqedoni kanë ekspozim më të madh në investimet e huaja me 27%, më pas vijojnë fondet pensionale të Rumanisë me 12% dhe Kroacisë me 11%.

Grafiku 6.16. Portfolet e fondeve pensionale vullnetare në disa vende dhe në Maqedoni

Burimet : www.hanfa.hr; www.fsc.bg; www.asfromania.ro dhe përllëgaritjet individuale.

²²Të dhënat për investimet jashtë vendit për Bullgarinë, me gjendjen e datës 31.12.2018, nuk u gjetën në kuadër të të dhënave të marra

6.6 Mjetet neto, njësia llogaritare dhe norma e të ardhurave të fondeve pensionale vullnetare

Mënyra e përlllogaritjes së mjeteve neto të njësisë llogaritare dhe të ardhurave të fondeve pensionale vullnetare është e njëjtë me atë të fondeve pensionale të detyruara.

Ndryshimet e mjeteve të fondeve pensionale vullnetare që nga fillimi e deri në fund të vitit ndodhin për shkak të:

- Të ardhurave nga kontributet,
- Shpenzimeve si rezultat të pagesave dhe provizioneve të transaksioneve,
- Të ardhurave për shkak të rimbursimit të tatimit personal,
- Të ardhurave për shkak të transferimit nga fondi tjetër pensional vullnetar (për persona që kanë qenë anëtarë në fondin tjetër dhe më pas kanë kaluar në fondin aktual),
- Shpenzimeve për shkak të kalimit në fondin tjetër pensional vullnetar (persona që kanë qenë anëtarë të fondit përkatës dhe më pas kanë kaluar në fondin tjetër),
- Shpenzimeve për shkak të pagimit të trashëgimisë;
- Shpenzimeve për shkak të pagimit të kompensimeve pensionale të moshës (pagesa të njëhershme dhe të shumëhershme),
- Fitime të pa(realizuara)/humbje nga investimet.

Duke u nisur nga vlera e mjeteve neto në fund të vitit të kaluar dhe duke pasur parasysh ndryshimet e sipërpërmendura, arrihet në vlerën e mjeteve neto në fund të vitit (gjendje e paraqitur me Tabelën 6.4):

Mjetet totale neto në fondet pensionale vullnetare me gjendjen më 31.12.2018 arrijnë rreth 1,6 miliardë denarë ose rreth 25 milionë euro, që përbën rreth 0,24% të PVB²³.

Grafiku 6.17. Rritja e mjeteve neto të NLBd në përqindje në raport me vitin paraardhës

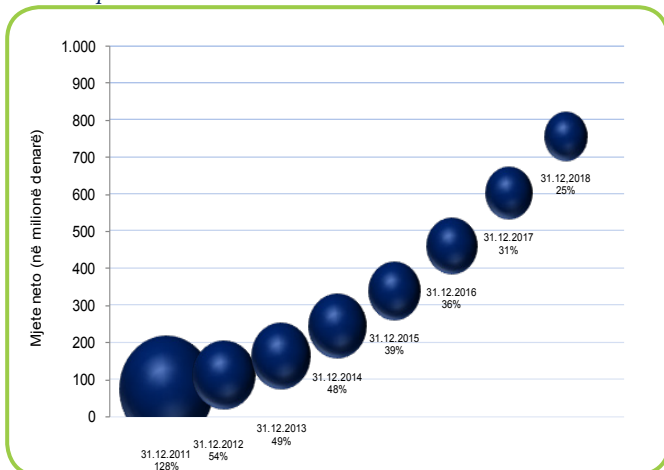
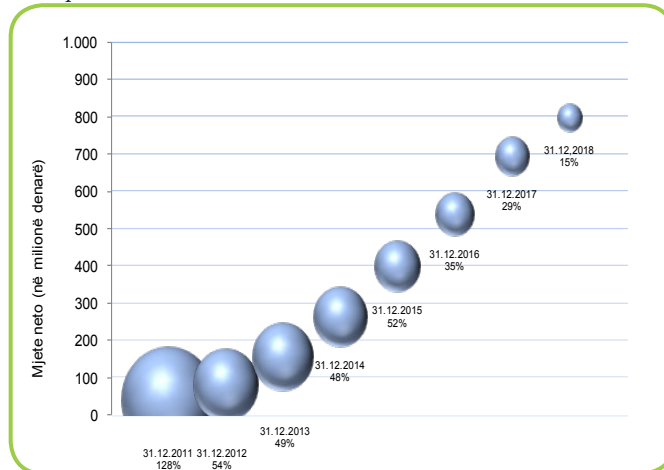

Tabela 6.4. Ndryshimet e mjeteve të fondeve pensionale vullnetare (milionë denarë)

	NLBd	KBPd
Mjete neto më 31.12.2017	602,23	694,24
Kontribute	158,94	141,35
Kompensime nga kontributet	4,02	3,66
Kontribute të reduktuara nga kompensimet e kontributeve	154,91	137,69
Pagesa në llogarinë individuale nga rimbursimi i tatimit personal	1,31	1,13
Kompensime nga mjetet	8,15	6,78
Shpenzime por provizione ndërmjetësuese	0,20	0,05
Transferimi nga fondi tjetër	1,23	1,41
Kalimi në fondin tjetër	1,41	1,23
Pagesa e trashëgimisë	0,14	3,16
Pagesa e kompensimit pensional të pleqërisë – pagesë e njëhershme / pagesë e shumëhershme	22,29	34,34
Fitimi bruto nga investimet	27,88	8,85
Fitimi neto nga investimet	19,53	2,01
Mjetet neto më 31.12.2018	755,38	797,74

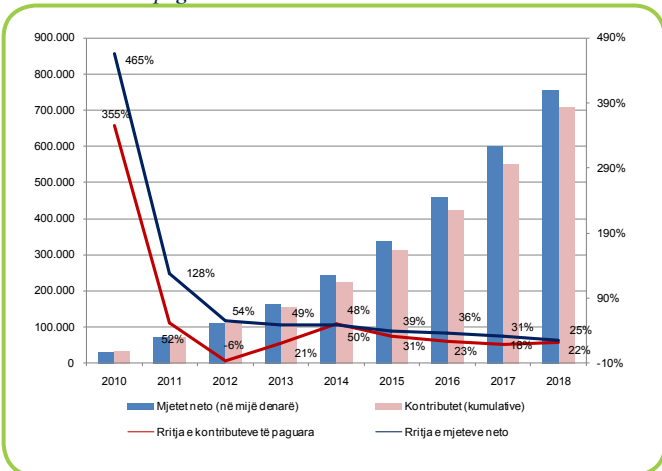
Me Grafikon 6.17 dhe Grafikon 6.18 janë treguar vlerat e mjeteve neto në fund të të gjitha viteve dhe rritja e tyre në përqindje në raport me mjetet neto të vitit paraprak. Gjithashtu mund të vërehet se mjetet neto të të dy fondeve pensionale rriten me një ritëm të ngjashëm. Rritje më e madhe regjistrohet në vitin 2011, krahasuar me vitin 2010.

Grafiku 6.18. Rritja e mjeteve të KBPd në përqindje në raport me vitin paraardhës

²³Burimi i PVB: Enti shtetëror u statistikave –Njoftim - Prodhimi vendas bruto - Tremujori i katërti i vitit 2018- Të dhënat e vlerësuar

Grafiku 6.19. Rritja e mjeteve neto krahasuar me rritjen e kontributeve të paguara në NLBd

Grafiku 6.20. Rritja e mjeteve neto krahasuar me rritjen e kontributeve të paguara në KBPd

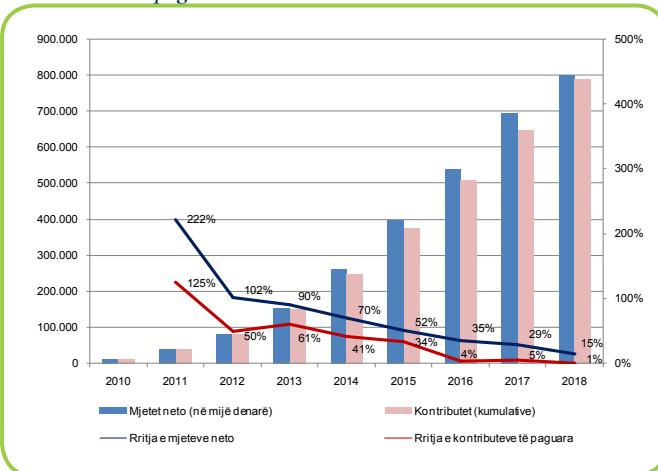

Tabela 6.5. Vlera e njësive llogaritare që nga fillimi i ekzistimit të fondeve pensionale vullnetare

Data	Vlera e njësive llogaritare	
	NLBd	KBPd
15.09.2009	100,000000	0,000000
21.12.2009	102,815757	100,000000
31.12.2009	103,061825	100,204385
31.12.2010	107,592926	106,891617
31.12.2011	111,854726	112,639593
31.12.2012	118,742851	119,129537
31.12.2013	130,511147	129,015451
31.12.2014	140,946772	139,908803
31.12.2015	147,535595	146,709341
31.12.2016	154,578083	154,465341
31.12.2017	164,155073	162,989756
31.03.2018	164,597733	162,237620
30.06.2018	171,076024	166,466419
30.09.2018	175,548053	169,659093
31.12.2018	169,649887	163,696595

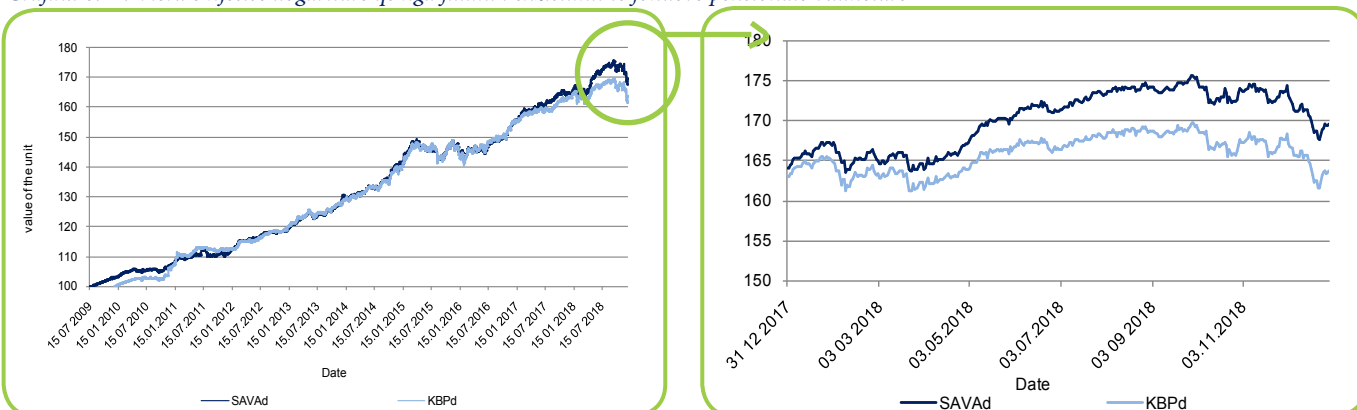
Ndryshimi i vlerës së mjeteve neto dhe kontributeve kumulative dhe rritja e kontributeve të paguara të mjeteve neto në SAVAd dhe KBPd janë paraqitur me Grafikun 6.19 dhe Grafikun 6.20.

Tek SAVAd gjatë periudhës fillestare (2009-2011) regjistrohet një rritje e madhe e mjeteve neto dhe kontributeve të paguara. Në vitin 2012, krahasuar me vitin 2011, rritja e mjeteve neto arrin në 54%, ndërsa kontributet e paguara kanë shënuar një ulje prej 6%. Gjatë gjashtë viteve në vazhdim rritja e mjeteve neto të SAVAd ulët gradualisht deri në 25% në vitin 2018, në raport me vitin 2017. Ndërkaq, kontributet e paguara në vitin 2014 shënojnë një rritje më të madhe prej 50% dhe gjatë viteve në vazhdim rritja e kontributeve të paguara është ulur gradualisht deri në vitin 2017. Në vitin 2018, krahasuar me vitin 2017, kontributet e paguara janë rritur përsëri dhe kanë arritur 22%.

Edhe në rastin e KBPd, gjatë periudhës fillestare (2010-2012) regjistrohet një rritje e madhe e mjeteve neto dhe kontributeve të paguara. Në vitin 2013, krahasuar me vitin 2012, rritja e mjeteve neto arriti në 90%, ndërsa rritja e kontributeve të paguara arriti rreth 61%. Gjatë viteve në vazhdim rritja e mjeteve neto dhe kontributeve të paguara të KBPd shënon një ulje graduale. Në vitin 2018, krahasuar me vitin 2017, tek KBPd mjetet neto u rritën për 15%, ndërsa kontributet e paguara u rritën për 1%.

Ndryshimi i vlerës së njësive llogaritare të fondeve pensionale vullnetare që nga fillimi i punës së fondeve pensionale vullnetare e deri më 31.12.2018, është dhënë me Tabelën 6.5 dhe me Grafikun 6.21. Mund të vërehet trendi në rritje të njësive llogaritare. Gjatë vitit 2018 njësitet llogaritare kanë një rritje dhe trend të ngjashëm, kështu që në fund të vitit, vlera e njësive llogaritare në të dy fondet pensionale shënoi rritje në raport me vitin e kaluar. Mund të vërehet rritje më e vogël e njësive llogaritare në vitin 2018, në raport me rritjen e vitit 2017.

Grafiku 6.21. Vlera e njësive llogaritare që nga fillimi i ekzistimit të fondeve pensionale vullnetare

Për ditë më të sigurta pensionale

Tabela 6.6. Të ardhurat e fondeve pensionale vullnetare

Periudha*	SAVAd		KBPD	
	Në shumë nominale	Në shumë reale	Në shumë nominale	Në shumë reale
31.12.2009-31.12.2010	4,40%		6,67%	
31.12.2009-31.12.2011	4,18%		6,02%	
31.12.2009-31.12.2012	4,83%		5,93%	
31.12.2009-31.12.2013	6,08%	3,00%	6,52%	3,42%
31.12.2009-31.12.2014	6,46%	4,09%	6,90%	4,52%
31.12.2009-31.12.2015	6,16%	4,25%	6,56%	4,64%
31.12.2009-31.12.2016	5,96%	4,36%	6,37%	4,77%
31.12.2010-31.12.2017	6,22%	4,72%	6,21%	4,71%
31.03.2011-31.03.2018	5,98%	5,04%	5,67%	4,73%
30.06.2011-30.06.2018	6,22%	5,02%	5,71%	4,51%
30.09.2011-30.09.2018	6,88%	5,53%	6,11%	4,77%
31.12.2010-31.12.2018	6,13%	4,91%	5,48%	4,27%
Fillimi – 31.12.2018	5,75%	4,17%	5,60%	3,99%

* Deri në miratimin e ndryshimeve të Ligjit të sigurimit pensional vullnetar me financim kapital, janari i vitit 2013, të ardhurat e fondit pensional vullnetar janë llogaritur për një periudhë 3-vjeçare, vetëm në shumën nominale

** Fillimi është më 15.7.2009 për SAVAd dhe më 21.12.2009 për KBPD.

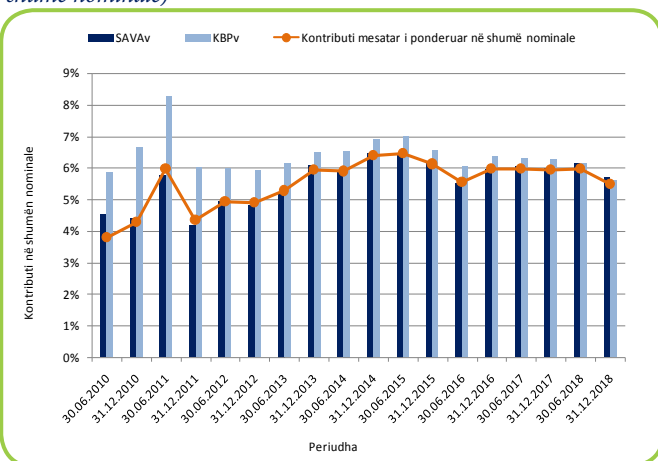
Gjithashtu, edhe tek fondet e detyrueshme pensionale rritja më e vogël ka të bëjë me ndikimin e çmimeve në tregjet financiare ndërkombëtare, që shënuan volatilitet më të vogël në vitin 2018 dhe ulje në fund të vitit 2018.

Të ardhurat e fondeve pensionale vullnetare sipas periudhave dhe në nivel vjetor janë paraqitur me Tabelën 6.5.

Të ardhurat e llogarisë vullnetare dhe / ose profesionale janë të ndryshueshme dhe varen nga të ardhurat e fondit pensional vullnetar dhe kompensimet e arkëtuara nga shoqëria. Të ardhurat ose fitimi është një parametër që realisht nuk mund të parashikohet sepse varet nga kushtet e tregut të kapitalit dhe ekonomisë në tërësi.

Të ardhurat e fondeve pensionale vullnetare përlllogariten

Grafiku 6.22. Të ardhurat e fondeve pensionale vullnetare (në shumë nominale)

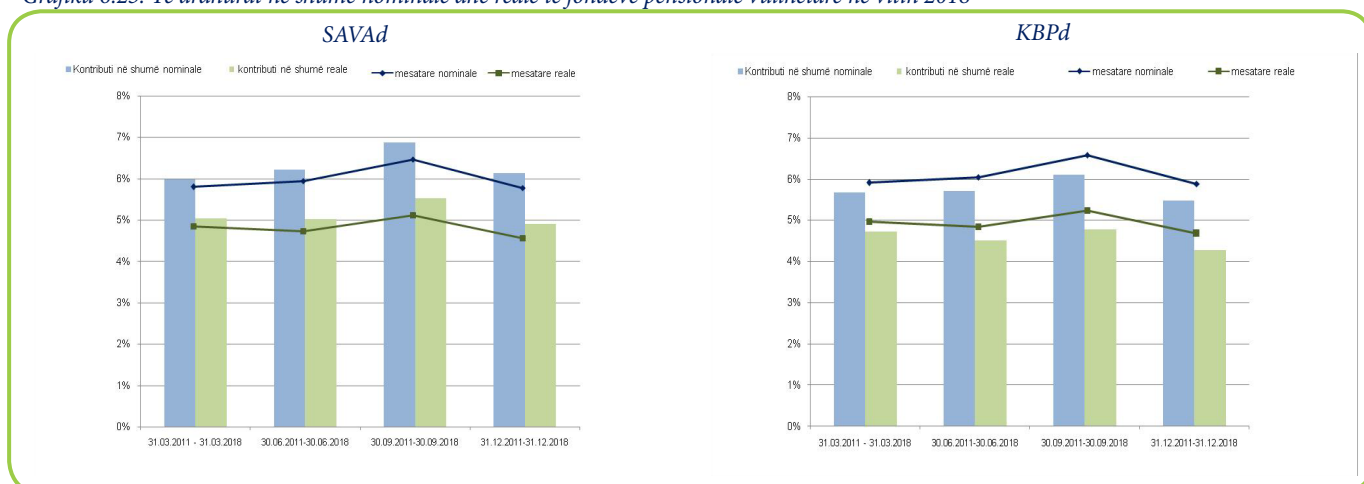
në të njëjtën mënyrë dhe me të njëjtën formulë, si në rastin e të ardhurave të fondeve të detyruara pensionale.

Duke pasur parasysh karakterin afatgjatë të sigurimit pensional është mirë që të llogariten edhe të ardhurat e fondeve pensionale vullnetare nga fillimi i ekzistimit të tyre, në nivel vjetor, të cilat për SAVAd janë 5,75% në shumë nominale dhe 17% në shumë reale, ndërsa për KBPD janë 5,60% në shumë nominale dhe 3,99% në shumë reale.

Ndryshimet e të ardhurave në shumë nominale sipas periudhave mund të shihet në Grafikon 6.22, ku janë paraqitur të ardhurat sipas periudhave, që nga data 31.12.2009 deri më 31.12.2018, sipas fondeve dhe të ardhurave mesatare të ponderuara. Në fillimin regjistrohet rritje e të ardhurave, kështu që në fund të gjysmës së parë të vitit 2011 regjistrohen të ardhura të mëdha tek të dy fondet pensionale vullnetare, ndërsa në fundin e vitit 2011 regjistrohet rënie e të ardhurave. Gjatë viteve në vazhdim u regjistrua një rritje graduale e të ardhurave, deri në mes të vitit 2015 dhe pastaj regjistrohet rënie e të ardhurave deri në mesin e vitit 2016 dhe në vazhdim përsëri regjistrohet rritje e të ardhurave deri në fund të vitit 2016. Në vitin 2018 vërehet rënie e të ardhurave në raport me fundin e vitit 2017.

Ndryshimi i të ardhurave në shumë nominale dhe reale në vitin 2018 sipas periudhave dhe në nivel vjetor, sipas fondeve pensionale vullnetare dhe krahasuar me të ardhurat mesatare, mund të shihet me Grafikon 6.23. Në vitin 2018 të ardhurat në shumë nominale të të dy fondeve pensionale vullnetare varionin prej 5,48% deri në 6,88%, ndërsa të ardhurat në shumë reale varionin nga 4,27% deri në 5,53%. Vlerë më të madhe kanë të ardhurat e periudhës 30.09.2011 – 30.09.2018.

Grafiku 6.23. Të ardhurat në shumë nominale dhe reale të fondeve pensionale vullnetare në vitin 2018

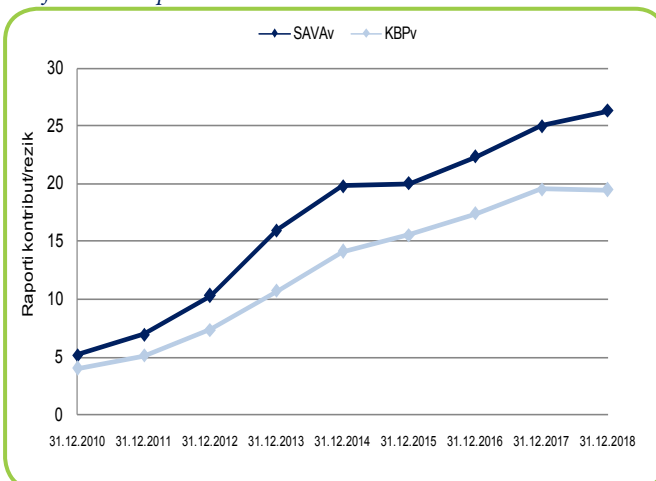

*Të ardhurat mesatare për periudhën që përfundon më 30.09.2016 janë llogaritur si një mesatare e zakonshme e të ardhurave të NLBd për periudhën 30.09.2009-30.09.2016 dhe të ardhurat e KBPd për periudhën 31.12.2009-31.12.2016.

Qëllimi kryesor i investimit të mjeteve të fondeve pensionale vullnetare është rritja e tyre. Të ardhurat përbëjnë një masë për rritjen e mjeteve. Por njëherazi duhet pasur parasysh edhe rreziku nga investimet. Rreziku përbën pasiguri në aspekt të realizimit të të ardhurave të mjeteve të investuara. Raporti i rrezikut me të ardhurat është direkt, që do të thotë se të ardhurat më të mëdha bartin me vete edhe një rrezik më të madh të ndonjë investimi, përkatësisht ndërmarrja e një rreziku më të madh shoqërohet me një shumë më të madhe të ardhurash të pritura, që duhet të kompensojë rrezikun e ndërmarrë dhe anasjelltas. Në formë grafike, raporti i të ardhurave në shumë nominale me rrezikun²⁴ (i llogaritur me një nga metodat e mundshme të përlllogaritjes) e fondeve pensionale vullnetare, që nga fundi i vitit 2011 e deri në fund të vitit 2018, është paraqitur me Grafikon 6.24.

Sa më i madh të jetë raporti i të ardhurave me rrezikun, aq më të mira janë performancat investuese të fondit dhe fondi në formë potenciale do të realizojë të ardhura më të mëdha për një njësi konkrete rreziku.

Grafiku 6.24 Raporti i kontributeve dhe rrezikut

²⁴Të ardhurat janë llogaritur në nivel vjetor, që nga fillimi i punës së fondit pensional, me rritjen e njësisë llogaritëse, ndërsa rreziku përbën oscilimin e njësisë llogaritëse dhe është përlllogaritur si devijim standard i anelizuar i të ardhurave të fondeve pensionale.

6.7 Kompensimet e fondeve pensionale vullnetare

Për ushtrimin e funksioneve të veta për menaxhimin me mjetet individuale të fondit pensional vullnetar, vlerësimin e mjeteve, anëtarësimin, mbajtjen e llogarive vullnetare individuale dhe profesionale të anëtarëve dhe njoftimin e anëtarëve dhe për pagimin e kompensimeve për MAPAS dhe për rojtarin e pasurisë, shoqëritë në përputhje me Ligjin për sigurimin pensional vullnetar me financim kapital arkëtojnë të ardhura, kompensime nga mjetet dhe kompensime për transferim.

Kompensimi nga kontributet arkëtohet si një përqindje e çdo kontributi të paguar në fondin pensional vullnetar, para transferimit të tij në njësi llogaritare. Këtë kompensim shoqëria e arkëton në një përqindje të njëjtë nga të gjithë anëtarët e fondeve pensionale vullnetare, përveç në rastet e anëtarëve që janë pjesë e skemës profesionale pensionale ose në rastet e anëtarësimit

Tabela 6.7. Kompensimet që i arkëtojnë shoqëritë që menaxhojnë me fondet pensionale vullnetare

Lloji i kompensimit	NLB	KB Prvo
Kompensimi nga kontributi *	2,90% ²⁵	2,90% ²⁶
Kompensimi mujor i vlerës së mjeteve neto të fondeve pensionale vullnetare	0,100% ²⁷	0,075% ²⁸
Kompensimi për transferimin		
Numri i ditëve **	Shuma e kompensimit për transferimin	Shuma e kompensimit për kalimin
Numri i ditëve ≤ 360	10 euro	10 euro
Numri i ditëve > 360	Nuk paguhet kompensim për transferimin	Nuk paguhet kompensim për transferimin

* Për anëtarët që janë pjesë e skemës pensionale profesionale shoqëria mund të caktojë shumë më të ulët të këtij kompensimi.

**Numri i ditëve është caktuar mbi bazën e numrit të ditëve nga data kur anëtarit ka fituar statusin e anëtarit në fondin ekzistues pensional vullnetar deri në datën e lidhjes së marrëveshjes së anëtarësimit me fondin e ardhshëm pensional vullnetar.

Tabela 6.8. Shuma e kompensimeve të kontributeve që i arkëtojnë shoqëritë pensionale në shtyllën e tretë

Shoqëria pensionale	Shuma	Data e zbatimit
NLB	5,25%	Nga fillimi i funksionimit të fondit (15 korrik 2009)
	3,80%	Nga 1 mars 2011
	2,90%	Nga 1 janar 2017
KB Prvo	5,50%	Nga fillimi i funksionimit të fondit (21 dhjetor 2009)
	4,00%	Nga 24 prill 2010
	2,90%	Nga 1 qershor 2013

shumëvjeçarë. Pagesa mujore përbën përqindjen e vlerës së mjeteve neto të fondit pensional vullnetar që llogaritet në çdo datë të vlerësimit të mjeteve të fondit pensional vullnetar (në përputhje me rregullativën nënligjore në fuqi, data e vlerësimit është çdo ditë) dhe arkëtohet njëherë në muaj. Kompensimi për transferimin arkëtohet në rastet e kalimit të një anëtar nga një fond pensional vullnetar në një tjetër me kusht që anëtarit që kalon në fondin e ri të ketë qenë anëtar i fondit pensional vullnetar më pak se një vit.

Ligji i cakton shumat maksimale, ndërsa shoqëritë janë të lira të caktojnë shumat e kompensimeve në kuadër të maksimumit ligjor.

Llojet dhe shumat e kompensimeve që i arkëtojnë shoqëritë që menaxhojnë me fondet pensionale vullnetare në RM, në vitin 2018, janë paraqitur me Tabelën 6.7.

Shumat e kompensimeve të kontributeve që janë arkëtuar nga fillimi i funksionimit të shtyllës së tretë deri në fund të vitit 2018 janë paraqitur me Tabelën 6.8.

Nga fillimi i funksionimit të fondeve pensionale vullnetare, shoqëritë pensionale dy herë ulën shumën e arkëtuar për kontributet. Pagesat për mjetet në fillim të funksionimit të shtyllës së tretë ishte 0,15% në muaj nga vlera e mjeteve neto të fondit pensional vullnetar. Gjithashtu, në vitin 2011, të dy shoqëritë ulën edhe shumën e pagesës së mjeteve dhe kjo shumë tani është 0,100% tek SAVA dhe 0,075% tek KB Prvo.

Arkëtimi i shumave përkatëse (në mijë denarë) nga ana e shoqërive që administrojnë me fondet pensionale vullnetare, gjatë vitit 2018, sipas muajve dhe llojit të shumës, është paraqitur me Tabelën 6.9.

Provizionet e transaksioneve në lidhje me transaksionet për fitimin ose transferimin e mjeteve të fondit pensional vullnetar, paguhet nga mjetet e fondit pensional vullnetar dhe të njëjtat i arkëtojnë subjekte e zgjedhura juridike që ofrojnë shërbime me letra me vlerë. Provizionet e transaksioneve llogariten si përqindje e vlerës së çdo transaksioni të realizuar. Nga mjetet e fondit pensional vullnetar, për çdo transaksion të realizuar në Bursën maqedonase të letrave me vlerë arkëtohen edhe provizione për Bursën maqedonase të letrave me vlerë dhe për Depozitarin qendror të letrave me vlerë. Gjatë vitit 2018 nga SAVAd u arkëtuan gjithsej 0,20 milionë denarë provizione transaksioni, ndërsa nga KBPD u arkëtuan gjithsej 0,05 milionë denarë provizione transaksioni.

²⁵ Nga 1 janari i vitit 2017 (më parë ishte 3,80%).

²⁶ Nga 1 qershori i vitit 2013 (më parë ishte 4,00%).

²⁷ Nga 1 marsi i vitit 2011 (më parë ishte 0,15%).

²⁸ Nga 1 janari i vitit 2011 (më parë ishte 0,15%).

Tabela 6.9. Kompensime të arkëtuara nga ana e shoqërive në vitin 2018 (në mijë denarë)

	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qershor	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nëntor	Dhjetor	Total
NLB - total	890	840	859	833	927	943	921	1.105	914	1.349	1.039	1.554	12.173
nga kontributet	277	221	233	198	267	267	233	398	199	622	298	810	4.023
nga mjetet	613	619	626	635	660	676	688	707	715	727	741	743	8.151
KBE Parë –totali	819	770	883	755	776	816	841	787	797	816	879	1.508	10.447
nga kontributet	289	238	345	211	220	248	267	203	209	228	287	919	3.664
nga mjetet	530	532	538	544	556	567	574	584	589	588	592	589	6.782

6.8 Pagesa e kompensimeve pensionale të sigurimit pensional vullnetar me financim kapital

Kushtet për fitimin e të drejtës së kompensimit pensional dhe pagesës së kompensimit pensional nga shtylla e tretë janë më liberale në raport me shtyllën e dytë, por gjithsesi duhet pasur parasysh se ato janë kurse pleqërie. Përkatësisht, mjetet mund të tërhiqen më së shumti dhjetë vjet përpara moshës së fitimit të së drejtës për pension pleqërie në përputhje me Ligjin për sigurimin indalidor dhe pensional, që për momentin nënkupton moshën 54 vjeçe për meshkujt ose 52 vjeçe për femrat. Gjithashtu, mjetet mund të tërhiqen në rastet kur tek anëtari është verifikuar paafësia e tij e përgjithshme për punë nga ana e Komisionit për vlerësimin e aftësisë së punës pranë Fondit të sigurimit pensional dhe invalidor të Maqedonisë, pa marrë parasysh moshën. Në rast vdekjeje të një anëtari të fondit pensional vullnetar, mjetet e llogarisë së anëtarit bëhen pjesë e masës së trashëgimisë dhe me to procedohet në përputhje me Ligjin e trashëgimisë.

Mjetet e shtyllës së tretë shfrytëzohen sipas zgjedhjes së anëtarit, në një nga format e kompensimeve pensionale të dhëna më poshtë:

- Pagesë e njëhershme ose më shumë pagesa të mjeteve;
- Anuitet pensional që paguhet nga shoqëria e sigurimit, e autorizuar për këtë qëllim;
- Tërheqje të programuara të siguruara nga shoqëria që menaxhon me fondin pensional vullnetar ose
- Kombinimi i opsioneve më sipër.

Sigurimi i pensioneve dhe kompensimeve të pensionit, që paguhet nga shtylla e dytë dhe e tretë, është rregulluar me Ligjin për pagesën e pensioneve dhe kompensimeve pensionale të sigurimit pensional me financim kapital.

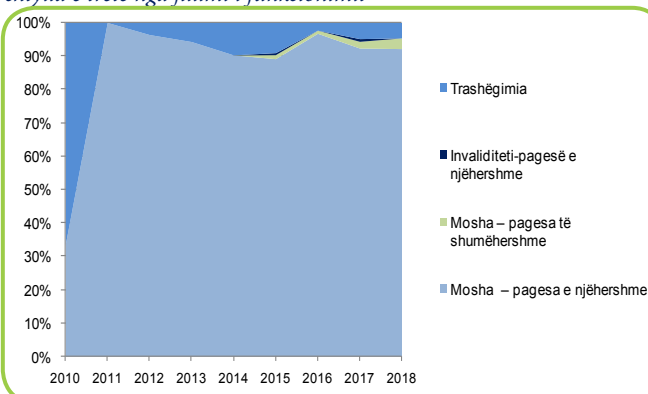
Në vitin 2018 u realizuan 281 kompensime pensioni dhe pagesa nga shtylla e tretë. Pjesa më e madhe e kompensimeve pensionale ishin për rastet e moshës, më saktësisht pjesa më e madhe në formën e pagesave të njëhershme, ndërsa një pjesë e vogël u realizuan në formën e pagesave të shumëhershme. Një pjesë e vogël e pagesave të shtyllës së tretë ishin për rast vdekjeje të anëtarëve, me pagimin e trashëgimisë. Një vështrim i detajuar i kompensimeve pensionale të realizuara dhe pagesave për anëtarët e shtyllës së tretë, sipas fondeve pensionale vullnetare dhe llojit të llogarisë për vitin 2018 është dhënë me Tabelën 6.10.

Tabela 6.10. Kompensimet e realizuara pensionale dhe pagesat e anëtarëve të shtyllës së tretë

Lloji i kompensimit pensional dhe pagesat/Fondi pensional vullnetar	NLBd		KBPD		Totali
	Llogari ind.	Llogari prof.	Llogari ind.	Llogari prof.	
Mosha – pagesa e njëhershme	36	50	32	141	259
Mosha – pagesa të shumëhershme	2	2	1	4	9
Invaliditeti-pagesë e njëhershme	0	0	0	0	0
Trashëgimia	0	2	0	11	13
Totali	38	54	33	156	281

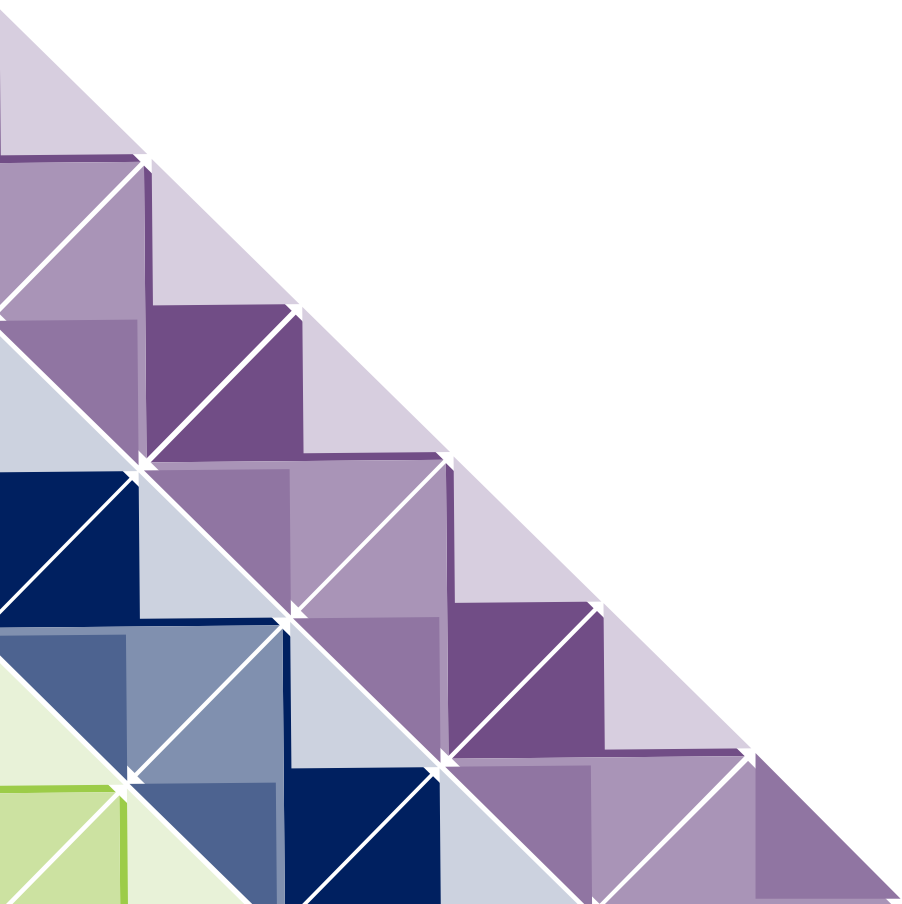
Me Grafikon 6.25. është paraqitur struktura e kompensimeve të realizuara pensionale dhe pagesat e anëtarëve të shtyllës së tretë nga fillimi i funksionimit të shtyllës së tretë, sipas viteve, deri në fund të vitit 2018. Numri i pagesave është i vogël sepse sistemi është akoma i ri dhe anëtarët janë persona relativisht të rinj. Pjesa më e madhe e pagesave janë pagesa të njëhershme në rast pleqërie, vijojnë pagesat në rast vdekjeje të një anëtari dhe pagesat e trashëgimisë. Gjithashtu, regjistrohen edhe një numër i vogël pagesash të njëhershme për invaliditet dhe pagesa të shumëhershme për moshën.

Grafiku 6.25 Struktura e pensioneve dhe pagesave të realizuara nga shtylla e tretë nga fillimi i funksionimit

Marketingu dhe agjentët e shoqërive pensionale

Për shkak të mbrojtjes së interesave të anëtarëve ekzistues dhe të ardhshëm të sigurimit pensional me financim kapital dhe sigurimit të informimit fer dhe objektiv të opinionit, marketingu realizohet në një ambient të rregulluar, në përputhje me ligjin dhe aktet nënligjore.

Punët e marketingut janë të gjitha aktivitetet qëllimi i të cilave është reklamimi i shoqërive pensionale dhe fondeve pensionale të detyruara dhe vullnetare, informimi dhe lidhja e marrëveshjeve të anëtarësimit në fondet pensionale të detyruara dhe vullnetare, si dhe për pagimin e mjeteve të fondeve pensionale të detyruara dhe vullnetare. Këto aktivitete përfshijnë: reklamimin e punës së shoqërive pensionale dhe fondeve pensionale me të cilat menaxhojnë, informimin për karakteristikat e sigurimit pensional të detyruar dhe vullnetar me financim kapital, informimin për kompensimet dhe provizionet e transaksioneve, informimin për të ardhurat e fondeve pensionale të detyruara dhe vullnetare, informimin për portfolet e investimeve të fondeve pensionale të detyruara dhe vullnetare, informimin për llogaritë individuale, llogaritë individuale vullnetare dhe profesionale, anëtarësimin dhe transferimin e anëtarëve nga një fond i detyruar pensional në një tjetër, anëtarësimin dhe transferimin e anëtarëve nga një fond pensional vullnetar në një tjetër, lidhjen e marrëveshjeve për tërheqjet e programuara, marrëveshjeve për pagesa të njëhershme dhe marrëveshjeve për më shumë pagesa dhe aktivitete të tjera për reklamimin dhe sigurimin e informatave që kanë të bëjnë me funksionimin e shoqërive dhe fondeve pensionale. Shoqëria pensionale mund të merret me çështje marketingu të fondit pensional në ambientet e saj, në ambientet e bashkëpunëtorëve të saj afaristë për marketing ose jashtë tyre, në mënyrë të drejtpërdrejtë ose nëpërmjet një komunikimi adekuat (telefon, faks, internet). Ambientet e marketingut duhet t'i plotësojnë kushtet e përcaktuara me normat ligjore.

Që MAPAS të mund të realizojë funksionin e vet kontrollues mbi materialet e marketingut, shoqëria pensionale ka për detyrë të dorëzojë në MAPAS, në formë fotokopjeje ose në ndonjë media adekuate të jashtme, çdo material të publikuar, në një afat prej tre ditësh nga dita e publikimit të tij. Në rastet kur MAPAS konstaton se ndonjë reklamë ose material tjetër i shkruar mund të shkaktojë konfuzion, me një vendim mund ta ndalojë publikimin e tij të mëtejshëm ose shpërndarjen dhe të urdhërojë publikimin e ndryshimeve të atij materiali në një afat që do ta përcaktojë vetë.

Personi që merret me marketing ose agjenti mund të jetë një punonjës i shoqërisë pensionale ose ndonjë person tjetër që është angazhuar me kontratë nga ana e shoqërisë pensionale. Agjenti mund të realizojë punët e marketingut të fondeve pensionale dhe /ose të lidhë kontratë anëtarësimi ose për pagimin e mjeteve, vetëm për fondet pensionale me të cilat menaxhon shoqëria pensionale në të cilën është i punësuar ose i angazhuar me kontratë. Agjenti domosdoshmërisht merr pjesë gjatë lidhjes së

kontratave për anëtarësim në fondin pensional, kontratave të transferimit, kontratave të tërheqjeve të programuara, kontratave të pagesave të njëhershme dhe kontratave të shumë pagesave dhe ka për detyrë të nënshkruaj këto lloje kontratash. Agjenti është i detyruar që të gjitha kontaktet me anëtarin, me anëtarin në pension ose me personat që kanë të drejtë të bëhen anëtarë dhe me anëtarët në pension të fondeve pensionale, t'i realizojë personalisht dhe nuk mund të lidhë marrëveshje nëpërmjet një personi tjetër. Po ashtu, agjenti ka një rol të madh edhe gjatë zgjedhjes së llojit të pagesës së pensionit nga sigurimi pensional me financim kapital nga ana e anëtarit dhe është i obliguar që personalisht t'i prezantojë ofertat për pensionet e ardhshme të projektuara të anëtarit që ka parashtruar kërkesë për kotacion, me një sqarim të detajuar të karakteristikave dhe sugjerimeve të dobishme për të gjitha llojet e pagesave të pensioneve.

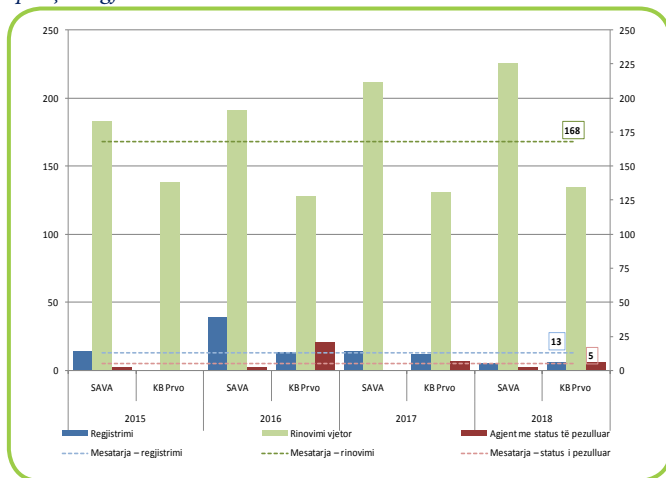
Personi mund të kryejë punë marketingu vetëm me evidentimin e tij në Regjistrin e agjentëve, që e mban MAPAS. MAPAS i cakton mënyrën dhe procedurën e dhënies së provimit për agjent dhe mënyrën dhe procedurën e evidentimit të personit konkret në Regjistrin e agjentëve.

Në vitin 2018 u organizua provim për agjentë, në dy sesione provimi, ku nga gjithsej 134 pjesëmarrës që u paraqitën për dhënien e provimit, provimin e morën 71 prej tyre ose 53% të kandidatëve.

Gjatë vitit 2018 u regjistruan gjithsej 11 agjentë nga të cilët 5 agjentë të SAVA dhe 6 agjentë të KB Prvo. Gjithashtu, u realizua edhe rinovimi vjetor i regjistrimit të agjentëve, më saktësisht gjithsej 361 agjentë ose 226 të SAVA dhe 135 të KB Prvo. Gjatë vitit 2018, gjithsej 8 agjentë humbën statusin e agjentit nga të cilët 2 agjentë të SAVA dhe 6 agjentë të KB Prvo. Pasqyra e numrit dhe vlerave mesatare të statuseve të regjistruara, të rinovuara dhe të pezulluara të agjentëve nga viti 2015 deri në vitin 2018, sipas shoqërive pensionale është paraqitur me Grafikon 7.1.

Lidhur me numrin e kontratave të anëtarësimit në fondet e detyruara pensionale, që i lidhin agjentët që nga fillimi i funksionimit të sistemit, me Grafikon 7.2 mund të vërehet se pjesa më e madhe e agjentëve të cilët mesatarisht kanë lidhur edhe pjesën më të madhe të kontratave të anëtarësimit regjistrohet në vitin 2005, duke ditur se të njëjtin vit u regjistrua fillimi i sistemit, ndërsa deri më 31.12.2005, ishte afati i fundit anëtarët vullnetarë të zgjedhin nëse do të përfshihen në sistemin me dy shtylla dhe të lidhin kontratë. Në vitet në vijim, numri i agjentëve që lidhën kontrata u ul në kontinuitet nga viti në vit, ndërsa njëherazi u rrit numri mesatar i kontratave të lidhura sipas agjentëve deri në vitin 2011. Në vitet në vijim është regjistruar rënie e numrit mesatar të kontratave të lidhura për çdo agjent, në vitet 2013 dhe 2014. Viteve në vazhdim numri i agjentëve që kanë lidhur kontrata dhe numri mesatar i kontratave të lidhura sipas agjentëve kanë mbetur në një nivel të ngjashëm.

Grafiku 7.1. Numri i agjentëve që kanë lidhur kontrata anëtarësimi në fondet pensionale të detyruara dhe numri mesatar i kontratave për çdo agjent

Grafiku 7.2. Numri i agjentëve që kanë lidhur kontrata anëtarësimi në fondet pensionale vullnetare dhe numri mesatar i kontratave sipas agjentëve.

